

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

NINA OTOREPEC

CELIČNO IN OMREŽNO TERORISTIČNO DELOVANJE – ANALIZA
PRAKTIČNIH PRIMEROV

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

NINA OTOREPEC

Mentor: doc. dr. IZTOK PREZELJ

CELIČNO IN OMREŽNO TERORISTIČNO DELOVANJE – ANALIZA
PRAKTIČNIH PRIMEROV

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA 2008

ZAHVALA

Mentorju doc. dr. Izoku Prezlju se zahvaljujem za vse napotke in strokovno pomoč pri izdelavi diplomskega dela.

Zahvaljujem se red. prof. dr. Anuški Ferligoj za strokovne napotke na področju terminologije.

Posebna zahvala gre vama, mami in očiči, za vse spodbudne besede in ker sta verjela, da mi bo uspelo.

Hvala tudi tebi Andrej, da si bil ob meni vsa leta študija v dobrih in slabih trenutkih.

Hvala vsem, ki ste mi kakorkoli pomagali pri doseganju mojih ciljev.

Celično in omrežno teroristično delovanje – analiza praktičnih primerov

Kar je bilo včasih značilno za podjetništvo, se danes pojavlja na področju organizacijske strukture vedno bolj aktivnih terorističnih skupin, ki se vedno bolj poslužujejo fleksibilnih in decentraliziranih omrežnih struktur. V diplomskem delu je obravnavano celično in omrežno teroristično delovanje, ki zagotavlja terorističnim skupinam, da so manj ranljive. Cilj diplomskega dela je predstaviti modus operandi terorističnih skupin, ki izvajajo napade proti zahodni kulturi in prozahodno usmerjenim muslimanskim režimom. Predvsem z uporabo informacijske tehnologije, ki omogoča lažjo koordinacijo in komuniciranje med terorističnimi celicami, so se le-te, povezane v omrežje, razširile po vsem svetu. V diplomskem delu je predstavljena organizacijska struktura terorističnih celic in omrežja, njihov nastanek, rekrutiranje, usposabljanje, financiranje, komuniciranje, mobilnost članov celice in socialne vezi med njimi. Predstavila bom tudi analizo socialnih omrežij – SNA, s katero analitiki povezujejo posamezne teroriste v teroristično omrežje. Z analizo izbranih primerov skušam dokazati, da vse teroristične celice delujejo na podoben način – organizirane v ohlapno omrežje posameznikov z nekaj strateškega vodenja, vendar taktično neodvisnostjo.

Ključne besede: teroristična celica, teroristično omrežje, modus operandi.

Terrorist cells and network – case studies

What has been emerging in the business world is now becoming apparent in the organizational structures of the more and more active terrorist groups, which appear to be adopting flexible and decentralized network structures. The diploma discusses terrorist cellular and network activity, which minimize their vulnerability. The purpose is to present modus operandi of terrorist groups, which carried out series of attacks against Western culture and prowestern Muslim regimes. Especially with use of the information technology, which enable the coordination and communication between terrorist cells, connected in the net, they dispersed all over the world. The diploma present the organization structure of terrorist cells and network, their establishment, recruitment, training, financing, communication, mobility of their members and social bounds among them. The diploma also present Social network analysis – SNA, which helps analytics to connect individual terrorists into terrorist network. In diploma are analyzed two cases of terrorist cells. The main hypothesis is that all terrorist cells work in the same way – as loose networks of individuals that may have some strategic guidance but enjoy tactical independence.

Key words: terrorist cell, terrorist network, modus operandi.

KAZALO

UVOD.....	10
1. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	11
1.1. OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA	11
1.2. HIPOTEZE	13
1.3. UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	13
2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	14
2.1. TERORIZEM	14
2.2. OMREŽJE	15
3. OMREŽJE; MREŽENJE.....	16
3.1. HIERARHIČNE ORGANIZACIJE	16
3.2. OMREŽNE ORGANIZACIJE.....	17
3.2.1. CELICA.....	18
3.2.2. OMREŽJE	20
3.2.3. TIPI STRUKTURNIH OMREŽIJ.....	22
4. DELOVANJE TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ S POUČENJEM NA CELIČNEM DELOVANJU	24
4.1. SPREMINJAJOČA NARAVA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ.....	24
4.2. CELIČNO IN OMREŽNO DELOVANJE TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ – SPLOŠNE ZNAČILNOSTI.....	27
4.2.1. TIPI CELIC	28
4.2.1.1. TERORISTIČNE CELICE	28
4.2.1.2. MIRUJOČE CELICE.....	29
4.2.1.3. OPERATIVNE IN PODPORNE CELICE	31
4.2.2. ORGANIZIRANOST CELIC IN OMREŽJA.....	33
4.2.2.1. OSREDNJI ELEMENT CELICE IN VEZNI ČLEN.....	35
4.2.2.2. KLIKA	36
4.2.3. SOCIALNE VEZI MED PRIPADNIKI CELICE.....	37
4.2.3.1. DEMOGRAFSKE IN SOCIALNE ZNAČILNOSTI ČLANOV CELICE.....	37
4.2.3.1.1. GEOGRAFSKA PRIPADNOST	39
4.2.3.1.2. SOCIALNO-EKONOMSKI STATUS.....	40
4.2.3.1.3. IZOBRAZBA.....	41
4.2.3.1.4. VERA V MLADOSTI.....	43
4.2.3.1.5. DRUŽINSKI STATUS.....	43

4.2.3.2.	SOCIALNE VEZI, KI POVEZUJEJO ČLANE TERORISTIČNIH CELIC.....	44
4.2.3.2.1.	SORODSTVO	44
4.2.3.2.2.	PRIJATELJSTVO	45
4.2.3.2.3.	POZNANSTVO IZ ŠOLE	46
4.2.4.	KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT	46
4.2.5.	FINANCIRANJE	50
4.2.6.	MOBILNOST TERORISTOV	55
4.2.7.	USPOSABLJANJE	58
4.2.7.1.	VIRTUALNI TABOR ZA USPOSABLJANJE?.....	58
4.2.8.	REKRUTIRANJE	64
4.2.9.	ŠTEVILO ČLANOV CELICE.....	67
5.	DELOVANJE TERORISTIČNEGA OMREŽJA IN CELIC NA SPLOŠNO....	68
6.	ANALIZA SOCIALNIH OMREŽIJ (Social Network Analysis-SNA).....	70
7.	METODOLOŠKI MODEL ZA ANALIZO CELIČNEGA IN OMREŽNEGA TERORISTIČNEGA DELOVANJA	76
7.1.	OSREDNJI ELEMENT.....	76
7.2.	KLIKA IN SOCIALNE VEZI.....	76
7.3.	DECENTRALIZIRANOST	77
7.4.	ŠTEVILO ČLANOV	77
7.5.	MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE.....	77
7.6.	KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT	78
7.7.	FINANCIRANJE	78
7.8.	USPOSABLJANJE	78
7.9.	MOBILNOSTI IN PONAREJANJE DOKUMENTOV	79
8.	ANALIZA CELIČNEGA IN OMREŽNEGA DELOVANJA IZBRANIH PRIMEROV	79
8.1.	NAPAD NA ZDA 11. SEPTEMBRA 2001	79
8.1.1.	OSREDNJI ELEMENT.....	79
8.1.2.	KLIKA IN SOCIALNE VEZI.....	80
8.1.3.	DECENTRALIZIRANOST	82
8.1.4.	ŠTEVILO ČLANOV	83
8.1.5.	MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE.....	85
8.1.6.	KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT	85
8.1.7.	FINANCIRANJE	85
8.1.8.	USPOSABLJANJE	87
8.1.9.	MOBILNOST IN PONAREJANJE DOKUMENTOV.....	87

8.2.	NAPAD NA MADRID 11. MARCA 2004.....	88
8.2.1.	OSREDNJI ELEMENT.....	88
8.2.2.	KLIKA IN SOCIALNE VEZI.....	90
8.2.3.	DECENTRALIZIRANOST	91
8.2.4.	ŠTEVILO ČLANOV.....	91
8.2.5.	MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE.....	92
8.2.6.	KOMUNICIRANJE in UPORABA IKT	93
8.2.7.	FINANCIRANJE	93
8.2.8.	USPOSABLJANJE	93
8.2.9.	MOBILNOST IN PONAREJANJE DOKUMENTOV.....	93
9.	PRIMERJAVA MODUSA OPERANDI CELIC V NAPADU 11. SEPTEMBRA 2001 IN 11. MARCA 2004	94
10.	SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	95
11.	VIRI.....	99

SEZNAM SHEM, SLIK IN TABEL

Shema 5.1: Primer terorističnega omrežja in celic.....	68
Shema 6.1: Predstavitev omrežja, ki ga je razvil David Krackhardt.	72
Shema 6.2: Korak 0 SNA – povezava dveh osumljencev.	73
Shema 6.3: Korak 1 SNA.	74
Shema 6.4: Korak 2 SNA.	75
Shema 8.1.4.1: Povezave med člani.....	84
Slika 3.1.1: Hierarhična in nehierarhična organizacija.....	17
Slika 3.2.1.1: Model jedro – periferija.....	19
Slika 3.2.1.2: Jedro celice.....	19
Slika 3.2.1.3: Povezava dveh celic.....	20
Slika 3.2.3.1: Verižno omrežje; osrednji element omrežja in zvezda; prepleteno omrežje.....	22
Slika 3.2.3.2: Kombinirana uporaba različnih oblik omrežij	23
Slika 8.1.4.1: Pripadniki celic, ki so izvedli napad in vezi med njimi.	83
Slika 8.2.4.1: Jamal Zougam, Jose Emilio Suarez Trashorras, Rabei Osman Sayed Ahmed.	92
Tabela 4.2.3.1.2.1: Socialno-ekonomski status družin.....	40
Tabela 4.2.3.1.3.1: Tip izobrazbe oziroma šole.....	41
Tabela 4.2.3.1.3.2: Stopnja izobrazbe.	42
Tabela 4.2.3.1.4.1: Predanost religiji v mladosti.....	43

SEZNAM KRATIC

ALF – Animal Liberation Front (Fronta za osvoboditev živali)

BIF – Benevolence International Foundation

EIJ – Egyptian Islamic Jihad (Egipčanski islamistični jihad)

EIG – Egyptian Islamic Group (Egipčanska islamistična skupina)

ELF – Earth Liberation Front (Fronta za osvoboditev Zemlje)

ETA – Euskadi ta Askatasuna (Baskovska separatistična organizacija)

GIMF – Global Islamic Media Front (Globalna islamistična medijska fronta)

IIRO – International Islamic Relief Organization

IMC – Islamic Media Center (Islamski medijski center)

JI – Jemaah Islamiyah

LTTE – Liberation Tigers of Tamil Eelam (Tamilski tigri)

PLO – Palestinian Liberation Organization (Organizacija za osvoboditev Palestine)

SGPC – Salafist Group for Prayer and Combat (Salafi skupina za molitev in boj)

ZAE – Združeni Arabski Emirati

ZDA – Združene države Amerike

UVOD

»The best method to control something is to understand how it works.«

J. Doyne Farmer, Santa Fe Institute

V preteklosti so se države srečevale predvsem z vojaškimi grožnjami, ki so predstavljale v večini znanega sovražnika. Danes pa prevladujejo nevojaške grožnje, ki so pogosto prikrite, dokler ni že prepozno. Pogosto udarijo iznenada, ko smo najmanj pripravljeni, in tako je škoda pogosto ogromna. Eno izmed takšnih groženj predstavlja tudi terorizem.

Terorizem vsekakor ni nov pojav, vendar je v zadnjih letih, predvsem po 11. septembru 2001, povzročil svetovno paniko. Pred tem so teroristi delovali predvsem lokalno, danes pa je njihovo delovanje usmerjeno večinoma proti zahodnemu svetu. Poleg tega pa danes teroristične skupine, najbolj znana med njimi je Al Kajda, prevzemajo obliko skrivne organizacije ali morda bolje rečeno gibanja, katerega člani delujejo v okviru skupne ideologije v obliki celic, ki se združujejo v omrežje. Zaradi svojega skrivnega delovanja do sedaj še vedno ni natančno znano, kako ta omrežja delujejo, saj so razpredena po vsem svetu. Čeprav pojav celičnega in omrežnega delovanja ni nov, je dobil nov zagon in se še razširil predvsem v času informacijske tehnologije in globalizacije, saj zaradi pojava le-teh teroristi ne poznajo več meja in tako se lahko omrežje razširi dobesedno po vsem svetu in od časa do časa povzroči paniko na tem ali onem koncu sveta, čeprav ugotavljamo, da v zadnjih letih večje operacije izvajajo predvsem v državah zahodnega sveta.

Za pravočasno odkrivanje celic je zato ključnega pomena razumevanje njihovega delovanja. Samo tako lahko najdemo njihove slabosti in jih preko njih odkrijemo ter uničimo, še preden bi lahko izvedle smrtonosen napad. Po napadu na World Trade Center v Združenih državah Amerike 11. septembra 2001 se varnostne službe vedno bolj zavedajo celičnega in omrežnega terorističnega delovanja in ga spoznavajo. Teroristične organizacije so takšen način delovanja izbrale zaradi dejstva, da so na ta način manj ranljive, saj pri odkritju ene celice, katere člani ne vedo za obstoj druge, obstaja majhna verjetnost, da bi varnostne službe lahko preko nje odkrile še druge celice.

Z modus operandi celično in omrežno organiziranih terorističnih skupin se ukvarja kar nekaj analitikov, vendar verjetno ne bomo nikoli natančno vedeli, kako v resnici deluje tako obširna organizacija, saj na podlagi dosegljivih podatkov ne moremo trditi, da poznamo njihov način delovanja do potankosti. Morda bi bil edini način, da bi lahko do obisti spoznali njihovo delovanje, opazovanje, kar pa v primeru terorističnih skupin nikakor ni mogoče. Tako se bomo morali sprijazniti z zaključki, narejenimi na podlagi dostopnih informacij. Na tej točki bi navedla še Rothenbergovo (2002: 39) trditev: »Omrežje ni nastalo samo od sebe, njegova konstrukcija pa prav tako ni bila načrtovana.« (The network didn't just happen but its construction was not planned.), saj menim, da je zelo nazorna in predstavlja eno pomembnejših značilnosti terorističnih omrežij.

1. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

1.1. OPREDELITEV PREDMETA IN CILJEV PREUČEVANJA

Osrednji predmet preučevanja v diplomskem delu je celično in omrežno delovanje terorističnih organizacij. Danes ta organizacijska struktura terorističnim skupinam omogoča decentralizirano delovanje, s tem pa posledično bolj skrivno delovanje, kar predstavlja velik problem protiterorističnim agencijam pri odkrivanju terorističnih celic. Sposobnost terorističnih organizacij, da delujejo v obliki omrežij, postavlja varnostne sile v podrejen položaj, saj nikoli natančno ne vedo, kje se nahajajo teroristične celice in kdaj bo katera izmed njih izvedla napad. Da lahko te celice učinkovito delujejo, pa je potrebno uskladiti več dejavnikov, kot so rekrutiranje, usposabljanje, financiranje ipd., kar pa je, zaradi omrežne oblike in s tem decentraliziranosti celotne organizacije, težavno. Zato imajo teroristična omrežja pogosto dejavnosti oblikovane v omrežja, kar zmanjšuje njihovo ranljivost. To lahko opazimo predvsem na področju njihovega financiranja, ki ga predstavlja omrežje financerjev in posrednikov. Tudi za rekrutiranje novih članov imajo teroristična omrežja oblikovano omrežje posameznikov in mošej, ki privabljajo posameznike, da se pridružijo teroristični organizaciji. Da lahko obsežno teroristično omrežje deluje, pa teroristične skupine danes uspešno izrabljajo globalizacijske dobrine, predvsem informacijsko tehnologijo, na kateri v zadnjih letih temelji večji del prej omenjenih dejavnikov. Za delovanje obsežnega terorističnega omrežja, razpredenega po vsem svetu, mora biti delovanje posameznikov znotraj njega

kljub decentraliziranosti dobro usklajeno. Če zaradi same obsežnosti omrežja to ni mogoče, pa je pomembno, da celice delujejo na podoben način.

V prvem teoretičnem delu bom opredelila omrežje na splošno, njegove značilnosti, oblike celic in delovanje omrežja. V drugem teoretičnem delu pa bom preučevala celično in omrežno teroristično delovanje, kjer se bom posvetila predvsem spreminjajoči se naravi terorističnih organizacij, ki se iz hierarhično strukturiranih organizacij vedno bolj preoblikujejo v omrežja, ter njihov modus operandi. Znotraj njega se bom omejila na splošne značilnosti takšnega delovanja, tipe celic in organiziranost celic in omrežja. Preučila bom socialne vezi, ki so pogosto predpogoj za oblikovanje celice. V nadaljevanju se bom ukvarjala z vidikom komuniciranja med člani celic in omrežja, financiranjem posameznih celic, mobilnostjo članov, ki je odločilnega pomena za decentralizirano delovanje, rekrutiranjem in usposabljanjem. V okviru tega se bom osredotočila na vprašanje, ali danes usposabljanje članov celic vedno bolj prevzema obliko virtualnega tabora za usposabljanje.

V tretjem delu bom oblikovala metodološki model za preučevanje celičnega in omrežnega terorističnega delovanja, v katerega bom vključila glavne značilnosti le-tega. Na podlagi tega modela bom v nadaljevanju diplomskega dela preučila teroristični napad na Združene države Amerike 11. septembra 2001 in napad na Madrid 11. marca 2004.

Cilji diplomskega dela so:

- predstaviti osnove celičnega in omrežnega delovanja organizacij,
- predstaviti celično in omrežno delovanje terorističnih organizacij in predstaviti samo kompleksnost le-tega,
- razdelati metodološki model za preučevanje celičnega in omrežnega terorističnega delovanja in
- analizirati izbrana primera po načinu celičnega in omrežnega delovanja (Modus operandi).

1.2. HIPOTEZE

Kot izhodišče za nadaljnjo analizo postavljam naslednje hipoteze:

- *Hipoteza 1:* Omrežno strukturirane teroristične celice so relativno avtonomne in med seboj komunicirajo le preko vodilnih članov celice.
- *Hipoteza 2:* Omrežno delovanje terorističnih organizacij omogoča lažjo infiltracijo skupin v okolje in s tem učinkovitejše izvajanje nalog.
- *Hipoteza 3:* Celice v omrežno strukturiranih terorističnih organizacijah imajo različne naloge, in sicer obstajajo operativne celice, ki izvajajo teroristične napade, in podporne celice, ki operativnim celicam zagotavljajo kadrovska, materialna in finančna sredstva.
- *Hipoteza 4:* V primeru 11. septembra 2001 je šlo za delo dobro organizirane celice – Hamburške celice, ki je bila neposredno povezana tudi z glavno bazo Al Kajde.

1.3. UPORABLJENA METODOLOGIJA

Osnovna metoda pri izdelavi diplomskega dela je analiza primarnih in sekundarnih virov (poročila, strokovni članki, bibliografija, spletni viri, video material ...), ki mi je omogočila podrobnejši vpogled v doslej raziskano celično in omrežno delovanje. Zaradi skoposti podatkov in informacij, ki so dostopne širši javnosti, eksplicitno o delovanju, je bilo iskanje uporabnih virov dolgotrajno. Poleg tega se večina virov nanaša na modus operandi Al Kajde.

V drugem delu diplomskega dela bom izdelala metodološki model za preučevanje celičnega in omrežnega terorističnega delovanja, v katerega bom vključila naslednje indikatorje:

- osrednji element,
- klika in socialne vezi,
- decentraliziranost,
- število članov,
- mirujoče, podporne in operativne celice,
- komuniciranje in uporaba IKT,
- financiranje,
- usposabljanje,
- mobilnost in ponarejanje dokumentov.

Nato bom s pomočjo modela in metode študije primera analizirala delo terorističnih celic in omrežja v primeru napada na ZDA ter Madrid. S pomočjo modela bom skušala dokazati, da danes teroristične organizacije in predvsem Al Kajda delujejo na podlagi celične in omrežne organizacijske strukture. Na koncu bom s primerjalno metodo primerjala in na kratko povzela podobnosti in razlike delovanja le-teh.

2. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.1. TERORIZEM

Univerzalna in splošno sprejeta opredelitev terorizma ne obstoja. V latinščini sicer *terror* pomeni strah, grozo ali nasilje, v francoščini pa zastraševanje ali strahovlado. V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je teror veliko nasilje, s katerim se želi doseči, da se kdo boji oziroma si ne upa ravnati kot si želi (Verbinc 1971: 711 v Prezelj 2006: 20). Enders in Sandler (1999: 147 v Prezelj 2006: 20) opredeljujeta terorizem kot ekstremno nasilje ali grožnjo z njim, ki z ustrahovanjem večjega občinstva skuša doseči določene politične cilje, v Politični enciklopediji (1975: 1079 v Prezelj 2006: 20) pa je pojem opredeljen kot doktrina in metoda boja za določene cilje s sistematično uporabo nasilja. Combsova (1997: 8, 17 v Prezelj 2006: 20) je opredelila terorizem kot sintezo vojne in teatra, dramtizacijo najbolj prepovedanih oblik nasilja na nedolžnih žrtvah pred publiko s ciljem ustvarjanja občutkov strahu v politične namene. Terorizem je tudi nasilno dejanje s političnim ciljem in motivom, ki je zagrešeno zoper nedolžne žrtve in izvedeno pred publiko, pri kateri si želi doseči reakcijo v obliki strahu. Vsa teroristična dejanja so nasilna dejanja, obratno pa ne drži.

Evropska komisija teroristična kazniva dejanja opredeljuje kot namerno povzročena kazniva dejanja posameznikov ali skupin proti vladi držav ali ljudem s ciljem ustrahovanja in resnega spreminjanja ali uničenja politične, ekonomske ali družbene strukture. Teroristična kazniva dejanja po sklepu EU so ubijanje ljudi, napadi na fizično celovitost ljudi, ugrabitve in zajemanje talcev, napadi na transportne in infrastrukturne sisteme, proizvodnja, posedovanje, pridobivanje, transport, shranjevanje ali uporaba orožja in eksploziva itd. (Council of the European Communities 2001: 7, 17).

Prezelj (2006: 20) pa terorizem opredeljuje kot načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem v smeri

doseganja določenih političnih ciljev (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo ali ne sprejmejo določenih ukrepov). K terorizmu lahko uvrstimo že same grožnje s terorizmom. Vsaka oblika terorizma je oblika političnega ekstremizma, ni pa vsak politični ekstremizem terorizem.

2.2. OMREŽJE

Razprave o pojmu omrežja so vedno pogostejše, že sedaj pa obstojajo trije pomeni tega pojma. Prvi pomen besede se nanaša na komunikacijsko omrežje. Številni akterji, ki so postavljeni v omrežje, tvorijo mrežo. Vendar je ta uporaba omejena. Drugi dve vidni uporabi tega termina pa opredeljujeta omrežje kot socialno omrežje in kot organizacijsko omrežje ali kot združitev obeh, čeprav se med seboj razlikujeta. Socialni vidik zagovarja Francis Fukuyama v svoji knjigi *The Great Disruption* (1999), ki na omrežje ne gleda kot na novo organizacijsko obliko. Pravi, da v primeru, ko na omrežje ne gledamo kot na formalno organizacijo, temveč kot na socialni kapital, dobimo mnogo boljši pogled v to, kako omrežje v resnici funkcionira. Po njegovem je omrežje odnos, ki temelji na zaupanju. Omrežje je tako skupina posameznikov, ki delijo skupne neformalne norme ali vrednote. Na drugi strani pa Manuel Castells v knjigi *The Rise of the Network Society* (1996) zagovarja organizacijski vidik in pravi, da se omrežja širijo in pridobivajo moč kot posebne oblike organizacij. Tako omrežja oblikujejo novo družbeno morfologijo naše družbe. Omrežna oblika je sicer obstajala tudi v drugih časih in prostorih, vendar ji današnja tehnologija daje materialno podlago za njeno širjenje skozi celotno družbeno strukturo. Po mnenju Arquille in Ronfeldta pa debate o pomenu omrežja še vedno niso končane in se bodo nadaljevale še nekaj let (Arquilla in Ronfeldt 2001a).

Z opredelitvijo omrežja pa se ukvarjajo tudi antropologi, sociologi in politologi, ki preučujejo vedno pomembnejšo vlogo organizacijskih omrežij in socialnih gibanj. Keck in Sikkink tako omrežje opredeljujeta kot obliko organizacije, za katero so značilni prostovoljni, recipročni in horizontalni vzorci komuniciranja in izmenjave. Raziskavo na področju omrežij sta izvedla tudi sociolog Luther Gerlach in antropologinja Virginia Hine, ko sta raziskovala delovanje socialnih gibanj v ZDA. Za omrežne oblike gibanj je pa njunem mnenju značilno, da so segmenti in vodje integrirani v zapleten sistem ali omrežje preko različnih strukturnih, osebnih in ideoloških vezi. Omrežja so fluidna, dinamična in se razpredajo v družbo (ibid.).

3. OMREŽJE; MREŽENJE

V času napredka in globalizacije se srečujemo z dinamičnim in kompleksnim okoljem, ki zahteva stalno prilagajanje in razvoj. Tako Kavčič (v Kovač 1999: 323) navaja: »... da se morajo organizacije vse več in vse hitreje prilagajati spremenjenim razmeram v okolju.« Za sodobne organizacije je tako značilno, da so dinamične, fleksibilne in sposobne hitrega prilagajanja – vedno bolj prevzemajo obliko omrežij. Kovač pravi, da t.i. mrežne organizacijske povezave predstavljajo enega najbolj znanih organizacijskih konceptov ob koncu devetdesetih let. Prav tako po njegovem mnenju lahko trdimo, da se bosta razširjenost in pomen mrežnih organizacijskih oblik v prihodnosti povečevala, v ospredje pa bo postavljeno medorganizacijsko povezovanje, ki bo dobilo drugačno obliko in razsežnost, kot ju poznamo danes (Kovač 1999: 324).

Za razumevanje delovanja omrežnih organizacij je primerno, da se najprej seznanimo z nekoliko bolj tradicionalnim delovanjem – hierarhičnim delovanjem organizacij, ki v nekaterih pogledih predstavlja nasprotno obliko delovanja omrežnih organizacij.

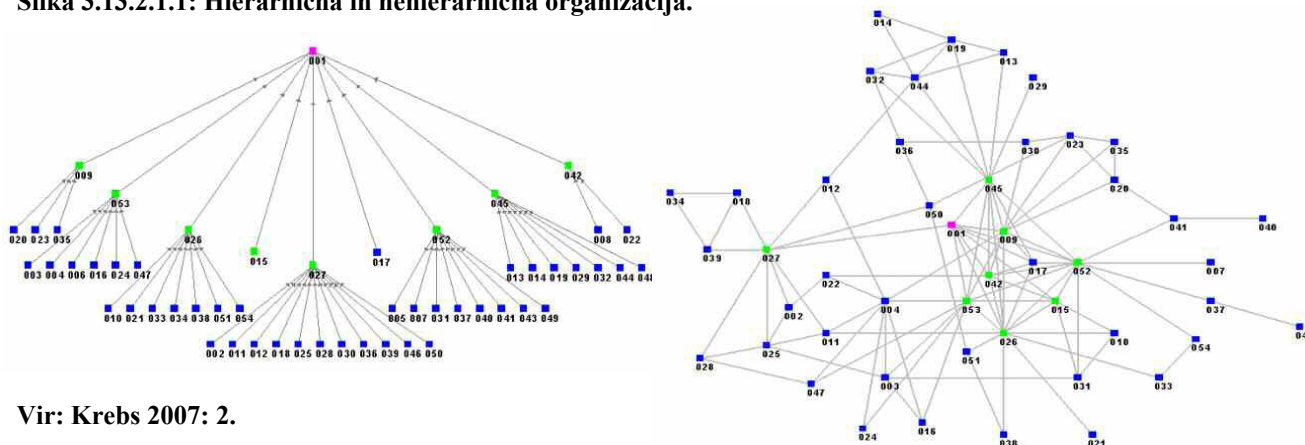
3.1. HIERARHIČNE ORGANIZACIJE

Hierarhično strukturirane organizacije so tiste, ki imajo dobro definirano vertikalno linijo ukazovanja, kontrole in odgovornosti. Podatki in poročila tečejo predvsem od spodaj navzgor, od zgoraj navzdol pa poteka linija ukazovanja in kontrole. Hierarhične organizacije opredeljuje večja specializacija funkcij v podrejenih celicah, kot so podpora, operacije in obveščanje. Po navadi ima samo vodja popoln pogled na organizacijo kot celoto. Morgan (2004: 75) navaja dobro lastnost hierarhičnih organizacij, ki pa se lahko v spremenjenih in negotovih okoliščinah spreobrnejo v slabost takšne organizacije, in sicer pravi: »Hierarhija zagotavlja učinkovit način za kontroliranje situacij, ki so precej gotove, v negotovih okoliščinah pa lahko naletijo na preveč informacij in odločitev«.

V preteklosti so teroristične organizacije v večini delovale v obliki organizacij, kjer je bila vodstvena in nadzorna struktura prežeta z revolucionarno teorijo ali ideologijo. Radikalne levičarske organizacije, kot so Japonska rdeča armada (Japanese Red Army), Red Army Faction v Nemčiji, Rdeče brigade v Italiji, poleg tega pa tudi nacionalistična teroristična gibanja, kot so na primer PLO, IRA in baskovska separatistična skupina ETA, ustrezajo temu tipu strukture. Te skupine so imele jasno definirane politične,

socialne in ekonomske cilje. Potreba po koordinaciji akcij med temi različnimi podrejenimi celicami, kot so na primer nenasilne podporne skupine, je zahtevala močno in hierarhično strukturo avtoritete (Federation of American Scientists 2007: III-6). *Slika 3.1.1* prikazuje razliko v strukturi hierarhične in nehierarhične organizacije.

Slika 3.13.2.1.1: Hierarhična in nehierarhična organizacija.

Vir: Krebs 2007: 2.

3.2. OMREŽNE ORGANIZACIJE

V strokovni literaturi lahko pojem omrežna povezanost najdemo na zelo različnih področjih: informacijske znanosti, lingvistike, psihologije, sociologije in organizacijskih znanosti.

Na organizacijskem področju posamezni avtorji med omrežne organizacijske povezave uvrščajo različne oblike medorganizacijskega sodelovanja. Medorganizacijsko omrežje tako predstavlja na splošno temeljno družbeno obliko, ki omogoča medorganizacijske interakcije v smislu raznih izmenjav in skupnih akcij. Izpeljani pojem mreženja (ang. »networking«) pa pomeni ustvarjanje ali vzdrževanje skupine organizacij z namenom izmenjavanja, skupnega delovanja ali produciranja (Prezelj 2005: 67). Omrežna organiziranost pa se ne pojavlja le na tej ravni, ampak na dveh ravneh. Prva raven predstavlja sodelovanje in povezovanje med posameznimi organizacijami, druga raven pa predstavlja obliko organiziranosti organizacije same oziroma obliko organizacijske strukture. V praksi se je izoblikovalo več različnih pojavnih oblik omrežij, kriterijev zanje pa je več (Kovač 1999: 324, 325). Med najpomembnejšimi značilnostmi pa je decentraliziranost oziroma odklik od hierarhičnosti.

V primeru terorističnih organizacij – kar je tudi tema moje diplomske naloge – gre za primer celičnega mreženja, kjer se v omrežje povezujejo celice (teroristične) lokalno,

regionalno in tudi globalno. Če pa pogledamo delovanje terorističnih organizacij s celotne perspektive, vidimo, da gre za oba vidika mreženja¹.

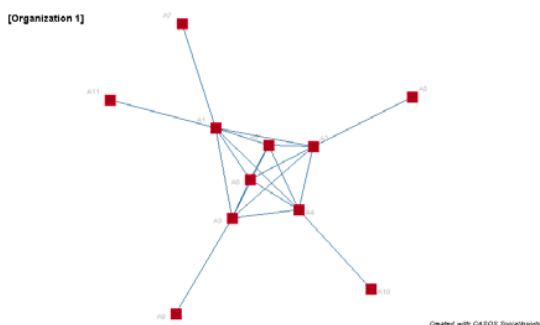
3.2.1. CELICA

Ker je osnovna gradbena enota omrežja celica, je potrebno najprej definirati le-to. Tu pa naletimo na težavo, saj še vedno ne obstoja celotna formalna definicija celice, čeprav so v številnih razpravah sicer skušali opredeliti karakteristike celičnega omrežja. Določanje značilnosti celičnih omrežij je namreč zelo težko predvsem zaradi dejstva, da to obliko organizacijske strukture uporabljajo predvsem tajne organizacije, kar pa onemogoča njihovo natančno raziskovanje. Zaradi hitrega širjenja terorizma so se raziskovalci in analitiki v večji meri začeli ukvarjati s celično obliko socialnih omrežij. Danes je tako celična oblika organizacije v večini povezana s temačno stranjo obstoja le-teh, saj jih v večini povezujemo s terorizmom, preprodajalci drog in drugimi oblikami kriminala. S tem pa se strinja tudi večina raziskovalcev teh organizacij in tako Krebs (v Terrill in Carley 2005: 6) pravi, da celična omrežna struktura predstavlja zelo dober podporni zid moči novodobnih skrivnih terorističnih organizacij.

Terrill in Carley (2005: 7) celico definirata kot »posebno podskupino akterjev znotraj večjega celičnega omrežja. Obstoj ene celice je osnova za oblikovanje celičnega omrežja – brez vsaj ene celice omrežje nima celične oblike«. Celico pogosto sestavlja relativno majhno število akterjev, ki so lahko znotraj celice razdeljeni v dve skupini, in sicer center celice in periferija celice. *Slika 3.2.1.1* prikazuje primer celice, ki ima ti dve skupini. Razumljivo je, da lahko jedro celice obstaja tudi brez periferije, periferija pa obstoja predvsem empirično in lahko variira glede na velikost oziroma število akterjev.

¹ Na primer Al Kajda za svojo organizacijsko strukturo uporablja strukturo omrežja, na globalni ravni pa se povezuje tudi z drugimi terorističnimi organizacijami, torej gre tudi za medorganizacijsko povezovanje, kar predstavlja drugo raven procesa mreženja.

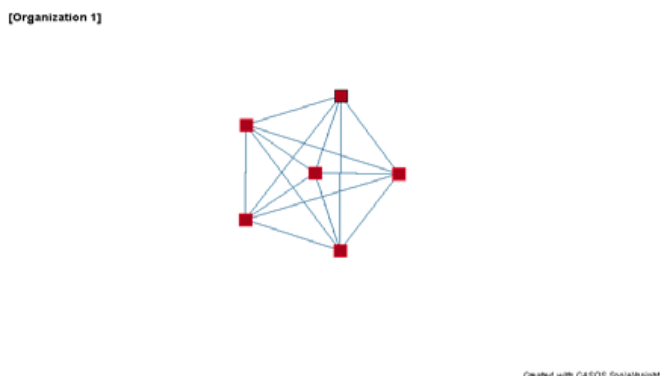
Slika 3.2.1.1: Model center – periferija.

Vir: Terrill in Carley 2005: 7.

Jedro celice Terrill in Carley (2005: 7-9) opredeljujeta kot podskupino akterjev znotraj ene same celice, ki tvorijo kliko. Da so določeni akterji dojeti kot jedro celice, morajo izpolnjevati naslednje pogoje: (1) akterji v celičnem jedru morajo biti pripadniki istega celičnega omrežja, (2) akterji v jedru morajo biti člani iste celice, (3) biti morajo najmanj trije akterji v celici, (4) vsak član jedra je povezan z drugim članom, (5) novi akterji ne morejo biti dodani temu jedru in jedro ohranja lastnosti klike, (6) vsak član jedra lahko pripada jedru samo ene celice. *Slika 3.2.1.2* prikazuje jedro celice. Število članov ni natančno določeno, minimalno število pa je toliko članov, da lahko dosežejo namen in cilj celice. Po navadi je v jedru celice od 4 do 6 članov. Člani jedra celice pa se preko različnih vezi povezujejo z drugimi člani v celično omrežje. Tako obstojajo tri oblike povezav med člani, in sicer »core-tie«, kjer gre za povezave med samimi člani jedra celice, »tether-tie«, ki predstavlja vez med članom jedra in članom periferije iste celice, »spanning-tie«, to je povezava, ki vsebuje člana druge celice v omrežju.

Slika 3.2.1.2: Jedro celice.

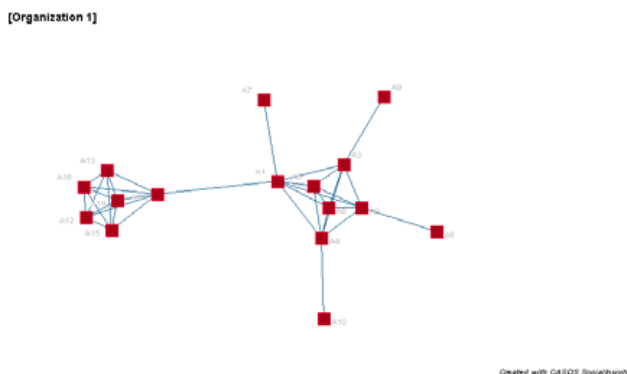

Vir: Terrill in Carley 2005: 8.

Periferija celice je podskupina akterjev, ki so člani iste celice, vendar so izločeni iz jedra celice. Člani periferije morajo zadoščati naslednjim pogojem: (1) akterji periferije so člani istega celičnega omrežja, (2) akterji morajo biti člani iste celice, (3) člani so izločeni iz jedra celice, (4) člani niso povezani med seboj, (5) člani imajo samo eno povezavo s članom jedra in z nikomer drugim v celici oz. v celotnem omrežju. Obstoje periferije ni nujen, temveč gre za opcijo. V teoriji lahko tudi med nekaterimi akterji v periferiji obstajajo kontakti, ko se akterji med seboj, vedoč ali ne vedoč, povežejo zaradi izvršitve naloge (Terrill in Carley 2005: 9, 10).

Celično omrežje je tako omrežje akterjev in njihovih medsebojnih odnosov, kjer so akterji vsaj preko ene povezave povezani drug z drugim in tako znotraj omrežja ne obstajajo izolirani člani. *Slika 3.2.1.3* prikazuje celici povezani med seboj preko določenega člana celice.

Slika 3.2.1.3: Povezava dveh celic.

Vir: Terrill in Carley 2005: 9.

3.2.2. OMREŽJE

Arquilla in Rondfeldt definirata omrežje kot celoto raznolikih, razpršenih točk, ki delijo skupne ideje in interese ter so razporejeni tako, da delujejo v »all-channel« način. Po njunem mnenju ima omrežje malo, če sploh ima, hierarhije in formalne avtoritete. Odločanje in taktične operacije se lahko začnejo in so izvedene na lokalni ravni brez glavnega vodje ali jasnega vodstva (Mishal in Rosenthal 2005).

Prav tako Williams (2001: 64-66) pravi, da je omrežje serija povezanih točk. Te so lahko posamezniki, organizacije, podjetja ali računalniki, dokler so povezani med seboj. Omrežje je najbolj znana oblika socialne organizacije. Omrežja so sočasno prodorna in

nejasna, povsod navzoča in nevidna, povsod in nikjer. Omrežja niso specializirane oblike organizacije, ampak pogosto obstojajo znotraj tradicionalnih hierarhičnih struktur. Možno je tudi, da omrežje sestavljajo številne hierarhične organizacije. Njegove karakteristike – predirljivost, sposobnost koeksistirati tako znotraj in zunaj hierarhij, zmožnost narediti trg bolj učinkovit predvsem s pospeševanjem tokov informacij in blaga – daje omrežjem težko opredeljivo kvaliteto. Omrežja variirajo glede na velikost, obliko, članstvo, kohezijo in namen. Lahko so majhna ali velika, lokalna ali globalna, domača ali transnacionalna, kohezivna ali razširljiva, centralizirano vodena ali močno decentralizirana, z določenim namenom ali brez. Specifično omrežje je lahko natančno in tesno fokusirano na en cilj ali pa širše orientirano k številnim ciljem. Pospešujejo tokove informacij, znanja, komunikacij kot tudi bolj otipljivih proizvodov. S tem, ko je komuniciranje postalo mnogo cenejše in lažje dostopno, so se zelo razširila. Kljub temu pa učinkovito vodenje in nadzor omrežja nista nujno odvisna od moderne informacijske tehnologije. Medtem ko informacijska tehnologija povečuje njihovo učinkovitost, nizka tehnologija, kot so kurirji, sporočila na papirju in telefonija, lahko predstavlja način, kako se omrežja izognejo detekciji s strani obveščevalnih služb in tako delujejo učinkovito v določeni situaciji (Federation of American Scientists 2007: III-7).

Za omrežja so po Mongeu in Fulku (Zanini in Edwards 2001: 31, 32) značilne tri skupne lastnosti: (1) Komunikacijo in koordinacijo ne predstavljajo formalne vertikalne in horizontalne poti, le-te se v omrežju pojavljajo in spreminjajo v skladu s trenutno nalogo. Prav tako so odnosi pogosto neformalni in variirajo glede na stopnjo intenzitete, ki je odvisna od potreb organizacije. (2) Interna omrežja pogosto dopolnjujejo vezi s posamezniki zunaj organizacije, tudi izven državnih meja. Podobno kot interne zveze so tudi eksterne odvisne od določenega projekta. (3) Notranje in zunanje zveze ne temeljijo na birokratskih določilih, ampak na skupnih normah in vrednotah ter recipročnem zaupanju. Interno večino dela vodijo in izvajajo samoupravne skupine, medtem ko eksterne zveze sestavljajo »konstelacijo kompleksnega omrežja podjetij ali skupin«.

Organizacijska struktura je pri omrežjih sploščena. V idealni obliki centralno vodstvo oziroma poveljstvo ne obstaja – nima srca ali glave, kamor bi jo napadli (v primeru teroristične organizacije). Omrežje kot celota (ni nujno, da tudi posamezne celice) ima malo oziroma nič hierarhije, znotraj njega pa obstaja več vodij. Odločanje in delovanje

je decentralizirano, na lokalni ravni imajo celice veliko avtonomije in so iniciativne. Zmožnost učinkovitega delovanja takšnih organizacij temelji na obstoju skupnih načel, interesov in ciljev, ki jo jim člani globoko predani in tako povezujejo vse točke. Takšna celota načel, ki so oblikovana preko vzajemnega posvetovanja in konsenza, naredi člane »all of one mind«, čeprav so razpršeni in predani različnim nalogam. Zagotovi skupno mišljenje in operativno kohezivnost, kar omogoča taktično decentralizacijo. Določi meje in zagotovi »vodstvo« za odločanje in delovanje, tako da se članom ni treba zatekati k hierarhiji, saj natančno vedo, kaj morajo storiti (Arquilla in Ronfeldt 2001: 9).

3.2.3. TIPI STRUKTURNIH OMREŽIJ

Obstajajo različni tipi strukturnih omrežij, ki temeljijo na načinu, kako so posamezni elementi omrežja med seboj povezani. Obstajajo trije osnovni tipi: veriga oziroma verižno omrežje, osrednji element in zvezda ter prepleteno omrežje.

- Verižno omrežje

Vsaka točka leži ob drugi ter je z njo povezana. Komuniciranje poteka s predajanjem informacij po liniji. To obliko omrežja uporabljajo predvsem organizacije, ki preprodajajo dobrine in ljudi ter ponarejajo denar.

- Osrednji element omrežja in zvezda

Točke komunicirajo preko centralnega elementa. Centralna celica je tako vodilna ali odločevalska v tem omrežju. Različica tega omrežja je zvezda, kjer zunanje točke komunicirajo med seboj.

- Prepleteno omrežje

Vse točke so povezane med seboj. V takšnem omrežju ne obstoja hierarhična vodstvena struktura. Nadzor in kontrola sta razporejena znotraj omrežja (Federation of American Scientists 2007: III-8).

Slika 3.2.3.1: Verižno omrežje; osrednji element omrežja in zvezda; prepleteno omrežje.

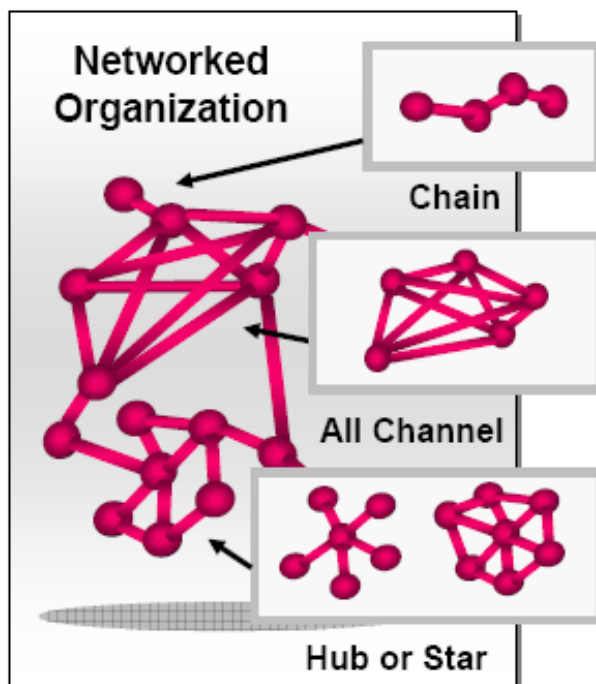
Vir: Federation of American Scientists 2007: III-8.

Vsaka točka v diagramu lahko predstavlja tako posameznika, celico, skupino ali organizacijo, del organizacije ali celo državo. Točka je lahko majhna ali velika, tesno ali

ohlapno povezana. Lahko so segmentarne ali specializirane – lahko so podobne in opravljajo enake naloge ali pa delo razdelijo na podlagi specializacije. Meje omrežja ali posamezne točke so lahko natančno določene ali pa zamegljene in porozne glede odnosa do širšega okolja. Obstojata torej več variacij. Od teh treh tipov omrežij je najtežje oblikovati in ohraniti prepleteno omrežje, delno zaradi tega, ker zahteva jedrnato komuniciranje. Vendar ta tip strukture daje nov in visok potencial za sodelovanje (Arquilla in Ronfeldt 2001: 8, 9).

Teroristične skupine lahko uporabljajo hibridno strukturo, ki kombinira različne oblike povezovanja elementov v omrežje. Transnacionalna teroristična organizacija lahko tako na primer uporablja verižno omrežje za aktivnosti pranja denarja, zvezdo za finančne zadeve ipd. Kombinirano uporabo različnih omrežij prikazuje *slika 3.2.3.2*.

Slika 3.2.3.2: Kombinirana uporaba različnih oblik omrežij.

Vir: Federation of American Scientists 2007: III-7.

4. DELOVANJE TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ S POUDARKOM NA CELIČNEM DELOVANJU

4.1. SPREMINJAJOČA NARAVA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ

Skozi čas se je organizacijska struktura organizacij spreminjala in se vedno bolj prilagajala kompleksnemu okolju organizacije in tako postajala čedalje bolj dinamična in fleksibilna. Poleg organizacij, s katerimi se srečujemo vsak dan, so se sčasoma spremenile tudi teroristične organizacije. Teroristične skupine z Bližnjega Vzhoda kot so Hamas, Al Kajda in EIG so bile med najaktivnejšimi terorističnimi organizacijami v zadnji letih. Te organizacije pa se v veliki meri razlikujejo od svojih predhodnic v 1960. letih, toda ne samo po ideologiji, temveč tudi organizacijski strukturi. Danes so le-te strukturirane v bolj decentralizirane organizacijske oblike, podobne ohlapnim omrežjem (Zanini 1999: 247). Za to organizacijsko spremembo so poleg tehnološkega napredka in globalizacije zaslužni predvsem uspehi obveščevalnih in varnostnih služb, ki so razkrile in ujele pripadnike teh organizacij. Prav zaradi neuspehov – številnih prijetij teroristov – so teroristične skupine začele v večji meri delovati v obliki celic, ki se med seboj povezujejo v omrežje in so mnogo bolj odporne za protiteroristično delovanje.

V 1970. in 1980. so se ZDA in njeni zavezniki v osnovi borili proti sekularnim in nacionalnim terorističnim organizacijam, med katerimi so bile mnoge sponzorirane s strani držav. Skozi proces protiterorističnih akcij in z diplomatsko in ekonomsko izolacijo so prepričali nekatere vlade, da so okrnile ali celo ukinile podporo terorizmu. Padec Sovjetske zveze, ki je predstavljala kritično podporo terorističnim skupinam in določeno državno sponzorstvo, je pospešil zmanjševanje sponzorstva terorizmu s strani držav. Mnoge teroristične skupine so nevtralizirali ali celo uničili, vključno s Stranko rdeče armade (Red Army Faction), Komunistične bojne celice (Communist Combatant Cells) v Evropi in Japonsko rdečo armado (Japanese Red Army) v Aziji. Takšni uspehi v preteklosti zagotavljajo pomembne lekcije za prihodnost. S koncem Hladne vojne se izboljša tudi komunikacija, trgovina in promet. Na žalost so se teroristi prilagodili temu novemu mednarodnemu okolju in obrnili napredek v svojo korist (National Strategy for Combating Terrorism 2001: 7).

Prav tako se kažejo razlike med novodobnimi terorističnimi organizacijami in njihovimi predhodnicami na samem območju Bližnjega Vzhoda. Teroristične organizacije v tem

predelu sveta imajo različen izvor, ideologijo in organizacijsko strategijo. Na podlagi teh značilnosti jih tako lahko grobo razdelimo na tradicionalne skupine in skupine nove generacije. Tradicionalne skupine so delovale v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, med katerimi jih je bila večina (nekatero so še danes) formalno in neformalno povezana z Organizacijo za osvoboditev Palestine (Palestine Liberation Organization). Tipično so tudi bolj birokratske in ohranjajo nacionalno ali marksistično agendo. Te skupine so tako kot novodobne uporabile avtonomne celice kot del svoje organizacijske strukture, vendar za razliko od novodobnih so operacije teh celic vodene s strani hierarhije preko jasnih odnosov in zvez ter dejansko z zelo malo horizontalne koordinacije. V nasprotju so novejša in manj hierarhične skupine, kot so Hamas, Palestinska islamistična jihad skupina (Palestinian Islamic Jihad), Hezbolah, Alžirska oborožena islamistična skupina (Algeria's Armed Islamic Group), Egipčanska islamistična skupina (Egyptian Islamic Group) in Al Kajda, postale najbolj aktivne. V teh ohlapno organiziranih skupinah, z verskimi in ideološkimi motivi, so operativci del omrežja, ki v manjši meri temelji na birokratskih odredbah in bolj na skupnih vrednotah in mehanizmih za horizontalno koordinacijo (Zanini in Edwards 2001: 32).

Al Kajda predstavlja dober primer, kako je teroristično omrežje izrabilo ugodnosti in koristi izjemno odprtega, integriranega in modernega sveta, ki služijo njihovi uničujoči agendi. Al Kajdino omrežje je multinacionalna organizacija, ki deluje v več kot 60 državah². Člani organizacije tako potujejo s kontinenta na kontinent kot turisti ali poslovneži. Ti teroristi so transnacionalni tudi z drugega vidika – žrtvah. V napadu 11.

² 31. julija 2002 je sekretar za obrambo v ZDA Donald H. Rumsfeld rekel: »Za vsako teroristično zaroto, ki jo odkrijemo in za vsako teroristično celico, ki jo uničimo obstaja na ducate drugih delujočih celic. Al Kajda ne deluje samo v Afganistanu, ampak v več kot 60 državah vključno z ZDA. Brez dvoma je trud koalicije otežil usposabljanje, planiranje in gibanje med državami. Vendar so usposobili dobesedno na tisoče teroristov, ki so sedaj po vsem svetu. Te mirujoče celice vsekakor načrtujejo nadaljnje napade« (Global security 2008). Vsekakor so poskusi koalicije, da bi razkrila in uničila številne teroristične celice po vsem svetu imeli učinek na teroristično organizacijo. Nedvomno so postali prehodi čez državne meje oteženi, saj so varnostne službe polagale večjo pozornost na »sumljive« osebe. Zaradi tega je morda moralo predvsem teroristično omrežje Al Kajda umakniti svoje celice iz določenih držav oziroma jih ponekod po razkritju in uničenju ni mogla ustanoviti na novo. In tako poročilo iz leta 2004 pravi, da naj bi bile celice »le« še v 40 državah po svetu (ibid.).

septembra so umorili državljane Avstralije, Brazilije, Kitajske, Egipta, El Salvadorja, Francije, Nemčije, Indije, Izraela, Jordanije, Japonske, Pakistana, Rusije, Južne Afrike, Švice, Turčije, ZDA in še drugih številnih držav. Al Kajda dokazuje, da je teroristično delovanje danes popolnoma drugačno od njenih predhodnikov. Teroristi danes tako uporabljajo prednosti tehnologije, da lahko obdržijo razpršeno vodstvo, usposabljanje in logistično podporo, in sicer ne samo regionalno, ampak tudi globalno. Ustanavljanje in premikanje celic je relativno lahko v svetu, kjer več kot 140 milijonov ljudi živi razseljenih izven svojih izvornih držav in kjer več milijonov ljudi prečka mednarodne meje vsak dan (National Strategy for Combating Terrorism 2001: 7, 8). Organizacijska struktura Al Kajde je tako pred 11. septembrom bila hierarhična, vendar sploščena. Fleishman (2005: 5) poleg splošne globalizacije kot vzrok za preoblikovanje strukture v omrežje navaja tudi neposredno posledico globalizacije, in sicer sodelovanje posameznikov iz različnih držav, ki sodelujejo v okviru ene celice oziroma načrtujejo in izvedejo napad.

Mednarodni terorizem ima tako danes že vse značilnosti globalnega pojava. Postavlja pa se vprašanje, kaj so vzroki in pogoji, da se je to zgodilo v zadnjih 30. letih. Prvi vzrok po Balzerju (Anžič 2002: 458, 459) je dramatični razvoj transportnega sistema, posebno letalskega in avtomobilskega. Drugi vzrok je v tem, da so se razvili in razširili komunikacijski sistemi, najbolj opazno satelitski prenos ter prenos z optičnimi vlakni, telefonski in televizijski prenosi itd. Tretji vzrok pa je v razpadu Sovjetske zveze, ki je zmanjšal in odstranil ovire za trgovino in potovanja med Vzhodom in Zahodom ter povzročil zmanjšanje družbenega nadzora v državah, ki so spadale v sovjetski blok. Četrty pogoj je v tem, da se je razširila svetovna trgovina, več je gospodarskega sodelovanja med Evropo, Azijo, Srednjim Vzhodom in »tretjim« svetom. Peti vzrok in pogoj pa je rast svetovne populacije, prenaseljenost, več revnih območij in vse večji pretok ljudi čez državne meje. Organizatorji in izvajalci terorističnih dejanj tako s pridom izkoriščajo ilegalne migracije in resnične stiske beguncev, azilantov, prosilcev za azil in oseb s statusom začasnega zatočišča.

4.2. CELIČNO IN OMREŽNO DELOVANJE TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ – SPLOŠNE ZNAČILNOSTI

Čeprav vemo, da se dandanes teroristične organizacije opirajo na omrežno obliko organiziranja, nam je o tem še vedno premalo znanega. Problem je predvsem v tem, da so podatki o tej temi relativno nedostopni, saj to obliko delovanja uporabljajo predvsem skrivne organizacije.³ Raziskovalci tega pojava se opirajo predvsem na sodna pričanja pripadnikov terorističnih organizacij, ki pa so širši javnosti nedostopna. Na podlagi medijskega poročanja lahko naredimo nekaj zaključkov o omrežnem delovanju – dinamične enote so verjetno majhne, temeljijo na visoki stopnji povezanosti in integritete; omrežje ni vodeno na strikten hierarhičen način, centralno vodstvo načrtuje le večje napade, zagotavlja usposabljanje, finančna sredstva in logistično podporo, kljub temu pa dopušča relativno visoko stopnjo avtonomije na lokalni ravni. Vendar to še vedno ni dovolj, da bi razumeli delovanje terorističnih organizacij, ki temeljijo na omrežnem principu delovanja. Da bi se jim svet lahko zoperstavil, je potrebno natančnejše poznavanje in razumevanje njihovega delovanja. S tem pa se zaradi njihove vedno večje moči in ogrožanja vrednot predvsem zahodnega sveta ukvarja vedno več raziskovalcev.

Zelo zgovorna je trditev Henryja Crumptona, ki pravi, da sovražnik (Al Kajda) ne napada z velikimi vojskami. Namesto tega vedno bolj srečujemo sovražne enote v obliki majhnih enot ali celo posameznikov. Z operativne perspektive so to »mikro tarče z makro učinkom«, ki delujejo v globalni izmenjavi ljudi, podatkov in idej. Sovražnik, njegova taktika, orožje, njegovo bojno polje, naše bojno polje – vse se oblikuje in nastaja v koraku s samo globalizacijo. Prihodnost vojne srečujemo že danes (Federation of American Scientists 2007: III-2).

³ Tako je direktor FBI Robert S. Muller v začetku leta 2005 izrazil skrb v zvezi pomanjkanja informacij o obstoju terorističnih celic v ZDA in rekel: »Najti jih je najvišja prioriteta FBI, vendar je tudi eden najtežjih izzivov.« (Global security 2008).

Zanini (1999: 249) kot glavne značilnosti terorističnega omrežja navaja naslednje: »relativno sploščena hierarhija, decentralizacija, delegacija avtoritete za vodstveno odločanje in ohlapne lateralne vezi med razpršenimi skupinami in posamezniki«⁴.

Za nadaljnje razumevanje delovanja celic bom najprej opredelila različne tipe celic, ki se pojavljajo v terorističnih organizacijah, in sicer bom definirala samo teroristično celico, mirujočo celico, imenovano tudi speča celica, in operativne ter podporne celice.

4.2.1. TIPI CELIC

4.2.1.1. TERORISTIČNE CELICE

Osnovna gradbena enota omrežja je celica in je tako najmanjši element na taktični ravni (teroristične organizacije). Po navadi celico sestavlja od tri do deset ljudi. Eden izmed glavnih razlogov za celično oblikovanje terorističnih organizacij pa je varnost. Tako izguba ene celice ne predstavlja grožnje identiteti, lokaciji ali delovanju drugih celic. Oddelčenje oziroma delitev na celice znotraj organizacijske strukture pomeni težavo za nasprotnika, ki bi želel prodreti v celotno organizacijo. Člani posamezne celice večinoma ne vedo za obstoj drugih celic in tako ne morejo dati občutljivih informacij osebam, ki želijo razkrinkati in ujeti pripadnike celic. Teroristične celice se organizirajo na podlagi družinskih ali službenih odnosov, na geografski osnovi ali na podlagi specifičnih funkcij. Člani celice ostanejo v tesnem stiku z namenom zagotavljanja emocionalne podpore. Vodja celice je edini, ki komunicira z višjimi vodstvenimi ravni in drugimi celicami. Teroristična organizacija lahko oblikuje eno samo celico ali pa oblikuje številne celice, ki delujejo tako na lokalni in regionalni ravni ter preko državnih meja, v več državah in transnacionalnih operacijah. Na domači spletni strani Fronta za osvoboditev Zemlje (Earth Liberation Front – ELF) opisuje svoj vidik celične organizacije. »ELF je tako oblikovan zaradi maksimiziranja učinkovitosti. Z delovanjem v celicah (majhne skupine sestavljene od enega do nekaj posameznikov) je

⁴ Na primer Hamas je ohlapno strukturiran z določenimi elementi, ki delujejo preko mošej in določenih organizacij za rekrutiranje novih članov, pridobivanje denarja, organiziranje aktivnosti in propagiranje. Palestinske varnostni viri so namignili, da naj bi bilo deset ali več razbitih skupin in delov Hamasa brez centraliziranega operativnega vodstva. Tudi Palestinska islamistična jihad skupina (Palestinian Islamic Jihad) je sestavljena iz ohlapno povezanih delov. Po mnenju ameriškega ministrstva za zunanje zadeve (U.S. Department of State) naj bi bila tudi EIG decentralizirana organizacija, ki deluje brez vsakega operativnega vodje (Zanini 1999: 249, 250).

ohranjena varnost članov skupine. Vsaka celica je anonimna ne samo za javnost, ampak tudi za druge celice. Ta decentralizirana struktura pomaga zavarovati aktiviste pred zaporom, da lahko nadaljujejo z izvajanjem akcij« (Federation of American Scientists 2007: III-5).

Tako tudi teroristična skupina Jemaah Islamiyah (JI) deluje v obliki operativnih celic t.i. fiah, ki imajo 4 ali 5 članov. Zanašanje na celično strukturo JI naredi manj ranljivo v primeru aretiranja članov ali penetracije protiterorističnih operativcev (Jackson in drugi 2005: 63).

Povzamem lahko, da je teroristično omrežje torej sestavljeno iz številnih terorističnih celic, ki so lahko razpršene po vsem svetu. S takšno decentralizacijo pa dosežejo predvsem večjo sposobnost preživetja v okolju, kjer so jim vedno bolj za petami različne varnostne in protiteroristične organizacije.

4.2.1.2. MIRUJOČE CELICE

Teroristične skupine torej delujejo v obliki celic, znotraj katerih obstaja nekakšna podskupina, za katero se uporablja termin mirujoče/speče celice (ang. sleeper cells), ki se tudi po nekaterih značilnostih razlikuje od »navadnih« celic. Mirujoča celica tako predstavlja celico ali izolirano skupino mirujočih agentov, ki pripadajo neki večji skupini (v našem primeru teroristični organizaciji). Celica »spi« oziroma miruje znotraj ciljne populacije, dokler ne dobi ukaza ali se odloči za delovanje. V primeru teroristične celice je mirujoča celica hkrati tudi skrivna/tajna (Wikipedia the free encyclopedia 2008). Global security poudarja, da termin mirujoče celice različnim ljudem pomeni različno in ga uporabljajo za opisovanje različnih groženj. Teroristične mirujoče celice opredeljujejo kot skupino teroristov, ki so že nameščeni na določenem mestu in pripravljene na delovanje kot bojni oddelki in so infiltrirani v ciljno državo pred napadom. Mirujoče celice so usposobljene in pripravljene, da izvedejo napade ob določenem času na določenem mestu. Skupine v Nairobiju in Dar es Salaamu so klasične Al Kajdine mirujoče celice, ki so ohlapno organizirane in infiltrirane v skupnost. Najpomembnejši napad islamističnih teroristov na ZDA 11. septembra 2001 na splošno ni vključeval mirujočih celic, ki naj bi bile v državi⁵, temveč teroriste, ki so

⁵ Kot opisuje kar nekaj virov, naj bi varnostne službe v ZDA vedele, da se v državi nahajajo teroristi. Pred 11. septembrom naj bi protiteroristični car Richard Clarke najmanj dvakrat omenil svetovalki za državno

prišli od drugod (Hamburška celica). Teroristične celice za specifične misije so grožnja od zunaj. V zgornjem primeru naj bi šlo za zunanjo grožnjo, čeprav so se ti »tujci« infiltrirali v državo. Ahilova tetiva takšnih celic, ki v ciljni državi ne delujejo kot mirujoče celice in v državo pridejo od drugod, je, da je skoraj nemogoče prečkanje mednarodnih meja, ne da bi vzbudili pozornost. Mirujoče celice, ki so stacionirane v ciljni državi, pa so po drugi strani nevidne, dokler ni prepozno – do izvedbe napada. Pripadniki mirujočih celic se nastanijo v imigrantskih skupnostih⁶, pogosto pa se razvijejo iz muslimanskih humanitarnih organizacij, fundacij, akademskih skupin in nevladnih organizacij. Odtujeni deli muslimanskih imigrantskih skupnosti tako tvorijo potencialni vir mirujočih celic (Global security 2008). Teroristična skupina tako najprej izbere lokacijo, iz katere bo snovala svoje operacije in izvajala rekrutiranje. Lokacija je ključnega pomena, saj mora biti zagotovljena zasebnost pri planiranju napadov. Člani teh mirujočih celic se v skupnost pomešajo tako, da si najdejo službo, plačujejo račune in se obnašajo ter govorijo kot domača populacija v soseški kar cele mesece ali leta, medtem pa rekrutirajo nove člane in se pripravljajo na načrtovan napad. Čez čas organizacijska struktura začne dobivati svojo obliko, pozicije znotraj celice pa zapolnijo novi rekruti. Medtem ko iščejo posameznike, ki bi lahko zadovoljili strateške in taktične potrebe celice oziroma za prihodnje operacije, so člani še vedno integrirani v vsakodnevno življenje svoje ciljne populacije ter s popolno preudarnostjo in diskretnostjo dajejo videz povprečnih državljanov. Carlos Marighella poudarja, kako pomembno je, da se člani mirujoče celice naučijo, kako živeti z domačini na njihovem operativnem ozemlju, pri tem pa morajo biti kar se da diskretni. Za učinkovito

varnost Riceovi, da so verjetno mirujoče celice v ZDA. Januarja 2001 je posvaril Riceovo, da je Al Kajda že v Ameriki. Po 11. septembru je Ministrstvo za sodstvo skrbela verjetna prisotnost mirujočih celic, ki bi lahko izvedle še dodatne napade. FBI je tako takoj začel z iskanjem iz uničevanjem mirujočih celic, ki bi se lahko pripravljale na naslednji val nasilja (Global security 2008). V skladu z novico v juliju 2002 naj bi obveščevalne službe predvidevale, da je v ZDA okoli 5.000 ljudi povezanih z Al Kajdinim terorističnim omrežjem, kar pa tudi vključuje posameznike, ki so »le« osumljeni sodelovanja, in posameznike, ki vedo za načrte teroristov, vendar pri njih ne sodelujejo. Nekateri izmed osumljenih naj bi bili že dolgo časa ameriški državljani (Fox News 2002).

⁶ To vključuje brooklynsko celico v primeru prvega napada na World Trade Center, Lyon celico, ki je v letih 1994-96 izvajala napade na francoskih vlakih, in Meliani celico, ki so jo odkrili v Evropi v obdobju 2000-2001 (Global security 2008).

delovanje mirujoče celice je torej potrebna popolna infiltracija članov v družbo (Hughbank 2007: 239, 240).

Po mnenju ameriških strokovnjakov naj bi bin Laden ustanovil teroristično omrežje v ZDA že pred desetletji. Svoje operativce naj bi poslal v Ameriko, da bi se usposabljali v pilotiranju, urbani gverili in zbirali denar. Mirujoče celice so stacionirane po vsem zahodnem svetu in potihoma načrtujejo napade, ki jih bodo izvedli, ko se bo za to odločil bin Laden. Teroristične celice so na primer v Afriko prišle 5 let pred napadom na ameriško ambasado leta 1998 (Global security 2008).

4.2.1.3. OPERATIVNE IN PODPORNE CELICE

Teroristične celice v dobi globalizacije izkoriščajo ugodnosti tehnološkega napredka. Ker pa so po 11. septembru 2001 različne obveščevalne in varnostne službe bolj pozorne na vse sumljive osebe in dogodke, se morajo teroristične celice čim bolje vklopiti v državi, kjer hočejo izvesti napad in se infiltrirati v njeno skupnost. Pri tem pa morajo še posebej paziti, da ne vzbudijo pozornosti obveščevalnih in varnostnih služb s kakšnim dejanjem – na primer nakup sestavin za izdelavo bombe, kemičnih agensov, pridobivanje denarja za operacije, kupovanje ponarejenih dokumentov ipd. Zaradi številnih različnih poslov, ki jih morajo opraviti pred izvedbo napada, si celice delo med seboj razdelijo in tako prikrijejo sledi za seboj.

Vsaka skrivna/tajna organizacija brez državnega sponzorstva potrebuje številne tehnične in administrativne funkcije. Nekatere izmed teh služb vključujejo: (1) ponarejanje dokumentov in denarja, (2) zagotavljanje stanovanj in skrivnih prostorov, (3) komunikacijo, (4) transportna sredstva – vključuje kupovanje vozovnic, ne da bi vzbudili pozornost, (5) pridobivanje informacij, (6) orožje in strelivo, (7) financiranje – če je pridobivanje financ ločeno od glavnih štabov ali celic, ki denar potrebujejo, so potrebni kurirji, ki jim morajo brezpogojno zaupati in pogosto niti ne poznajo vsebine pošte, (8) treniranje in (9) psihološke operacije (Wikipedia the free encyclopedia 2008). Pomemben vidik podpornih celic je, da imajo člane, ki dnevno vodijo tajne operacije v lokalnem okolju, kjer so se infiltrirali, le-ti pa so popolnoma predani jihadu in ne rekruti iz lokalnega okolja. Funkcija te skupine je v iznajdljivosti zagotavljanja logistične podpore operativni celici. Relativno razvita celica, ki ima tudi podcelice, je sestavljena iz glavnega vodje celice in pomožnih vodij, ki neposredno kontrolirajo delo in ohranjajo

komunikacijo med člani celice. Člani ne vedo, koliko je še drugih članov in kdo so, neposredno pa poročajo pomožnemu vodji. Pomožni vodje pa ne vedo, koliko je podcelic, in neposredno odgovarjajo vodji celice (Hughbank 2007: 242). Za vsako misijo teroristične skupine ustanovijo eno ali več operativnih celic. Če na primer Al Kajda načrtuje sočasen napad na večih lokacijah, ustanovijo več operativnih celic, po eno za vsako ciljno lokacijo. Ustanovitev podpornih celic pa je odvisna od vrste operacije. Na primer bolj varno je, če imamo celico za izdelovanje bomb znotraj ciljne lokacije, ki nato dostavi bombe operativni celici, ki pride z območja izven ciljne lokacije (Wikipedia the free encyclopedia 2008). Na nek način so podporne celice tudi lokalne celice, ki imajo nalogo poizvedovanja in opazovanja tarče, in sicer razkrijejo njeno ranljivost, identificirajo vse taktične poti in poti pobega ter vodijo in dajejo potrebna pojasnila taktičnim poveljnikom in operativcem med treningom ter pripravami na napad (Rudner 2008: 101). V bistvu gre za nekakšne obveščevalne sile, ki so prav tako organizirane decentralizirano in so odgovorne za zbiranje kritičnih informacij, vodijo nadzorne operacije ter identificirajo in zagotavljajo sisteme zgodnjega opozarjanja ter preprečijo, da bi protiteroristične sile razkrinkale in uničile celico, njene načrte in ustavile operacije. Te celice prav tako vodijo poizvedovalne operacije o možnih rekrutih in identificirajo prihodnje tarče (Hughbank 2007: 242).

Na drugi strani pa imamo operativne celice. Njihovi člani ostanejo tajni, dokler ne pride čas za izvršitev napada. Sestavljajo jih majhne sekcije posebej pripravljenih posameznikov za vodenje asimetričnega bojevanja preko tajnih operacij, ki so po naravi lahko pasivne ali ekstremno nasilne. Tako kot druge celice tudi te sestavlja vodja in posamezni člani (Hughbank 2007: 242). Al Kajda svoje operativce nadalje deli na javne in tajne. Javni operativci ne smejo biti radovedni glede zadev, s katerimi nimajo opravka; z drugimi ne smejo diskutirati o tem, kar vejo ali so slišali; s seboj ne smejo nositi imen in naslovov drugih članov omrežja. Če so očitni muslimani, morajo v času povečanega zagotavljanja varnosti, ostajati doma. Ekstremno previdni morajo biti pri uporabi telefona in sežgati morajo vsa pisma, ko jih preberejo. Tajni operativci nikoli ne smejo izdati svojega pravega imena drugim operativcem, njihov zunanji videz ne sme izražati pripadnosti Islamu (dolge brade, fotokopije Korana ipd.), uporabljajo ponarejene dokumente; izogibati se morajo islamskim javnim mestom, mošejam, knjižnicam, knjigarnam itd. Operativci se morajo na splošno na vsakem koraku izogibati grožnji, da bi jih varnostne službe odkrile. Tajni operativci lahko javno

kontaktirajo le v nujnih primerih in še takrat mora biti to zelo kratko (Gunaratna 2003: 104, 105). Da lahko teroristično omrežje učinkovito deluje je zelo pomembna varnost vseh članov, še posebej operativcev. Samo tako lahko preprečijo, da bi bilo odkrito celotno omrežje ali njen pomemben del. Torej gre za medsebojno povezavo med samo omrežno strukturo in varnostjo. Omrežna struktura zagotavlja večjo varnost in otežuje odkritje s strani varnostnih služb; po drugi strani pa natančna varnostna navodila še otežujejo odkritje pomembnih članov kakšne celice in nato preko njega odkritje drugih članov celice in omrežja. Omrežje lahko preživi samo, če njeni člani strogo spoštujejo varnostna navodila in se na vsak način izogibajo detekciji s strani varnostnih služb.

Po mnenju Shapira (2007: 59) »danes specializacija naj ne bi bila več tako natančna. Al Kajda in njeni privrženci so imeli strogo definirane organizacijske naloge in strogo so se ločili na podporne in operativne celice. Odkar pa izgublja svoje »zavetišče« v Afganistanu, se je morala preoblikovati in tako so se na primer v napadu v Madridu in Casablanci isti člani celic pojavljali pri opravljanju logističnih in operativnih nalog«.

Pomembno vlogo pri zagotavljanju logistične podpore in delovanja predstavljajo varne hiše, ki jih izberejo po temeljitem premisleku glede na lokacijo. Izogibajo se izoliranim in oddaljenim območjem in upoštevajo naravo operacije, za katero bo varna hiša uporabljena – srečanje, skladiščenje orožja, skrivanje ubežnikov ali načrtovanje napada. Najemnik varne hiše je skrbno izbran pripadnik omrežja ali njen podpornik, ki za to uporablja ponarejene dokumente in ima nemuslimanski videz. Na nekem območju pa lahko takšen operativec najame samo eno varno hišo. Al Kajda svoje operativce tudi pouči, da se, preden vstopijo v varno hišo, prepričajo, da jih nihče ne opazuje (Gunaratna 2003: 106).

4.2.2. ORGANIZIRANOST CELIC IN OMREŽJA

Kot že omenjeno prej se lahko omrežje pojavlja v treh različicah, in sicer v verigi, z osrednjim elementom omrežja in njeni različici zvezdi ter prepletenem omrežju. Obstajajo tudi kompleksne kombinacije in hibridi nešteti točk in povezav, lahko pa se pojavljajo tudi hibridi omrežij in hierarhij. Za teroristična omrežja pa je pomembna predvsem ploska organizacijska struktura in razvejanost, saj temelji na tajnem delovanju.

Najpomembnejša lastnost celic in omrežja je njihova decentraliziranost in fragmentiranost. Tako je lahko nekaj točk odstranjenih iz omrežja, ne da bi to preveč vplivalo na integriteto celotnega terorističnega omrežja. Omrežje je najbolj občutljivo pri osrednjih elementih celice, saj lahko v primeru napada na več osrednjih elementov in njihove izločitve pride do porušitve celotnega omrežja oziroma do oblikovanja posameznih, izoliranih točk, ki med seboj niso povezane.

Čeprav je omrežje zelo decentralizirano, je vodstvo še zmeraj pomembno. Eden izmed načinov zagotavljanja vodstva kljub fragmentiranosti je, da imamo znotraj omrežja številne vodje, ki skrbijo za koordinacijo. To lahko po eni strani povzroča koordinacijske probleme, po drugi strani pa odpravi nevarnost napada na glavnega vodjo.

Na lokalni ravni je omrežje majhno in dinamično. Celica, ki je sicer po številu pripadnikov majhna (4-6 ljudi), deluje z relativno neodvisnostjo od celotnega omrežja. »Lepilo«, ki omrežje drži skupaj, je danes le še denar, moralna nedvoumnost in nepopustljiva vera v vrednost umiranja za verske razloge. Arquilla in Ronfeldt pa izpostavljata pomen zgodb, ki temeljijo na izkušnjah, interesih in vrednotah. Te zgodbe izražajo občutek identitete in pripadnosti – kdo so, zakaj sodelujejo, po čem se razlikujejo od ostalih. Zgodbe pa predstavljajo tudi vzrok in namen za njihovo delovanje. Izražajo cilje in metode in tudi kulturne dispozicije – v kaj verjamejo, kaj in kako nameravajo storiti. Prave zgodbe tako lahko povežejo in ohranjajo posameznike povezane v omrežje, ki zaradi svoje ohlapnosti težko preprečuje »dezertacije« (Arquilla in Ronfeldt 2001a). Dinamičnost se kaže v precejšnji strukturni ekvivalentnosti nalog v omrežju, tako da je lahko posameznik brez težav poslan na različne lokacije ali odstranjen od tam, če okoliščine to zahtevajo. Ne glede na dinamičnost omrežja pa obstajajo velikanske ovire za vstop in izstop iz njega. Izhod iz omrežja je netoleriran, kljub temu pa obstajajo primeri le-tega. Čeprav teroristične organizacije iščejo rekrute, je ta proces težaven, usposabljanje razvlečeno in pogosto brezmejno. Selektivnost je zelo visoka, čakanje po končanem usposabljanju (za operacijo) pa je velikokrat dolgo. Proces vstopanja v teroristično organizacijo je zelo dolg in lahko traja tudi nekaj let. Nenaden vstop v organizacijo je tako nemogoč, čeprav ne obstajajo informacije o poskusu takšnega vstopa. Prav zaradi težavnosti vstopa so člani zares predani organizaciji, omrežja pa v večji meri ne upravlja in nadzira vodja. Omrežje ima še

vedno nejasno organizacijsko strukturo in minimalno top-down vodstveno strukturo. Disciplina temelji na skupnih prepričanjih in lojalnosti. Vse te strukturne karakteristike dajejo omrežju operativno fleksibilnost. Zato so majhne in vsestranske celice z znatno interno disciplino in precejšnjim lokalnim odločanjem, predanostjo skupnim ciljem, malo usmerjanja in povezane v celotno omrežje ter z neomajno vero sposobne izvesti različne naloge spretno in predrzno (Rothenberg 2002: 38, 39). Uspešno delo omrežij torej temelji na obstoju skupnih načel in navad, ki povezujejo vse točke v omrežju in so jim člani popolnoma predani. Takšen set načel usmerja člane in jih usposobi, da so »all of one mind«, četudi so razpršeni in predani različnim nalogam (Arquilla in Ronfeldt 2001a).

»Omrežja so sestavljena iz majhnega števila medsebojno povezanih osrednjih elementov omrežja, ki delujejo nad številnimi manj ali sploh nepovezanimi celicami. Tako je omrežje odporno na sistemske šoke. Čeprav so lahko določeni deli omrežja dobro znani, drugi manj tesno povezani deli ostajajo na določeni distanci od jedra omrežja tako v geografskem kot socialnem vidiku. In te odcepljene dele omrežja je zelo težko izslediti in identificirati« (Williams 2007: 81).

4.2.2.1. OSREDNJI ELEMENT CELICE IN VEZNI ČLEN

V večini celic ima pomembno vlogo osrednja osebnost celice, ki se povezuje s podobnimi člani drugih celic. Pogosto le ta oseba ve za obstoj drugih celic. Oseba, ki je osrednji element celice, je pogosto atraktivna osebnost. Pomembno pa je, da postaja vedno bolj znana, saj lahko le na ta način potencialni teroristi pridejo v stik z njo. Poleg tega pa ima vedno več poznanstev po vsem svetu, kar zelo olajša samo delovanje celice in posledično celotnega omrežja.

Teroristična omrežja so odporna na aretacije posameznih članov, vendar so občutljiva v primeru napadov na osrednje elemente. Ker ima omrežje sposobnost samoorganiziranja in spontane rasti, morajo biti napadi na osrednje elemente celic in omrežja organizirani sočasno, da bi lahko omrežje degradirali. Degradacija sistema v majhne, nepovezane otočke točk pogosto zahteva uničenje 5-15% osrednjih elementov naenkrat. V nasprotnem primeru bodo vlogo osrednjih elementov prevzeli novi posamezniki (Sageman 2004: 141). Stabilnost celice je torej odvisna od sposobnosti osrednjega elementa, da jo ohrani v tajnosti (Fellman 2008:12).

Nekoliko višji po rangu od osrednjega elementa celice pa je osrednji element, ki ima nalogo povezovanja jedra terorističnega omrežja s celicami po vsem svetu. Še posebej pomembni so ti osrednji elementi oziroma povezovalci/vezni člani postali po 11. septembru, ko je bila teroristična organizacija Al Kajda nekako izgnana iz Afganistana. Imajo nalogo rekrutiranja, ustanavljanja celic, povezovanja z drugimi, prenašanja informacij od jedra do celic in obratno, vzdrževanja transnacionalnih vezi ipd. Tako Aydinli (2006: 306, 307) poleg drugih primerov izpostavlja enega izmed teh veznih členov, ki je bil zelo mobilni, in sicer Karima Majjatija, bivšega študenta medicine iz Maroka. Odgovoren je bil za organiziranje skupine, ki je izvedla napad na tri stanovanjske skupnosti v Riyadhu maja 2003. Le teden dni kasneje je organiziral in pomagal teroristični skupini, ki je izvedla samomorilske napade v Casablanci v Maroku in ubila 45 ljudi. Majjati, ki je bil sicer ubit aprila 2005, je bil ekstremno mobilni in mojster v izogibanju vzbujanja pozornosti, ko je potoval po različnih državah predvsem zaradi sposobnosti govorjenja tujih jezikov in uporabe številnih potnih listov. Čeprav je potoval tako pogosto, da je njegov sosed povedal, da ga je v treh letih po 11. septembru videl le dvakrat, je anonimni varnostni uslužbenec priznal, da nimajo jasnih dokazov, kje vse je bil. Danes je tudi znano, da bombnih napadov novembra 2003 v Istanbulu najverjetneje ne bi bilo, če ne bi bilo veznega člana Habiba Aktasa, turškega državljana z arabskim izvorom, ki je imel jasne načrte, znanje in finančno podporo. Sodni dokumenti in policijska poročila razkrivajo določene Aktasove karakteristike, ki so brez dvoma pripomogle k temu, da je postal pomemben povezovalec, in sicer obvladovanje računalništva, jezikovne veščine (govoril je arabsko, angleško in turško), obširno religiozno znanje, karizma in izkušnje iz boja v Afganistanu. Pogosto je potoval po državah Bližnjega Vzhoda ter nazaj v Turčijo, kar mu je omogočilo, da je ustanovil istanbulske celice ter jo opremil z ideologijo, motivacijo in tehnologijo ter jo pripravil na bombni napad. Aktas naj bi prenehal s potovanji po napadih, vendar obstaja verjetnost, da je bil ubit v Iraku spomladi 2005.

4.2.2.2. KLIKA

Posamezniki se jihu navadno pridružijo v obliki manjših skupin. Nekaj posameznikov živi skupaj in v tem času diskutirajo o jihu. Ko eden izmed njih najde povezavo z jihom, gre celotna skupina na trening v Afganistan. Tako je bilo v primeru Montrealske skupine, Hamburške skupine, Khamis Mushayt skupine in skupine iz Lackawanne. To so jedrnata, majhna omrežja prijateljev, ki lahko jamčijo drug za

drugega in tako oblikujejo klike, v kateri je vsakdo povezan z vsakim. Pogosto so zgrajene na podlagi človeških podobnosti. Prijateljstvo se odraža v skupnem družbenem okolju, izobrazbi in prepričanjih, toda povezanost članov klike temelji na dobrih medsebojnih poznanstvih, privlačnosti in se razvije v dolgoročne vezi. Skupen profil zaznamuje določeno klike, kar pa ne pomeni, da lahko to prenesemo na celotno omrežje. Klike ima pomembno vlogo pri transformaciji potencialnih sodelavcev v popolnoma predane mudžahedine. Imajo vlogo socialnega mehanizma, ki pritiska na potencialne člane, da se pridružijo in pospešujejo razvoj skupinske identitete in močnih čustev pripadnosti skupini. Ta proces pa ni dobro raziskan, saj bi morali dalj časa opazovati skupino prijateljev takšne klike. Lahko se zgodi tudi, da se posameznik niti ne zaveda, da postaja del klike. Toda ko postanejo člani, jih močne vezi lojalnosti in čustvene zaupnosti odvrnejo od tega, da bi odšli iz klike. Ta pozitivna čustva lahko posameznika motivirajo do te mere, da je sposoben narediti grozna dejanja. Klike postane zaprta in deluje kot subkultura ali kontrakultura, kar vodi v intenzivno kohezijo (Sageman 2004: 152-156).

4.2.3. SOCIALNE VEZI MED PRIPADNIKI CELICE

Celice torej nastajajo nenačrtno, pri tem pa veliko vlogo igrajo socialne vezi med posamezniki. Na podlagi različnih vezi (sorodstvenih, prijateljskih ...) se posamezniki začnejo družiti in skupaj razpravljati o zanje pomembnih temah. Skozi to druženje se vezi med njimi še poglobijo, prav tako tudi njihova verska prepričanja in pripadnost islamski veri. Pogosto določen posameznik prevzame pobudo za sodelovanje v terorističnem omrežju oziroma ga v to prepriča pripadnik terorističnega omrežja, ki deluje v različnih mošejah in išče potencialne rekrute. Ta posameznik nato v to prepriča še ostale prijatelje. Tako se nenačrtno oblikuje teroristična celica, ki se preko vodje te celice poveže z globalnim terorističnim omrežjem. Pri oblikovanju posamezne celice pa imajo, kot je že omenjeno, pomembno vlogo socialne vezi med temi posamezniki. Osnova za te vezi pa so demografske in socialne značilnosti potencialnih teroristov, ki se na osnovi le-teh povežejo z enako mislečimi posamezniki.

4.2.3.1. DEMOGRAFSKE IN SOCIALNE ZNAČILNOSTI ČLANOV CELICE

Obstajajo zmotne predstave o tipičnem pripadniku teroristične organizacije. Ljudje pogosto mislijo, da so teroristi manj izobraženi, predvsem pripadniki nižjega socialnega

sloja in brez družine. Novejše raziskave kažejo ravno nasprotno. Člani terorističnih celic so izobraženi in relativno premožni ljudje. Morda je predvsem izobrazba vedno bolj pomembna, saj teroristi potujejo po vsem svetu in zato morajo imeti določena znanja. Poleg tega teroristične skupine uporabljajo vedno bolj sofisticirane oborožitvene sisteme za svoje operacije, kar ponovno zahteva neko stopnjo znanja.

Na podlagi Sagemanove raziskave (Sageman 2004: 61-69) globalnega Salafi jihada⁷, lahko povzamemo glavne socialne značilnosti pripadnikov, ki prevladujejo v posameznih celicah. V študijo je vključil le muslimanske teroriste, ki napadajo tuje vlade oziroma njihovo prebivalstvo, torej so borijo proti oddaljenemu sovražniku. Iz nje pa je izločil vse nemuslimanske teroriste, muslimanske teroriste, ki sodelujejo v vstajah doma in se borijo proti oblasti v svoji državi. Prav tako pa je izključil tudi muslimanske borce za svobodo v Kašmirju in Čečeniji in ujete vodje EIG, ki naj bi bili del enostavnega in ne globalnega jihada⁸. Kljub izključitvi ujetega vodstva EIG, pa je v študijo vključil pregnane in izseljene vodje⁹, ki so igrali pomembno vlogo v ideološkem razvoju muslimanskega gibanja za oživitev Islama iz enostavnega jihada v Afganistanu v Salafi jihad in nato globalni Salafi jihad. Pomembno vlogo v tem vzorcu pa ima tudi Egipčanski islamistični jihad (Egyptian Islamic Jihad – EIJ), ki predstavlja pomemben del globalnega Salafi jihada, ki ga vodi al-Zawahiri in predstavlja glavnega ideološkega

⁷ Globalni salafi jihad je islamistično socialno gibanje za oživitev Islama. Vključuje ljudi in organizacije, ki delijo skupno ideologijo in poslanstvo. Organizacije znotraj njega so skrivne organizacije, ki prikrivajo podatke o svojih članih in operacijah. Pogosto celo zanikajo svoj obstoj in si ne pripisujejo zaslug za uspešno izvedene napade. O njihovi organizaciji in članih ne obstajajo formalni dokumenti. Tudi ujeti člani so nenaklonjeni svobodnemu govorjenju o tem z akademiki ali novinarji (Sageman 2004: 63-65).

⁸ Teroriziranje turistov v Egiptu leta 1990 je bil poskus diskreditiranja države. Z demonstriranjem mednarodni skupnosti in celotnemu svetu nezmožnosti države, da bi zaščitila turiste, so uspeli spodkopati ekonomijo, saj so na nek način uničili glavno državno industrijo (turizem). Vodstvo v tej kampanji je verjelo, da bo to povečalo nezadovoljstvo množice, ki bo za svoje tegobe začelo kriviti vlado in se bo mobilizirala, da bi le-to strmoglavila. Ta strategija se je nato izjalovila in množico obrnila proti sami EIG, zato je ujeta vodstvo leta 1997 popolnoma spremenilo svojo taktiko in začelo uporabljati nenasilno strategijo (Sageman 2004: 62, 63).

⁹ Iznano vodstvo EIG je z globalnim jihadom sodelovalo na več področjih. Podpirali so njihove operacije, se sestajali z globalnimi kolegi in z njimi načrtovali zarote in napade, v zameno pa dobili logistično in finančno podporo za svoje delovanje znotraj države. Tako so imeli nekateri med člani celo dvojno članstvo – v EIG in Al Kajdi. Poleg vsega pa so zavrnili novo nenasilno strategijo EIG (Sageman 2004: 63).

vodjo jihada, vodstvo EIJ pa vključuje večino al Kaidine shure.¹⁰ Leta 2001 pa sta se EIJ in Al Kajda združila v al Kajda al-Jihad.

Pri svoji študiji se je srečeval s problemom pomanjkanja informacij, predvsem dovolj relevantnih in zadostnih (starost, izvor, predanost religiji, izobrazba). Čeprav je bilo v zadnjih letih aretiranih na stotine mujahedinov, o njih ne obstoja dovolj informacij, intervjuje z nekaterimi obsojenimi in zaprtimi člani terorističnih organizacij pa moramo razumevati s skepticizmom.

4.2.3.1.1. GEOGRAFSKA PRIPADNOST

V svojo študijo je Sageman (2004: 70-73) vključil 172 mujahedinov in na podlagi tega je oblikoval 4 skupine, in sicer Centralno vodstvo¹¹, Centralne arabske države¹², Severna Afrika oziroma Magreb¹³ in jugovzhodna Azija¹⁴. Pri proučevanju geografskega porekla pripadnikov terorističnih organizacij je Sageman ugotovil, da kar dve tretjini teroristov v centralnem vodstvu prihaja iz Egipta. To je zelo pomembno, saj so v njegovem celotnem vzorcu Egipčani predstavljali le 14%. Egipčani na vodstveni ravni so se Al Kajdi pridružili med njenim osnovanjem konec 1980. in v začetku 1990. Večina jih je islamističnih bojnikov, ki so bili zaprti po umoru predsednika Sadata. Ko so bili izpuščeni iz zapora, so odšli v Afganistan. Že tedaj so bili predani teroristi, kar izvira iz dejstva, da so bili zaprti iz političnih razlogov. V Sagemanovem vzorcu je bilo 58% članov zaprtih, preden so se pridružili jihadu. Pomembno pa je dejstvo, da se ta značilnost zelo očitno razlikuje od ostalih treh proučevanih skupin, kjer jih je bilo zaprtih le 8% pripadnikov terorističnega omrežja. Egipčanski bojniki so tako s seboj prinesli ideologijo Qutb in jo razširili znotraj globalnega omrežja Salafi jihada, poleg tega pa oblikovali hrbtenico vodstva. Tako v nasprotju z razširjenim javnim mnenjem, da naj bi bile korenine jihada v Savdijcih ali Afganistancih, le-te izvirajo iz Egipčanov.

¹⁰ Shura- zbor/svet vodij Al Kaide.

¹¹ Teroristi v tej skupini oblikujejo vodstvo organizacije. V večini so ustanovni člani Al Kajde. Po navadi niso neposredno vključeni v operacije, temveč skrbijo za inspiracijo, usposabljanje, financiranje in pogosto tudi logistično podporo. Odgovorni so tudi za propagando in pridobivanje podpore jihadu (Sageman 2004: 70).

¹² Savdska Arabija, Egipt, Jemen in Kuvajt (ibid.).

¹³ Maroko, Alžirija, Tunizija in pripadniki družin, ki so iz Magreba, vendar so se rodili in odraščali v Franciji (ibid.).

¹⁴ Pripadniki Jamaah Islamiyah, s središčem v Indoneziji in Maleziji (ibid.).

Zanimivo je, da tudi teroristi – operativci ne prihajajo iz Afganistana razen Wali Khan Amin Shah, ki je osebni prijatelj bin Ladna. Afganistan je osrednja država nastanka jihada in mesto usposabljanja mujahedinov več kot desetletje. Po drugi strani v jugovzhodni azijski skupini prevladujejo Indonezijci (12 od 21), v centralno arabski skupini prevladujejo Savdijci (42%), pripadniki pa prihajajo tudi iz Jemna, Kuvajta, Maroka, Pakistana, Anglije, Sirije, ZDA, Kanade in ZAE. Člani magreb skupine v večini prihajajo iz Francije, Alžirije, Maroka in Tunizije.

4.2.3.1.2. SOCIALNO-EKONOMSKI STATUS

Konvencionalna modrost je, da je revščina gorivo za terorizem, ki je orožje nemočnih v boju proti močni državi. Čeprav ta teza izhaja iz nacionalnih osvobodilnih gibanj, so jo prehitro posplošili tudi v primeru globalnega terorizma. Sageman (2004: 73, 74) je vzorec razdelil v zgornji, srednji in nižji razred. Od 102 teroristov, za katere je uspel pridobiti podatke, je 18 posameznikov pripadalo višjemu, 56 srednjemu in 28 nižjemu razredu. Vendar se pojavljajo razlike na podlagi geografskih skupin, ki jih je razdelal v okviru raziskave o geografski pripadnosti teroristov. Pripadniki centralnega vodstva in centralno arabske skupine izhajajo iz višjih razredov, medtem ko so pripadniki iz jugovzhodno-azijske skupine in Magreba predvsem pripadniki srednjega razreda, kjer so posamezniki iz magreb skupine v veliki meri tudi iz nižjega razreda (iz srednjega razreda jih je 16, iz nižjega 15, medtem ko je v skupini jugovzhodne Azije 10 pripadnikov iz srednjega razreda in le 2 iz nižjega). V tabeli 4.2.3.1.2.1 je predstavljen socialno-ekonomski status družin.

Tabela 4.2.3.1.2.1: Socialno-ekonomski status družin.

	Višji razred	Srednji razred	Nižji razred	SKUPNO
Centralno vodstvo	5	7	2	14
Jugovzhodna Azija	-	10	2	12
Magreb	-	16	15	31
Centralna Arabija	13	23	9	45
SKUPNO	18	56	28	102

Vir: prirejeno po Sageman 2004:74.

4.2.3.1.3. IZOBRAZBA

Kot že omenjeno, imamo ljudje izdelan nekakšen stereotip o teroristih, v katerem so le-ti predstavljeni kot neizobraženi oziroma kot nižje izobraženi posamezniki. Skozi različne raziskave so ugotovili, da temu ni tako. Tudi Sageman (2004: 74-77) ugotavlja, da ne drži na zahodu razširjeno prepričanje, da Pakistan in Savdska Arabija spodbujata izobraževalni sistem, ki je prežet s spodbujanjem sovražnosti do zahoda. V raziskovanem vzorcu je samo 17% pripadnikov obiskovalo islamske verske šole (primarne in sekundarne), ostali so obiskovali sekularne šole, čeprav so nekatere od teh šol predvsem v Savdski Arabiji vključevale kar precejšnjo količino pridiganja o Islamu. V večini drugih držav so bile šole popolnoma sekularne. Polovica tistih, ki so bili deležni verske izobrazbe, je bilo Indonezijcev, ki so obiskovali privatne šole v tujini oziroma dve šoli, ki sta povezani z Abu Bakar Baasyirjem in Abdullahom Sungkarjem, in sicer Pondok Ngruki v Indoneziji in Pesentren Luqmanul Hakiem v Maleziji. Polovica ostalih je obiskovala t.i. madrass. Ta podatek ponovno zavrne splošno prepričanje, da teroristi izhajajo iz šol – madrass, kjer so jim oprali možgane (z izjemo indonezijskega omrežja). V celotnem Sagemanovem vzorcu je od 137 posameznikov verske šole obiskovalo le 23 mož, medtem ko jih je sekularne šole obiskovalo kar 114. Tudi če skupini, ki je obiskovala verske šole, dodamo vse Savdijce, ki prejemajo večjo količino verskih tem v okviru izobraževanja, skupno še vedno ne dosega večine vzorca (le 41%). V tabeli 4.2.3.1.3.1 je prikazan tip izobrazbe oziroma šole, ki so ji obiskovali mujahedini.

Tabela 4.2.3.1.3.1: Tip izobrazbe oziroma šole.

	Sekularna	Verska	SKUPNO
Centralno vodstvo	24	3	27
Jugovzhodna Azija	8	11	19
Magreb	49	-	49
Centralna Arabija	33	9	42
SKUPNO	114	23	137

Vir: prirejeno po Sageman 2004:75.

Nadaljnje raziskovanje ravni izobrazbe teroristov je pokazalo, da v vzorcu s 132 teroristi 17% od teh ni končalo gimnazije, 12% je končalo gimnazijo, 29% jih ima nekakšno višjo izobrazbo, 33% je končalo fakulteto, 5% ima ekvivalent magisteriju in

4% ekvivalent doktoratu. S perspektive skupin je centralno vodstvo relativno dobro izobraženo – 88% jih je končalo visoko šolo, 20% jih ima doktorat. Savdijci pa so najslabše izobraženi, kar je prikazano v tabeli 4.2.3.1.3.2.

Tabela 4.2.3.1.3.2: Stopnja izobrazbe.

	Manj kot gimnazija	Gimnazija	Višja šola	Fakulteta	Magisterij	Doktorat	SKUPNO
Centralno vodstvo	1	1	1	16	1	5	25
Jugovzhodna Azija	-	2	3	8	4	-	17
Magreb	13	8	9	6	1	-	37
Centralna Arabija	8	5	25	14	1	-	53
SKUPNO	22	16	38	44	7	5	132

Vir: prirejeno po Sageman 2004:75.

Večina teroristov torej obiskuje fakultete in to izpodbija dejstvo, da naj bi bili nesofisticirani in naivni. Vsi ti podatki dokazujejo ravno nasprotno. Teroristi so izobraženi globalni državljani, podobno kot v drugih (zahodnih) državah in z lahkoto obvladajo številne tuje jezike. To dejstvo zavrača hipotezo, da etnocentrizem proizvaja terorizem. To ne pomeni, da so globalni mujahedini enaki, če so doma v zahodnih državah ali v njihovih izvornih državah. Ampak njihov svetovljanski pogled spodkopava argument, da sta ignoranca in pomanjkanje stikov z zahodnim svetom predpogoj za terorizem.

Iz jugovzhodne Azije večina teroristov prihaja s fakultet z verskim študijem, večina drugih pa prihaja predvsem s tehničnih fakultet, kot so inženirstvo in računalništvo. V manjšem številu so obiskovali fakultete z družbenimi vedami.

Glede na podatke lahko sklepamo, da dandanes pripadniki terorističnih celic prihajajo iz ekonomsko dobro situiranih družin, so relativno dobro izobraženi ali celo nad povprečjem celotne svetovne populacije. Teroristi se torej z dobro izobrazbo spopadajo predvsem s težavami, ki jih lahko prinese njihovo globalno delovanje, ki zahteva na

minimalni stopnji vsaj znanje tujih jezikov, ki jim omogoči, da se vklopijo v družbo, kjer se pripravljajo na operacijo. Čeprav naj bi po mnenju Nesserja (2006: 12) bili operativci slabo ali nič izobraženi, medtem ko so pomembni posamezniki znotraj omrežja večinoma dobro izobraženi.

4.2.3.1.4. VERA V MLADOSTI

Poleg številnih zmot o povprečnem teroristu obstoja še ena, in sicer mnogi ljudje verjamejo, da so teroristom že v rani mladosti oprali možgane in jim vcepili ekstremistična verska prepričanja. V študiji Marca Sagemana je v vzorcu upoštevanih 117 verskih prepričan ljudi v mladosti. Med njimi je bilo 9 kristjanov, ki morajo zaradi tega biti izvzeti iz vzorca. Med preostalimi pa je bilo 53 oziroma 49% vernikov v mladosti. V skupini centralnih vodij jih je bilo kar 13 od 16 v mladosti vernikov, identično je v skupini jugovzhodne Azije. Iz vzorca zelo izstopa skupina iz Magreba, kjer je od 37 posameznikov kar 34 živelo sekularno življenje v mladosti (pri tem igra pomembno vlogo dejstvo, da je Francija izredno sekularna država, prav tako tri države iz Magreba, Alžirija, Tunizija, Maroko, poudarjajo sekularizem) (Sageman 2004: 77). *Tabela 4.2.3.1.4.1* prikazuje število posameznikov, ki so bili že v mladosti predani religiji.

Tabela 4.2.3.1.4.1: Predanost religiji v mladosti.

	Veren	Sekularen	Kristjan	SKUPNO
Centralno vodstvo	13	3	1	17
Jugovzhodna Azija	13	3	1	17
Magreb	3	34	6	43
Centralna Arabija	24	15	1	40
SKUPNO	53	55	9	117

Vir: prirejeno po Sageman 2004:77.

4.2.3.1.5. DRUŽINSKI STATUS

Čeprav prevladuje prepričanje, da so člani terorističnih celic samski možje, saj se s tem izognejo dodatnim problemom, je v Sagemanovi študiji (Sageman 2004: 79) kar 83 (73%) pripadnikov poročenih, 31 pa samskih vključno z enim homoseksualcem. Tudi v

tem primeru skupina ponovno igra pomembno vlogo. Tako je v skupini centralnih vodij vseh 37 posameznikov v tem vzorcu poročenih, večina jih ima tudi otroke.

Visoka stopnja zakonskih zvez je skladna z načeli Šlafi Islama, ki spodbuja poročanje in številčne družine. Večina samskih moških v vzorcu je bilo še premladih za poroko, bili so študentje ali nezmožni finančno preživljati družino. Mudžahedini spodbujajo poročanje s sestrami oziroma brati kolegov v celici in tako s tem dokončno zapečatijo svoje verske in politične odnose. Narava zakonov pa zelo variira. Čeprav nekaj žen pomaga svojim možem pri izpolnjevanju njihovega poslanstva, zakon vseeno ni takšen, kot ga razumemo v zahodnih državah. Žena pogosto ne pozna aktivnosti svojega moža.

4.2.3.2. SOCIALNE VEZI, KI POVEZUJEJO ČLANE TERORISTIČNIH CELIC

Na podlagi demografskih in socialnih značilnosti lahko izpeljemo različne oblike socialnih vezi, ki povezujejo člane posameznih terorističnih celic. Pri tem ima pomembno vlogo predvsem geografska pripadnost, izobraževanje in družinski status, saj predvsem na podlagi teh značilnosti nastajajo vezi med pripadniki oziroma se na podlagi teh značilnosti sploh izoblikuje posamezna celica. Vezi med člani posamezne celice so pomembne, čeprav posamezniki pogosto ne poznajo nalog drug drugega ter ne vedo za obstoj drugih celic. Zato so odnosi znotraj celice toliko bolj pomembni, saj gre pogosto za prijatelje, ki se med seboj tudi spodbujajo, poglobljajo vero in prepričujejo drug drugega v pravilnost svojih odločitev, da sodelujejo v terorističnih napadih ali celo žrtvujejo svoje življenje za verske razloge. Odnosi med posamezniki pa so pomembni tudi z drugega vidika. Kot sem že omenila zgoraj, so pomembni pri oblikovanju same celice. V celico se pogosto združijo moške, ki so med seboj prijatelji in sorodniki, ali pa ti prepričajo svoje sorodnike ali prijatelje, da se pridružijo celici. Socialne vezi torej temeljijo na prijateljstvu, sorodstvu, odnosih med sošolci in skupnem čaščenju oziroma veri. V nadaljevanju bom opisala te načine povezovanja med posamezniki, nekaj pa jih bom razložila tudi na podlagi praktičnih primerov.

4.2.3.2.1. SORODSTVO

V Sagemanovem vzorcu je bilo prijateljstvo pomembno v primeru 14% mudžahedinov. Nekatere družine so se v celoti predane jhadu. Najbolje je, da to utemeljimo na praktičnem primeru nekaterih pripadnikov terorističnih celic. Tako sta Khalid Sheik

Mohammed in Abdul Basit Karim (alias Ramzi Yousef, Mohammedov nečak) pripadala veliki družini, ki je bila predana jihu. Naslednji primer je Ahmed Said Khadr, ki je leta 1984 v Peshawarju delal skupaj z Mohammedovim bratom, se boril skupaj z Osama bin Ladm leta 1987 v Ali Kheyel in financiral bombni napad na ambasado v Egiptu leta 1995. V jihu je vključil svoje tri sinove Abdallaha, Abdel Rahmana in Omarja. Prav tako so bili v napadu na Bali leta 2002 vpleteni štiri bratje, in sicer Ali Ghufon in njegovi trije mlajši bratje Amrozi, Ali Imron in Ali Fauzi. Tudi v napadu na ZDA 11. septembra sta sodelovala brata al-Hazmi in al-Shehri ter trije bratranci Hamza, Ahmed in Ahmed al-Haznawi al-Ghamdi (Sageman 2004: 112).

Znotraj sorodstvenih vezi pa so pomembne vezi, ki nastanejo s poroko. Tako je Yazih Sufaat postal bolj veren zaradi žene spodbude. Nato je sodeloval z najvišjimi predstavniki Jemaah Islamiyah, ki so bili izgnani iz Malezije, in se na koncu pridružil tej organizaciji ter gostil al Kajdo na posvetovanju o napadu na USS Cole in operacijah v povezavi z 11. septembrom. Žene veliko prispevajo tudi pri prepričevanju spreobrnjenih kristjanov, da se pridružijo jihu (ibid.). S poroko posameznik postane del nove sorodstvene in prijateljskega omrežja ter je tako izpostavljen novim in drugačnim vplivom, ki ga skupaj s prepričevanjem in spodbujanjem žene navdušijo, da se pridruži jihu. S tem, ko se poročijo z žensko, katere sorodstvo je povezano z jihom, posledično pridejo v prijateljske stike z mujahedini. Pomembno je tudi dejstvo, da s porokami skujejo stalne vezi med mudžahedini in pogosto se poročajo otroci družin, ki sodelujejo v jihu.

4.2.3.2.2. PRIJATELJSTVO

Pogosto celica nastane na osnovi prijateljstva. Eden izmed njih je predan jihu in k temu pritegne svoje prijatelje. Prijatelji kot skupina pa se tudi raje pridružijo jihu kakor posamezniki. Tudi Al Kajda naj bi nastala na podlagi prijateljstva. Ustanovitelji Al Kajde so se spoznali na bojišču v Afganistanu in med njimi so se spletle prijateljske vezi. Po koncu vojne so se skupaj odločili, da oblikujejo teroristično organizacijo Al Kajda. Drugi aspekt prijateljstva je ta, da nekdo jamči za nekoga oziroma za njegovo lojalnost, ker ga že dalj časa pozna. Tako je Meskini, ki je sodeloval v milenijski zaroti, po nekaj letih ukvarjanja s kriminalom prosil prijatelja, Haouarija, iz otroških let, da mu pomaga pridružiti se jihu in boju z muslimanskimi brati v Čečeniji ali Afganistanu. Tako ga je le-ta predstavil Ressamu, ki je prosil Makhulifa za vizum. Haouari je tako

jamčil za svojega prijatelja in Ressay je jamčil za Haouarija (Sageman 2004: 110). Obstojala naj bi tudi vez med Zarqawijem in Abu Mohammed Al-Maqdisijem, ki je Zarqawija predstavil Abu Qatadi in tako je le-ta postal pomemben del terorističnega omrežja (Brisard in Martinez 2005: 156). Pogosto se tudi zgodi, da se skupina prijateljev skupaj udeleži treninga v kampu v Afganistanu. Tako je bilo tudi v primeru celice v Lackawanni (Lackawanna Six), kjer se je šest prijateljev naenkrat udeležilo treninga v Afganistanu.

V Sagemanovem (2004: 112) vzorcu je bilo prijateljstvo pomembno pri formalnem včlanjenju v teroristično celico v 68%, za mudžahedine, o katerih je imel dostopne informacije.

4.2.3.2.3. POZNANSTVO IZ ŠOLE

Ta tip vezi je v Sagemanovem vzorcu značilen predvsem za južnoazijsko skupino in je bil odločilen za 8% mudžahedinov. Za to skupino je ta vez pomembna predvsem zato, ker zajema območje dveh pomembnih islamskih šol, ki sta jih ustanovila Abu Bakar Baasyir in Abdullah Sungkar in sta kasneje ustanovila ter vodila tudi teroristično skupino JI.

4.2.4. KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT

Za delovanje razpršenih terorističnih celic po vsem svetu je zelo pomembno samo komuniciranje med njimi. Ker je med celicami zelo malo fizičnega kontakta, se poslužujejo predvsem sodobne komunikacijske in informacijske tehnologije, da lahko koordinirajo in načrtujejo svoje operacije. Za razumevanje celičnega in omrežnega delovanja terorističnih skupin je tako ključnega pomena poznavanje načina komuniciranja med njimi, saj lahko le tako razumemo, kako tako decentralizirano omrežje še vedno učinkovito deluje in ustrahuje svetovno prebivalstvo s svojimi dobro načrtovanimi in izvedenimi napadi. Poleg razumevanja samega delovanja celic pa so komunikacije tudi pomembne za obveščevalne službe, ki preko njihovega nadziranja in prisluškovanja pogovorom odkrivajo pomembne pripadnike terorističnih celic, kadar komunicirajo med seboj, in tako lahko na podlagi tega odkrijejo in uničijo celotno teroristično celico.

Z delovanjem in karakteristikami terorističnih omrežij se ukvarja Rothenberg (2002: 38, 39) in predstavlja nekaj možnih značilnosti le-teh. Celotno globalno teroristično omrežje naj bi bila povezana komponenta. Na podlagi informacij iz kampov za treniranje naj bi bilo v omrežje povezanih več tisoč pripadnikov, zato nikakor ne moremo pričakovati, da bi se posamezniki v tako obširnem omrežju osebno poznali med seboj. Pomembno pa je, da je vsak posameznik dosegljiv za nekoga preko nekega posameznika ali posameznikov. Za teroristične celice je značilno, da so odnosi na lokalni ravni zelo intenzivni, posamezniki se med seboj dobro poznajo, pogosto so med njimi prisotne tudi sorodstvene vezi. Na višji ravni (regionalni, državni, meddržavni) so vezi šibkejše, vendar so vezi celotne organizacije še vedno močne. V današnjem času pa je za te vezi pomemben tudi razvoj tehnologije in komunikacijske infrastrukture, predvsem telefona in svetovnega spleta. Omrežje je na vseh stopnjah zelo obsežno ter razvejano in tako lahko vsak posameznik kontaktira z drugimi preko mnogih poti. Informacije in material lahko tako potujejo po različnih poteh do istega cilja. Čeprav obstaja variacija v stopnji centralnosti oziroma središčnosti posameznikov, je ta variacija majhna, zato izguba enega izmed teh posameznikov ne ogrozi prenosa. Tudi izguba celice za celotno organizacijo ne pomeni grožnje. Vsa ta obsežnost komunikacijskih poti se odraža tudi v številu aktivnih skupin, tako da vsaj nekatere med mnogimi pridejo do končnega cilja.

Rudner (2008: 98) poudarja, da so teroristična omrežja, celice in njihovi sodelavci odvisni od komunikacij, saj z njimi tudi v ozko organiziranih in decentraliziranih organizacijah prenašajo operativna navodila, povečujejo koordinacijo in delitev informacij med posamezniki, pomembnimi za teroristično organizacijo. Komunikacije so pomembne tudi za prenos strateških, taktičnih in operativnih informacij o tarčah, ciljih in namenih. Zelo pomembna za nemoteno delovanje terorističnega omrežja pa je varnost komunikacijskih poti, saj morajo biti le-te skrivne. Čeprav teroristične organizacije lahko za medsebojno komuniciranje uporabljajo javne komunikacijske sisteme in komunicirajo preko telekomunikacij, elektronske pošte in spletnih strani ipd., pogosto za najbolj občutljive komunikacije še vedno uporabljajo zaupanja vredne in predane kurirje, ki prenesejo sporočilo. Pogosto se sporočilo naučijo na pamet in tako minimizirajo nevarnost, da bi sporočilo kdo prestregel. Pomembno dejstvo pa je tudi, da pripadniki celic za medsebojno komuniciranje uporabljajo svetovni splet na

računalnikih v knjižnicah in tako zagotavljajo varnost oziroma onemogočajo svoje odkritje (Lee 2007: 184).

Mreženje se nanaša na poskuse skupine, da bi sploščila organizacijsko strukturo in delovala bolj decentralizirano tudi z uporabo svetovnega spleta, ki omogoča razpršenim pripadnikom terorističnega omrežja hitro komunikacijo in učinkovito koordinacijo po nizki ceni. Svetovni splet ne dopušča samo komuniciranja med člani znotraj ene celice ali skupine, ampak tudi medskupinske kontakte. Omogoča, da se povežejo skupine po vsem svetu preko centralne spletne strani. Po mnenju RAND analitikov postaja svetovni splet del terorističnih skupin znotraj omrežja. Obstaja več razlogov, zakaj je svetovni splet tako uporaben za teroriste za oblikovanje in ohranjanje omrežij. Zagotavlja hitreje, cenejše in varnejše tokove informacij. Večina teroristov po 11. septembru komunicira preko elektronske pošte in tako svetovni splet omogoča ne samo povezave med člani ene teroristične organizacije, ampak tudi med člani različnih terorističnih organizacij. Obstajajo številne spletne strani, ki izražajo podporo terorizmu, in po mnenju Weimanna te strani in podobni forumi omogočajo teroristom, ki so razpršeni v Čečeniji, Palestini, Indoneziji, Afganistanu, Turčiji, Iraku, Maleziji, Filipinih in Libanonu, da izmenjajo ne le ideje in predloge, ampak tudi praktične informacije, kako izdelati bombo, ustanoviti teroristično celico in tudi navodila, kako izvesti napad. Zaradi decentralizirane organizacijske strukture in skrivnega delovanja so operativci pogosto izolirani. Odrečejo se fizičnim prostorom za srečevanje in organiziranje. Zato imajo številne teroristične skupine domnevno virtualne skupnosti v obliki klepetalnic in spletnih strani, kjer širijo svojo propagando, poučujejo in se usposabljujejo. Patrick Tibbetts na podlagi teh dejstev ugotavlja, da informacijska tehnologija daje terorističnim organizacijam globalno moč in možnost nevidnosti (Conway 2007: 368, 369).

Monge in Fulk (1999: 84 v Zanini in Edwards 2001: 35) poudarjata, da uporaba IKT in računalniške tehnologije dopušča oblikovanje terorističnih omrežij na treh kritičnih področjih. (1) Uporaba nove tehnologije je zelo zmanjšala čas prenosa informacij, kar omogoča razpršenim celicam hitro komuniciranje in koordiniranje. Ta fenomen sicer ni nov, saj se je s pojavom telefona v začetku 20. stoletja pojavila možnost, da so velike korporacije decentralizirale svoje delo na manjše podružnice. (2) Nova tehnologija je pomembno zmanjšala stroške komunikacije. Z zniževanjem stroškov koordinacije lahko

postane organizacija bolj decentralizirana. (3) Pojav nove tehnologije je močno povečal obseg in kompleksnost informacij, ki jih lahko delijo. Inovacije, kot so video konference, spletne klepetalnice in spletne strani, omogočajo pripadnikom organizacije horizontalno in bogato izmenjavanje informacij brez bojazni, da bi jih odkrili. Informacijska doba ima tako številne prednosti za delovanje omrežno organiziranih terorističnih organizacij z geografsko razpršenimi celicami. IKT lahko uporabijo za planiranje, koordinacijo in tudi izvedbo operacije. Uporaba svetovnega spleta pospešuje komuniciranje, kar prispeva k dodatni fleksibilnosti terorističnega omrežja.

Zanini (1999: 251, 252) predpostavlja, da »bolj kot je teroristična organizacija strukturirana omrežno, večja je verjetnost, da bo IKT podpirala odločanje v omrežju«. To njegovo trditev podpira dejstvo, da najbolj decentralizirane skupine uporabljajo informacijsko tehnologijo za koordiniranje aktivnosti in razglašanje propagande in ideologije. To je konsistentno s pojavom t.i. tehno-terorizma na Bližnjem Vzhodu oziroma uporabe satelitskih telefonov, elektronske pošte in svetovnega spleta s strani teroristov. Po podatkih reporterjev, ki so obiskali bin Ladinov štab v oddaljenih gorskih območjih Afganistana, naj bi finančniki imeli računalnike, komunikacijsko opremo in številne diske za shranjevanje podatkov. Egipčanski računalniški eksperti so jim tudi povedali, da so pomagali ustanoviti komunikacijsko omrežje, ki temelji na uporabi svetovnega spleta, elektronske pošte in elektronskih oglasnih deskah, na katerih lahko teroristi izmenjajo informacije, brez večje nevarnosti, da bi jih izsledile protiteroristične službe. Podobno kot Al Kajda tudi Hamas uporablja svetovni splet za širjenje operativnih informacij. Njegovi aktivisti uporabljajo elektronsko pošto za koordinacijo aktivnosti v Gazi in Libanonu. Hamas je spoznal, da lahko z uporabo svetovnega spleta relativno varno komunicira, zato imajo izraelske varnostne službe probleme pri odkrivanju njihovih sporočil in dekodiranja njihove vsebine. Tudi pri odkritju številnih baz teroristične organizacije GIA v Italiji so preiskovalci ugotovili, da so vse baze imele več računalnikov in disket z navodili, kako izdelati bombo. GIA naj bi uporabljala diskete in računalnike za shranjevanje in razdeljevanje navodil in drugih informacij za svoje člane, ki so razpršeni v Alžiriji in Evropi. Svetovni splet pa uporablja tudi Hezbolah, vendar predvsem za širjenje propagande in ima tri glavne spletne strani, in sicer centralno stran (www.hizbollah.org), stran, ki opisuje napade na izraelske tarče (www.moqawama.org) in stran, ki vsebuje različne novice in informacije (www.almanar.com.lb). Tudi Ji poleg osebne komunikacije, telefona in kodiranih

besed v veliki meri uporablja svetovni splet za komuniciranje med operativci. Tudi v primeru napada na Bali, naj bi vodja Imam Samudra uporabljal svetovni splet za koordiniranje operativcev (Jackson 2005: 75, 76).

Teroristična omrežja lahko svoje vitalne komunikacijske tokove zaščitijo z obstoječo komercialno tehnologijo, kot so šifrirni programi. Iuris (1997: 64 v Zanini in Edwards 2001: 37) predstavlja primer celic ALF v Severni Ameriki in Evropi, ki uporabljajo šifrirni program Pretty Good Privacy (PGP) za pošiljanje kodiranih elektronskih sporočil. Na trg pa prihajajo tudi vedno boljši in bolj izpopolnjeni kodirni programi, zaradi katerih bo zelo težko dekodirati elektronska sporočila teroristov. Krožijo govorice, da francoski policisti niso mogli dešifrirati trdega diska prenosnega računalnika, ki je pripadal prijetemu članu baskovske organizacije ETA. Prav tako so bile neuspešne izraelske varnostne službe v svojih poskusih dekodiranja navodil za teroristične napade, ki jih je Hamas poslal po svetovnem spletu. Uporabljajo pa tudi način kodiranja, pri katerem podatke skrijejo v datoteko s sliko. Po drugi strani pa danes komunikacije predstavljajo dvorezni meč, saj predstavljajo varnostno tveganje, odkar puščajo digitalne sledi. Tako so leta 1995 aretirali pripadnika Hamasa, Abd-al-Rahman Zaydana, ter zasegli njegov računalnik, ki je vseboval kontaktne podatke o drugih članih, na podlagi katerih so jih nato aretirali (Zanini in Edwards 2001: 38-40).

4.2.5. FINANCIRANJE

Danes se teroristična omrežja financirajo na pet načinov, in sicer s prispevki posameznikov, donacijami dobrotelčnih fundacij, državnim sponzorstvom, profiti od legalnega podjetništva in kriminalom. Finančni sistem pa ima pri tem tri vloge: pridobiti denar, ga ohraniti in obvarovati pred odvzemom ter ga razdeliti med operativne celice (Shapiro 2007: 60, 61). Analitiki predvsem po pojavu Al Kajde in sorodnih skupin dajejo poudarek alternativnim mehanizmom financiranja terorističnih celic, saj danes te transnacionalne teroristične organizacije ne služijo specifičnim geopolitičnim interesom in zato le redko dobijo državno sponzorstvo. Tako sta karakteristiki »novega terorizma« neodvisnost in samozadostnost. Decentralizirana in fleksibilna teroristična omrežja izkoriščajo raznolike in razpršene vire financiranja in tako prikrivajo svoje aktivnosti. Uporabljajo pa tudi raznolike mehanizme kriminala, pridobivanja denarja od dobrotelčnih ustanov in legalnih poslov. Viri financiranja terorističnih omrežij, pa naj bodo to države, ljudstvo ali kriminalne organizacije, nimajo podobnih interesov kot te

organizacije. Tako kot teroristična organizacija deluje omrežno, analitiki tudi učinkovitost financiranja pripisujejo decentralizirano organiziranemu finančnemu omrežju, ki vsebuje ogromno akterjev. Na ta način si teroristično omrežje zagotovi, da se v primeru napada na en vir financiranja ali prenosa finančnih sredstev lahko brez oklevanja obrne na druge vire (Giraldo in Trinkunas 2007: 11-16).

9/11 Commission Report je uničil mit, da Al Kajda deluje na podlagi bin Ladnovega osebnega bogastva, ki ga je podedoval ali pridobil s podjetji v Sudanu. Sedaj je znano, da posebno po izselitvi iz Sudana v Afganistan nima veliko bogastva in ne poslovnih omrežij. Po drugi strani pa 9/11 Commission Report poudarja, da še vedno ni jasne slike o financiranju Al Kajde. Teroristična omrežja naj bi danes kombinirala legalne (podjetja, investiranje, dobrodelne organizacije) in nelegalne (tatvine, ugrabitve, kriminal) načine pridobivanja denarja. Nekaj denarja sicer še vedno dobivajo iz diaspor in od posameznikov, kar pa je legalno, obstoja pa tudi financiranje med skupinami (JI, Al Kajda ali Kashmir militants dobijo denar od drugih terorističnih organizacij). Teroristična omrežja pogosto za svoje delovanje uporabljajo tudi dobrodelne organizacije, mošeje in nevladne organizacije. Tako Hamas uporablja Holy Land Foundation for Relief and Development in Quranic Literacy Institute, Palestinian Islamic Jihad pa za svoje financiranje izrablja Islamic Concern Project, World and Islam Studies Enterprises in Islamic Academy of Florida (Passas 2007: 23-25). Al Kajda uporablja International Islamic Relief Organization (IIRO)¹⁵, Benevolence International Foundation (BIF)¹⁶, al Haramain Islamic Foundation¹⁷, Blesses Relief (Muwafaq)

¹⁵ IIRO je wahabi sponzorirana organizacija, ustanovljena leta 1978, in ima svoje podružnice po vsem svetu: 36 v Afriki, 24 v Aziji, 10 v Evropi, in 10 v Latinski Ameriki, Karibih in Severni Ameriki. Donacije dobiva predvsem iz Saudske Arabije vključno z obdaritvenim fondom, Sanabil al-Khair, ki jim zagotavlja stalen prihodek. Povezana pa je tudi z Muslim World League. Po podatkih Cie naj bi pred 11. septembrom podpirali vsaj 6 kampov za usposabljanje v Afganistanu. Povezani pa naj bi bili tudi z napadi na ameriško ambasado leta 1998 v Dar es Salaamu in Nairobiju. Bivši vodja IIRO na Filipinih Mohammed Jamal Khalifa je bil obsojen zaradi sodelovanja z Al Kajdo in njenimi terorističnimi aktivnostmi (Comras 2007: 119, 120).

¹⁶ BIF je bila ustanovljena v poznih 1980. letih kot dve ločeni organizaciji. Prva, Islamic Benevolence Committee je bila stacionirana v Peshawarju, Pakistanu in Saudski Arabiji. Njen ustanovitelj je bil šejk Adil Abdul Batarjee. Benevolence International Corporation pa je bila ustanovljena kot uvozno-izvozno podjetje na Filipinih. Ustanovil jo je Mohammed Jamal Khalifa, prav tako vodja IIRO in bin Ladnov svak. Organizaciji sta zbirali denar za mudžahedine v Afganistanu. Ločeno sta delovali do začetka leta

Foundation in Rabita Trust. Te organizacije so razvejane po vsem svetu in sodelujejo v religioznih, izobraževalnih, socialnih in humanitarnih aktivnostih. To so le nekatere izmed organizacij, ki jih Al Kajda uporablja za svoje delovanje. Trenutni status nekaterih ostaja nejasen. Nekatere še vedno delujejo (IIRO, al Haramain), druge so zaprli in odprli pod novim imenom (Comras 2007: 118, 122).

Po 11. septembru se je število legalnih donacij precej zmanjšalo, zato so teroristična omrežja odvisna od kriminalnega delovanja. Po mnenju OZN je danes kriminal eden izmed glavnih virov financiranja Al Kajde. Povečano zanašanje na kriminal pa lahko razložimo z decentralizacijo Al Kajde in radikalizacijo kriminalcev v zaporih in njihovih skupnostih. Uporabljajo predvsem izsiljevanje, ugrabitve¹⁸ in različne prevare (kreditne kartice, zavarovanja, davki ipd.). Četrtnina izmed 38 držav, ki so sodelovale v raziskavi, je opazila povezavo med terorističnimi organizacijami in tihotapljenjem ilegalnih migrantov. Tihotapijo pa tudi droge in diamante, kar je opazila več kot polovica od 38 držav. V primeru IRA in LTTE teroristi in tihotapci delujejo kot partnerji. Al Kajda naj bi bila povezana v tihotapljenje diamantov, vendar Passas tega ne potrjuje, ker so dokazi o tem zelo šibki. Podobno tudi 9/11 Commission Report tega zaradi pomanjkanja dokazov ne potrjuje (Passas 2007: 26, 27). Pozornost je danes usmerjena predvsem na trgovino z drogo v severozahodnih delih Pakistana in

1990. 1992 sta se združili in ustanovili nove podružnice v jugovzhodni Aziji, Evropi in Ameriki. Treasury Department v ZDA je leta 2001 BIF označil kot financerko terorizma in UN al Qaeda and Taliban Sanctions Committee zaprosil, da da BIF na listo združenj, ki sodelujejo z Al Kajdo (Comras 2007: 120).

¹⁷ Al Haramain Islamic Foundation je stacionirana v Jeddahu in je ena izmed najaktivnejših dobrotelnih organizacij pri širjenju islamskega fundamentalizma. Imela naj bi okoli 3000 misijonarjev po vsem svetu. Glede na njihovo spletno stran naj bi skrbeli za operacije v 49 državah. V obdobju pred 11. septembrom naj bi zbrali 30 milijonov ameriških dolarjev na leto, večino denarja pa naj bi dobili od saudskih donatorjev in tudi saudske vlade. 11. marca 2003 sta ZDA in Saudska Arabija označili podružnice al Haramaina v Bosni in Hercegovini in Somaliji kot Al Kajdina finančna vira. Podružnica v Bosni je bila povezana z Al-Jemaah al-Islamiyah al-Masriyah in bin Ladnom. Nadaljnje preiskave pa so odkrile tudi podružnice v Albaniji, na Hrvaškem, Etiopiji, Keniji, Kosovem, Indoneziji, Pakistanu in Tanzaniji. Ruska vlada se je pritožila tudi zaradi domnevnega al Haramainovega financiranja čečenskih upornikov (Comras 2007: 121).

¹⁸ Tako naj bi Abu Sayyaf Group ugrabljali turiste in v enem primeru dobili odkupnino nekaj milijonov dolarjev. Podobno je leta 2003 Salafist Group for Prayer and Combat (SGPC) v Alžiriji zahtevala 2,2 milijona ameriških dolarjev od alžirske vlade, da bi izpustili turiste z Zahoda, ki so jih ugrabili (Picarelli in Shelley 2007: 44).

Afganistana s strani Al Kajde in Talibanov. Še vedno ni natančno znano, koliko denarja od te trgovine dobi Al Kajda. Za Talibane je znano, da naj bi pred 11. septembrom na leto dobili 6 milijard ameriških dolarjev. Medtem ko je 9/11 Commission Report skeptičen glede tega, da ta denar doseže Al Kajdo, drugi eksperti še vedno menijo, da predstavlja pomemben del Al Kajdinih financ. Nekateri menijo, da se je odvisnost Al Kajde od tega denarja povečala predvsem z razbitjem dobrodelnih organizacij. Vendar so dokazi o povezavi Al Kajde in trgovine z drogo še vedno nezadostni. Kljub temu pa Mirawais Yasini, vodja Afganistan's Counter Narcotics Directorate, trdi, da so Talibani in njihovi sodelavci leta 2003 od trgovine z drogo dobili 150 milijonov ameriških dolarjev. Verjame, da obstaja povezava med preprodajalcem Mullah Omarjem in bin Ladmom. Denar, pridobljen s preprodajo drog, je prav tako odločilen pri Al Kajdinih operacijah v delih bivše Sovjetske zveze vključno s Čečenijo (Comras 2007: 126). Kriminal torej predstavlja denarno in logistično podporo terorističnim omrežjem, saj se teroristične organizacije izogibajo puščanju sledi o svojem delovanju v legalnem poslovnem svetu, kjer lahko varnostne službe zlahka dobijo podatke o poslih in transakcijah. Denar, ki ga pridobijo s kriminalom, pa jim dopušča, da delujejo v senci oziroma na sivem trgu. S tem denarjem pogosto plačujejo stanovanje ali kupujejo avtomobile in s tem še zmanjšajo nevarnost, da bi jih odkrile obveščevalne službe. Uporabljajo pa ga tudi za zagotavljanje materiala in storitev za delovanje (na primer podkupovanje, ki zagotavlja varnost pred sodnimi obtožbami).

Poseben način financiranja, ki ga uporabljajo teroristična omrežja, je hawala, ki je večjo pozornost pritegnila predvsem po 11. septembru, saj so predvidevali, da je bila glavna metoda prenosa denarja. To je poceni neformalen način prenosa denarja, ki temelji predvsem na zaupanju, zelo priljubljen pa je predvsem v južni Aziji, Bližnjem Vzhodu in nekaterih delih Afrike. Za njegovo delovanje je potrebnih le nekaj ljudi, ki prevzamejo pošiljateljev denar, ga konsolidirajo in pošljejo navodila za pošiljanje denarja naslednjemu. Delujejo s pomočjo formalnih in neformalnih kanalov, včasih direktno ali preko tretjih strank. Hawalo uporabljajo tako teroristične organizacije (Hamis, LTTE, JI) kakor tudi kriminalne organizacije. Al Kajda se je na hawalo zanašala predvsem na območjih, kjer ni bilo možnosti uporabe formalne infrastrukture, na primer v Afganistanu. Napad na WTC 11. septembra naj ne bi vključeval uporabe hawale.

Po 11. septembru in zmagi Amerike ter koalicijskih držav v Afganistanu je Al Kajda doživela transformacijo. Njeno omrežje se je še dodatno razdrobilo. Al Kajdina shura, višji vodstveni svet, ne igra več glavne vloge pri zbiranju in razporejanju denarja. Al Kajdine celice so postale odgovorne za večino svoje finančne podpore. Te lokalne celice sedaj delujejo avtonomno in denar pridobivajo od lokalnih podjetij in s pomočjo kriminala, kot so izsiljevanje, preprodaja drog in cigaret, ponarejanje kreditnih kartic ipd. Poleg tega vedno bolj uporabljajo spletne strani in klepetalnice za zbiranje denarja in pridobivanje podpore za svoje radikalne cilje. Razbitje finančnih tokov po 11. septembru lahko vodi v to, da bo Al Kajda prenesla del svojih dobičkov v obliko težko izsledljivih dragocenosti. Ta proces se je v manjši meri začel že leta 1998, ko so začeli izvajati akcije proti Talibanom v Evropi in ZDA. Dragocenosti, ki jih uporablja Al Kajda so zlato in diamanti. Le-ti so majhni, zlahka se jih skrrije in prenaša. Pomembno pa je tudi, da obdržijo svojo vrednost skozi čas (Comras 2007: 126).

Po mnenju Gunaratne (2003: 81, 85) je Al Kajda ustanovila številne legitimne institucije vključno z državnimi in privatnimi dobrodelnimi ustanovami, bankami in podjetji. V tem pogledu je njen modus operandi popolnoma kompatibilen z drugimi terorističnimi skupinami, kot so LTTE in Hamas. Vendar je po mnenju Gunaratne Al Kajda v primerjavi z drugimi podobnimi omrežji zgradila najkompleksnejšo, robustno in prožno finančno omrežje za zbiranje in premikanje denarja kar smo jih do sedaj videli. Pomembna je predvsem visoka mobilnost finančnega omrežja, ki v primeru grožnje, premakne denar in operative.

Za ponarejanje denarja in kreditnih kartic ter uporabo le-teh Al Kajda svoje pripadnike poučuje v priročniku za usposabljanje z naslovom Deklaracija jihada proti državnim tiranom (Declaration of Jihad Against the Country's Tyrants). Skupina sledi varnostnim principom: denar naj bo razdeljen za investiranje in na operativen fond, ki je namenjen za operacije. Operativni fond ne sme biti na enem mestu in samo nekaj članov organizacije lahko ve, kje je denar (Gunaratna 2003: 84).

V procesu financiranja terorističnih celic pa lahko pride tudi do težav, in sicer direktno pomanjkanje denarja ali prijetje operativcev, ki so vpleteni v kriminalna dejanja za pridobivanje denarja, kar pripelje do propada njihovega načrta. Pogosto omenjen primer je primer napada na WTC leta 1996, ko načrtovalci niso imeli dovolj denarja, da bi

izdelali večjo bombo. Ujeli so jih, ker so zahtevali depozit za izposojen kombi, ki so ga uporabljali za operacijo. Opazno število Al Kajdinih pripadnikov celic pa je bilo prijetih med izvajanjem kriminalnih dejanj. Na primer Ahmed Ressay in njegovi sodelavci so bili aretirani v ZDA in Kanadi decembra 1999 zaradi tatvin in prevar s kreditnimi karticami. Vodja logistike za napad na Bali 2002 je bil aretiran zaradi sodelovanja pri bančnem ropu. Ti primeri nam kažejo, da so teroristične skupine pri decentraliziranem načinu pridobivanja denarja izpostavljene novim nevarnostim. Zaradi sodelovanja pri kriminalnih dejanjih se je povečala možnost, da jih odkrijejo lokalne varnostne službe. S tem pa se poveča nevarnost odkritja celotne celice in propada njihovega načrta. Drug problem pri izrabljanju kriminalnih dejanj, na katere opozarjajo analitiki, je korupcija in izguba fokusa članov teroristične celice. Zaradi lahko zasluženega denarja in čara kriminalnega načina življenja namreč lahko teroristi opustijo svojo ideologijo. Znan primer je Uzbekistansko islamistično gibanje (The Islamist Movement of Uzbekistan), ki je izgubil svojo usmeritev zaradi močne vpletenosti v trgovanje z drogo v centralni Aziji. Problem pa je tudi, da se teroristi začnejo bolj enačiti z ilegalnimi aktivnostmi pridobivanja denarja kot s političnimi cilji teroristične organizacije, vendar se ta problem kaže predvsem v hierarhičnih organizacijah, medtem ko so omrežja na to relativno imuna (Giraldo in Trinkunas 2007: 18, 19). Al Kajda je za zmanjšanje nevarnosti zaradi kriminalnega delovanja svojih operativcev sprejela novo strategijo, in sicer je celice razdelila na podporne in operativne. Le-te so najpomembnejše za izvršitev plana, niso pa izpostavljene nevarnosti, da bi jih odkrili zaradi kriminalnih dejanj.

4.2.6. MOBILNOST TERORISTOV

Teroristična omrežja imajo danes vedno bolj transnacionalno naravo. Tudi vodje Al Kajde so se ukvarjali z vprašanjem, ali naj bo njihova organizacija skoncentrirana v eni državi ali naj ima obliko transnacionalnega omrežja s svojimi pripadniki po vsem svetu. Ko so se Sovjeti umaknili iz Afganistana, so potekale debate med Azzamom, ki je zagovarjal delovanje v eni državi, in Osamo bin Ladnom in Aymanom al Zawahirijem, ki sta zagovarjala delovanje po vsem svetu. Debata se je zaključila z usmrčitvijo Azzama. Ta ideja je za izvršitev potrebovala transnacionalno teroristično omrežje. Pomembnost same mobilnosti lahko opazimo tudi v sloganu jihada: vera, hijra (selitev), jihad, Umma (globalna muslimanska skupnost) ali z drugimi besedami: sprejem v jihad se začne z dejanjem fizičnega premika – mobilnostjo. Če pogledamo rekrutacijske

načine ali načine, kako se posamezniki pridružijo jihu, pogosto najdemo povezavo z mobilnostjo. Tradicionalni poti terorista sta dve, in sicer potovanje v države jihada, kot je Afganistan, ali potovanje posameznikov kot študentov v zahodne države, da pridobijo izobrazbo. Obstaja pa tudi pot, ko posamezniki migrirajo na zahod zaradi ekonomskih vzrokov. Skupna točka vseh teh poti, kako posamezniki postanejo teroristi in oblikujejo globalno teroristično omrežje, je njihova mobilnost (Aydinli 2006: 304, 305). Tudi ko posameznik postane del terorističnega omrežja, še vedno veliko potuje tako zaradi poslovnih kot osebnih vzrokov, pogosto pa tudi zaradi iskanja žene. Za posameznika, ki postane aktiven del omrežja, postane mobilnost pomembna zaradi njegove vloge v jihad skupnosti. Če posameznik postane operativec, potrebuje bolj sofisticirane oblike mobilnosti, da lahko potuje v transnacionalne destinacije in opravlja tako legalne kot nelegalne aktivnosti za teroristično omrežje. Azzam pa je v svojih govorih in spisih med vojno v Afganistanu poudaril še dodatno pomembnost potovanja, saj je rekel, da ima vsak jihadist, ki se bori po svetu, pravico in tudi dolžnost, da se vrne domov in tako preživi nekaj časa s svojo družino ter o svojem delu razlaga ostalim (rekrutiranje). Za samske je Azzam predpisal dva meseca »počitnic«, da lahko dobro jejo in se »osvežijo«, medtem ko je za poročene dovolil mesec ali mesec in pol počitnic vsaj dvakrat letno (Aydinli 2006: 306).

Mobilnost je najpomembnejša za tiste operative, ki imajo nalogo veznega člana med jedrom omrežja in mirujočimi celicami po vsem svetu. Pri tem pa imajo potni listi in drugi osebni dokumenti pomembno vlogo za delovanje terorističnega omrežja. Tako je pred 11. septembrom Al Kajdin kurikulum za usposabljanje v Afganistanu vseboval tudi navodila, kako ponarediti osebne dokumente in potovati tako, da ne vzbudijo pozornosti. Tako so na primer navodila vsebovala natančen potek ponarejanja potnih listov, kot je nadomeščanje slike, brisanje ali dodajanje pečatov in načine, kako »očistiti« vizume, ki jih uporabljajo operative. Potne liste ponarejajo z uporabo računalniških programov kot je Adobe Photoshop. Al Kajdini operative se zanašajo na sposobnost ponarejanja dokumentov, ko jih potrebujejo. Tako je imel eden izmed operativcev Ahmad Ajaj v svoji potovalni torbi ponarejene dokumente kot tudi navodila za ponarejanje le-teh ter dva gumijasta pečata za ponarejanje žigov v potnem listu. Priročniki za usposabljanje vsebujejo tudi navodila, da naj operative posedujejo številne dokumente, na katerih uporabljajo različna imena ter naj bodo slikani brez brade. Tako je imel Ayman al-Zawahiri v posesti nemški, egipčanski, francoski in

švicarski potni list. Če uporabljajo ponarejen potni list določene države, ne smejo potovati v to državo, da bi se izognili odkritju ponarejenega dokumenta. Pomembnost mobilnosti se kaže tudi v dejstvu, da je imela Al Kajda pred 11. septembrom pisarno na letališču v Kandaharju v Afganistanu, ki je skrbelo za ponarejanje dokumentov. Pisarna naj bi še vedno obstajala, le da se je po invaziji na Afganistan premaknila v Pakistan. Člani te pisarne so skrbeli za ponarejene dokumente za operativece, urejanje vizumov (pravih ali ponarejenih), rezervirali in kupovali so letalske karte, urejali nastanitve in urejali vse vidike transporta, za katere sta bila potrebna znanje in poznanstva. Al Kajda se prav tako poslužuje pomoči nečlanov terorističnega omrežja, kot so prodajalci dokumentov, podkupljivih vladnih uslužbencev, potovalnih agencij in tihotapcev (Jessee 2006: 372, 373). V omrežno organiziranih terorističnih celicah lahko opazimo, da imajo podporne celice nalogo pridobivanja ponarejenih dokumentov za operativece. Morda celo obstajajo posebne celice, ki se ukvarjajo le s ponarejanjem dokumentov, in jih nato dostavljajo različnim operativnim celicam pa vsem svetu.

Poleg ponarejanja potnih listin se operativci terorističnega omrežja zatekajo tudi k ponarejanju vizumov, da lahko delujejo po vsem svetu, kar je zelo pomembno z vidika strukturiranosti terorističnih omrežij. Le tako lahko posamezniki dalj časa prebivajo v določeni državi in delujejo v okviru celice, ki tam deluje. Tako Jessee (2006: 374) ugotavlja, da Al Kajdini operativci raje potujejo v države, kjer ne potrebujejo vizuma, ali v države, v katerih ne dobijo žiga v potni list, torej ne obstoja dokaz o tem, v katere države so potovali. Tako je bilo na primer iranskim carinikom ob določenem času rečeno, naj ne dajejo žigov v potne liste pripadnikov Al Kajde. Pri vstopu v države kot so ZDA Al Kajdini operativci pogosto skušajo pridobiti status imigranta s prošnjo za azil ali poroko z ameriško državljanke. Na primer Ramzi Yousef in Ahmad Ajaj (napadalca na World Trade Center leta 1993) sta uporabila lažne zgodbe za pridobitev azila v ZDA (Jessee 2006: 374).

Pred 11. septembrom je Al Kajda uporabljala taktiko letenja v prvem razredu, da bi operativci vzbujali čim manj pozornosti. Po mnenju Yousefa potnike v prvem razredu ne pregledujejo v tolikšni meri kot preostale potnike.

4.2.7. USPOSABLJANJE

Teroristično usposabljanje pripravi rekrute na operativno delovanje in pokriva zelo širok spekter učenja od pilotiranja letal do poznavanja računalniške tehnologije, biologije in kemije, financ, od priprave eksploziva do dejanskega boja. V obdobju talibanske vladavine v Afganistanu je okoli 70.000 rekrutov iz celega sveta potovalo v to državo oziroma kampe, ki jih je vodila Al Kajda. Več kot 100 britanskih muslimanov in spreobrnjenec, ki so jih navdušili radikalni kleriki, kot so Omar Bakri Muhammad, Omar Mahmud Othman (Abu Qatada) in Mustapha Kamel (Abu Hamza), so se udeležili usposabljanja v Afganistanu. Med njimi je bil na primer Zacarias Moussaoui (obtožen sokrivde za napade 11. septembra). Od takrat naprej imajo jihadisti svoje kraje za usposabljanje na skrivnih območjih v sorodnih državah, kot je Iran, v propadlih državah kot je Somalija ali celo na skrivnih lokacijah v oddaljenih delih Britanije, Evrope ali ZDA. V teh državah imajo urbane tabore za urjenje v varnih hišah (safe houses)¹⁹ v določenih mestih, kjer Al Kajdini inštruktorji usposabljujejo rekrute v specifičnih veščinah, kot so orožje, eksploziv in taktika (Rudner 2008: 100).

4.2.7.1. VIRTUALNI TABOR ZA USPOSABLJANJE?

Bilo je narejenih kar nekaj študij o tem, kako Al Kajda uporablja svetovni splet za usposabljanje. Glede na te študije svetovni splet predstavlja knjižnico, ki nima le religiozno in ideološko-politično literaturo, ampak tudi natančne priročnike in filme o tehničnih in taktičnih stvareh, kot so izdelava bombe, gverilsko vojskovanje, zajemanje talcev in zagotavljanje varnosti. Svetovni splet je poleg tega tudi interaktivna arena, kjer lahko potencialni teroristi sledijo tečaju o izdelavi bombe in drugim temam, kakor tudi postavijo vprašanja »online trenerjem«. Weimann je v svoji študiji iz leta 2006 zapisal, da je svetovni splet postal »online terrorism university« za samoučeče se teroriste. Njegova študija razkriva številne načine uporabe svetovnega spleta, ki se jih poslužujejo teroristi, in sicer za usposabljanje, priprave in načrtovanje operacij. Sedaj te ugotovitve sicer niso presenetljive, saj odsevajo načine, na katere vsi ljudje uporabljamo svetovni splet: za pošiljanje elektronske pošte, za iskanje in širjenje informacij, za razpravljanje s

¹⁹ Varne hiše nudijo zatočišče operativnim teroristom, ki vstopijo v državo legalno ali nelegalno, za izvedbo lokalne operacije ali med tranzitom v druge države. Včasih so te varne hiše mirujoče ali jih uporabljajo nepovezane tretje stranke, dokler je ne potrebujejo za operacijo. Mednarodni teroristi ohranjajo verigo varnih hiš v različnih državah po vsem svetu, med katerimi se na različnih stopnjah operacije premeščajo in tako minimizirajo nevarnost, da jih odkrijejo (Rudner 2008: 100).

podobno mislečimi itd. Tudi pojav uporabe svetovnega spleta za širjenje nelegalne literature in pripravljanje na kriminalna ali teroristična dejanja prav tako ni nov pojav. Paravojaška literatura in »explosives cookbooks« krožijo po svetovnem spletu že leta (Stenersen 2008: 215).

Z vprašanjem, ali je svetovni splet virtualni tabor za usposabljanje Al Kajde, se ukvarja Anne Stenersen (2008: 216). Številni Al Kajdini ideologi so govorili o pomembnosti usposabljanja in načrtovanja, vendar redko gredo v podrobnosti o tem, kako izvajajo usposabljanje v praksi. Pomembna izjema je strateg Abu Mus'ab al-Suri, ki je v svoji 1600 strani dolgi razpravi z naslovom Globalni islamistični klic k odporu (The Global Islamic Resistance Call) napisal, da je bolj kot pridobivanje muslimanov, da se pridružijo taborom za usposabljanje pomembno, da se usposabljanje prenese v vsako hišo, v vsako četrt in vsako vas muslimanskih držav. V nadaljevanju eksplicitno trdi, da je potrebno širiti kulturo pripravljanja in usposabljanja z vsemi metodami, še posebej s svetovnim spletom.

Svetovni splet ima tako dve funkciji. Osnovna funkcija je, da splet predstavlja knjižnico, v kateri lahko dostopajo do priročnikov za usposabljanje od kjer koli. Druga funkcija je, da predstavlja interaktivno okolje, kjer lahko ljudje razpravljajo o problemih v zvezi z usposabljanjem, izmenjajo osebne izkušnje in komunicirajo z »online« trenerji, ki lahko razložijo in pojasnijo problematične teme (ibid.).

Na svetovnem spletu je za usposabljanje dostopnih več tipov materiala, in sicer so prva oblika pisni *priročniki in enciklopedije*. Svetovni splet namreč vsebuje ogromno število pisnega materiala za usposabljanje. To so brošure in priročniki o skoraj vseh temah, ki se nanašajo na usposabljanje in pripravljanje. Najpogostejše so teme o konvencionalnem orožju, improviziranem orožju in eksplozivu, taktiki, gverilskem bojevanju, varnosti in fizičnem treningu. Nekateri priročniki so v celoti tekstovni, medtem ko nekateri za razlago vsebujejo tudi skice in fotografije. Priročniki so pogosto izdani v obliki večjih zbirk, imenovanih enciklopedije (mawsu'at). Pogosto so osredotočene na eno temo, kot so Velika enciklopedija orožja (The Large Encyclopaedia of Weapons), Enciklopedija varnosti (The Security Encyclopaedia) ali Enciklopedija Abdullaha Dhu al-Bajadina (Encyclopaedia of Abdullah Dhu al-Bajadin), ki vsebuje nekaj lekcij o eksplozivih. Druge enciklopedije pokrivajo številna različna

področja, obsežna je Enciklopedija priprav (*Encyclopaedia of Preparation*). *Encyclopaedia of (Afgan) Jihad* je prva jihad enciklopedija in jo sestavlja 9 ali 10 delov, ki pokrivajo področje različnih tem. Prvi del obsega 1.500 strani in je razdeljen v dva dela. Prvi del obsega varnost in obveščevalno dejavnost (varnost, obveščevalna dejavnost, organizacija, raziskovanje, rekrutiranje itd.), drugi del pa praktično usposabljanje (umori, strupi, izdelava eksploziva, trening za ostrostrelce ipd.). Enciklopedija priprav (*The Encyclopaedia of Preparation*) je verjetno najbolj znana in razširjena zbirka online priročnikov za usposabljanje. Njen urednik naj bi bil posameznik z vzdevkom Ibn Turab, ki je bil aktiven član jihad foruma al-Ma'sada al-Jihadiyya. Razdeljena je na naslednje kategorije: orožje (pištole, naboji, artilerija, rakete itd.), domača proizvodnja (improvizirana sredstva, eksploziv in izdelava bomb), gverilsko bojevanje, običajne vojaške operacije, izbrane angleške knjige. Viri te enciklopedije so različni. Nekatere dele so napisali namreč veterani afganistanske vojne, druge palestinski vojaki, nekatere dele pa so napisali aktivisti na svetovnem spletu, ki imajo malo ali nič bojnih izkušenj. Nekateri priročniki so celo prevedeni ameriški vojaški priročniki (*Army Field Manuals*) (Stenersen 2008: 217-219).

Poleg priročnikov Stenersenova dodaja še uporabo *videov* za usposabljanje, saj je spletna tehnologija v zadnjih letih tako napredovala, da omogoča uporabo relativno dolgih in visoko kvalitetnih videov na svetovnem spletu. To je vodilo v drastično povečanje števila filmov, ki jih jihadisti ustvarjajo vsak dan. Večina jih je sicer namenjena propagandi, manjše število jih je posnetih v obliki videov za inštruktažo. Takšni filmi dajejo online usposabljanju novo dimenzijo, saj so bolj primerni za učenje praktičnih veščin. Filme lahko razdelimo v dve skupini, in sicer: (1) filme, ki jih posnamejo sami islamistični vojaki ali njihovi privrženci ter podporniki in (2) filme, ki jih posnamejo drugi, ampak jih dajo na spletne strani jihada, ker vsebujejo uporabne informacije. Tu najdemo na primer ameriške videe o tem, kako narediti ricin; savdsko-arabske filme, ki poučujejo, kako pilotirati letalo, uporabljati letalski simulator; nemške filme, ki vsebujejo navodila za ostrostrelce. Januarja 2007 smo na svetovnem spletu lahko našli 27 filmov, in sicer 23 filmov o bombah in eksplozivih (14 o proizvodnji eksploziva, 2 o detonatorjih, 7 o bombah) in 4 filme o lahkem orožju (AK-47, AG-3 ipd). Dvajset izmed teh filmov je precej boljše kvalitete od ostalih, med temi pa jih je 19 posnel Hezbolah. Nekaj časa so bili ti videi edini filmi, ki so zagotavljali inštrukcije za izdelavo eksploziva na spletnih straneh privržencev jihada. Jeseni 2007 se je pojavila

serija 25 filmov z naslovom Lessons in How to Destroy the Cross (durus fi tadmira al-salib), ki v 18 urah podajo natančno razlago za izdelavo improviziranih eksplozivnih sredstev in detonatorjev. Prvih 10 lekcij (15 ur) predstavlja teoretični del, preostale so kratke in praktične lekcije. Filme je izdelala skupina, ki sama sebe imenuje Shura Foundation for Media Production. Namen teh filmov je širjenje znanja o jihu in izobraževanje »ekspertov o eksplozivu«, da lahko prispevajo k boju jihada. Tudi Shura Foundation podobno kot Abu Mus'ab al-Suri, poudarja, da ni več potrebno potovati v države, kjer imajo tabore za usposabljanje. Namesto tega dajejo prednost učenju doma. Zanimivo je, da te filme ponavadi posnamejo posamezniki in ne pomembni pripadniki Al Kajde ali večjih delov organizacije. Dokaz za to je, da te filme ne izdajajo najbolj znane medijske agencije, ki podpirajo jihad, kot so As-Sahab in Global Islamic Media Front (GIMF) ter al-Furqan. As-Sahab, ki naj bi bila Al Kajdina »uradna« medijska agencija, ni izdala nobenega filma, medtem ko je GIMF izdelala priljubljen učni film o AK-47. Drugače pa film ni preveč sofisticiran, saj so si ga »izposodili« od Američanov in ga le sinhronizirali z arabskim jezikom (Stenersen 2008: 219-223). Vidimo torej, da so najboljše filmi sad dela Hezbolaha in ne Al Kajde, kot se pogosto domneva.

Zadnja oblika izobraževanja in usposabljanja preko svetovnega spleta so *serije (silsilat) in revije (majallat)*. To so revije, ki izhajajo tedensko ali na štirinajst dni. Vsaka lekcija tako lahko vsebuje eno ali več tem, ki so pomembne za pripravljanje in pogosto vsebujejo tako ideološke in verske kot tudi vojaške priprave. Tečaj se po navadi začne z osnovami, kot so, zakaj se bojevati, varnostno in psihološko usposabljanje, nadaljuje pa se z vedno bolj naprednimi temami, kot so orožje in izdelava eksplozivnih sredstev. Nekatere izmed njih nagovarjajo uporabnike, naj komunicirajo z izdajateljem, postavijo vprašanja ali dajo predloge; torej je način bolj interaktiven od prej opisanih. Ko se popularne serije končajo, izidejo v obliki priročnikov oziroma e-knjig. Najbolj znani sta Serije za priprave na jihad (The Series for Preparation to Jihad), ki jo je izdala Global Islamic Media (GIM)²⁰, in revija Al-Battar Camp. Prva je bila izdana v začetku leta 2003 na popularni Yahoo skupini, ki pripada GIM in jo sestavlja 19 lekcij. Postala je zelo priljubljena in je bila večkrat objavljena tako v obliki e-knjig kot v obliki Wordovega dokumenta, ki obsega 219 strani. Dokument zagotavlja osnovne lekcije o

²⁰ Po mnenju Stenersenove (2008: 226) je GIM ena izmed prvih organizacij, ki so organizirale spletne tečaje – »Series for Preparation to Jihad«.

gverilskem bojevanju, varnosti, organizaciji, orožju in eksplozivu, kakor tudi izbrane ideološke in verske teme. Imena avtorjev pogosto niso podana, poleg tega pa je večina besedil kopirana iz drugih virov. Nejasno pa ostaja, ali je GIM napisala poleg uvoda še kakšen del. Al-Battar Camp pa je revija, ki jo je izdala Military Committee of Al Qaeda on the Arabian Peninsula (QAP)²¹. Izhajala je od januarja do oktobra 2004 vsakih štirinajst dni in zagotavljala ideološke članke kakor tudi praktične lekcije o vojaških veščinah. Glavni urednik je Abdelaziz al-Muqrin, ki je bil vodja QAP od marca 2004 do njegove smrti junija istega leta. Po njegovi smrti je njegovo vlogo prevzel novi vodja QAP. Revija se imenuje po znanem Al Kajdinem operativcu Yusufu al-Ayiriju, ki je imel vzdevek al-battar (sablja). Publikacija vsebuje tehnične in taktične članke, ki so jih napisali dobro poznani pripadniki jihada, ki delajo kot trenerji v Afganistanu ter drugod, in sicer Yusuf al-Ayiri (fizični trener), Sayf al-Adel (varnost in komunikacije) in Abdelaziz al-Muqrin (taktika in gverilsko bojevanje). Na zadnji strani vsebuje pogosto citirano poved: »... zaradi pridružitve velikim kampom za usposabljanje vam ni treba potovati v tuje države. Sami, doma ali s skupino svojih bratov lahko tudi vi začnete s programom usposabljanja. Vsi se lahko pridružite al-Battar kampu.« Bralce spodbuja k postavljanju vprašanj in dajanju prispevkov, ki so včasih vključeni v naslednji izdaji. V neki izdaji so objavili pismo, ki so ga prejeli od enega izmed bralcev. Pismo je predstavljalo natančen načrt atentata na saudskega notranjega ministra (podrobnosti so bile izpuščene ali spremenjene z namenom, da ne bi razkrili resničnega načrta). To je bilo uporabljeno kot del lekcije o načrtovanju operacij. Bralce prav tako spodbujajo k učenju iz revije in nato samostojnemu delovanju (Stenersen 2008: 222-224).

Pomembno dejstvo je, da so priročniki, ki jih napišejo pomembni in znani ideologi ali poveljniki, veliko bolj kredibilni kot besedila, ki jih napišejo anonimni spletni aktivisti. Podobno je z priročniki in videi, ki imajo logotip določene medijske organizacije. Med njimi je zelo znana Islamic Media Center (IMC)²².

²¹ QAP se je svetovnega spleta začela posluževati po varnostni situaciji v Saudski Arabiji, ki je otežila tradicionalno usposabljanje. Uporabljati je začela revijo Al-Battar Camp z namenom pospeševanja treniranja in pripravljanja individualnih mudžahedinov in opogumljanja le-teh, da na podlagi pridobljenega znanja iz revije začnejo ustanavljati svoje kampe in čez nekaj časa tudi majhne operativne celice (Stenersen 2008: 226).

²² IMC je zelo znana medijska organizacija, ki se ukvarja z izdajanjem materiala za usposabljanje teroristov. Delovala naj bi že od leta 1990, in sicer je najprej izdajala priročnike na zgoščenkah, kasneje

Še posebno danes ima usposabljanje pri samem delovanju terorističnih organizacij ogromen pomen, saj teroristične organizacije vedno bolj prevzemajo obliko omrežij in tako je organizacija vedno bolj decentralizirana, posledično pa tudi samo usposabljanje. Zato je toliko bolj pomembno, da se lahko pripadniki terorističnih skupin usposabljujejo kar doma preko svetovnega spleta. Ta vidik usposabljanja je zelo pomemben tudi zaradi dejstva, da so se po napadu na ZDA 11. septembra 2001 kontrole na letališčih zelo poostrele in tako so posamezniki, ki bi se radi udeležili usposabljanja v enem izmed kampov za usposabljanje, veliko bolj izpostavljeni nevarnosti, da jih odkrijejo in tako brez večje izpostavljenosti oblikujejo in izobrazijo številne izdelovalce bomb. Vedno bolj se torej razvijajo priročniki na svetovnem spletu v obliki e-knjig in filmov. Veliko materiala je tudi nadgrajenega in tako vsebuje opise orožja, ki je relevantno v današnjih spopadih. Pojavljajo pa se tudi priročniki o jedrskem, kemičnem in biološkem orožju, čeprav še vedno predstavljajo majhen delež med spletnimi priročniki. Kljub številnim priročnikom in filmom pa teoretiki prihajajo do spoznanja, da se taktika in tehnologija samih borcev pogosto razlikuje od opisane v teh priročnikih, saj se teroristi očitno vedno bolj zavedajo, da jih nadzorujejo obveščevalne službe. Zato na svojih spletnih straneh in forumih pogosto ne izdajo najnovejših taktičnih idej in načrtov. Torej svetovni splet predstavlja predvsem »učilnico« za osnovna znanja in veščine, ki pa so prav tako pomembne kot specialna znanja, poleg tega pa ne predstavlja le knjižnice, ampak tudi najpomembnejši prostor, kjer se srečujejo jihadisti in izmenjujejo svoja mnenja ter izkušnje. Klepetalnice in forumi tako pri virtualnem usposabljanju predstavljajo pomemben vidik, saj preko njih posamezniki lahko dobijo odgovore na svoja vprašanja ali pa podajo svoje predloge glede določene teme. Pomembno pa je

preko svetovnega spleta. Viden član te organizacije je bil Abu Khadija, za katerega domnevajo, da je njegova prava identiteta Oussama Kassir, švedski državljani z libanonskimi koreninami, in je pripadal radikalnim klerikom pod vodstvom Abu Hamze. Povezava IMC z Al Kajdo je še vedno nejasna, vendar je Kassir trdil, da se je udeležil usposabljanja v Afganistanu, Kašmirju in Libanonu ter se boril v Afganistanu. Leta 1999 je domnevno odšel v Ameriko, kjer naj bi ustanovil kamp za usposabljanje v mestu Bly v Oregonu v sodelovanju z Abu Hamzo in drugimi. Medtem ko je bil v Ameriki, je izdeloval zgoščenke z materialom za trening in od leta 2002 deloval na različnih spletnih straneh. Aretiran je bil leta 2005 v Pragi. Kljub temu pa je videti, da ima IMC širok dostop do zapiskov in priročnikov, ki so jih napisali izkušeni jihadisti in poveljniki. Poleg tega pa so v arabščino prevedli ogromno ameriških vojaških priročnikov (U.S. Army Field Manuals) in podobna navodila v angleškem jeziku. Skupina je naredila presenetljivo veliko uporabnega materiala, ki še vedno kroži po svetovnem spletu. Po letu 2005 pa je večinoma prenehala delovati (Stenersen 2008: 225, 226).

tudi, da se preko teh forumov posamezniki spoznajo in povežejo z drugimi ter tako dobijo informacije, kako postati član teroristične celice. Kljub vsem prednostim, ki jih nudi svetovni splet, pa ga Al Kajda še vedno ne uporablja v polni meri. Tako Petter Nesser (Stenersen 2008: 230, 231) v raziskavi, v kateri je preučil usposabljanje pripadnikov jihada v Evropi od leta 1990 do danes, ugotavlja, da razen ene izjeme ne obstaja primer teroristične celice, za katero bi bilo značilno le virtualno usposabljanje. Torej se teroristi kljub večji nevarnosti še vedno raje poslužujejo tradicionalnih načinov usposabljanja, vendar se to lahko zelo hitro spremeni, saj vidimo, da svetovni splet v očeh teroristov dobiva vedno pomembnejšo vlogo predvsem v primerih avtonomnih celic, prav tako pa lahko takšen način usposabljanja predstavlja priprave na realno usposabljanje. Kako pomembno pa je samo usposabljanje, pa nam dokazuje izrek preroka Mohameda: »Kdor se je naučil bojevati in nato opusti bojevanje, je zagrešil greh.« (»Who ever learned to fight and than abandons fighting is committing a sin) (The Battar Training Camp 2004: 13).

4.2.8. REKRUTIRANJE

Waheed Hazma Hashim (v McDermott 2005: 219), saudski politolog, rekrutiranje opisuje takole: »V vsaki ulici je mošeja. V vsaki mošiji je imam. Po molitvi imajo diskusijo. To je vodstvo, navodilo. To je klic. V islamu mora vse biti vedno preverjeno. Je to prav ali narobe? Ti šejki, nekateri med njimi imami, so povezani... Tukaj se vse začne. Sčasoma si transformiran iz človeka v človeško bombo, stroj za ubijanje.«

Po mnenju Sagemana (Nesser 2006: 10, 11) so odločilni faktor procesa pridružitve jihadu socialne vezi in omrežja, kot so prijatelji in sorodstvo. Kritični faktor je sposobnost ustanovitve socialnih vezi z jihadisti preko prijateljev, sorodnikov ali znancev ljudi, ki jim posamezniki zaupajo in se po njih zgledujejo. Za rekrutiranje je potrebno malo oziroma nič organizacijskega pritiska od zgoraj. Pogosteje prihaja pritisk od spodaj v smislu simpatizerjev, ki iščejo poti, kako bi se pridružili jihadu. Meni, da se posamezniki jihadu raje pridružijo kot skupine. Skupina je navdušena nad jihadom in nato poišče pot, kako bi se pridružila svetim bojevnikom. Najpogostejši kraj, kjer se jim pridružijo, so mošeje. Med rednim obiskovanjem pridejo v stik s t.i. gatekeepersi, ki so večinoma posamezniki z bojnimi izkušnjami iz Afganistana, Čečenije ali drugih jihad ozemelj. Ti gatekeepersi so povezani z bolj organiziranimi jihadisti in tako dajo

potencialnim pripadnikom informacije o tem, na koga se naj obrnejo in kam naj se gredo usposabljat.

Rekrutiranje novih aktivistov in operativcev je predpogoj za obstanek teroristične organizacije. Delovanje terorističnih omrežij zahteva rekrutiranje tako aktivistov, ki zagotavljajo življenjsko pomembne funkcije za teroristično omrežje, kot so financiranje, logistika, komunikacije, in operativcev, ki dejansko izvedejo načrtovane napade. Rudner (2008: 97) ugotavlja, da v terorističnih omrežjih rekrutiranje temelji na bottom-up, to je samovpoklicnem sindromu mujahedinov, ki so željni postati del terorističnega omrežja. Lokalne celice so tipično oblikovane s pomočjo prijateljskih vezi, inspirirane s strani lokalnih religioznih pridigarjev in dodatno radikalizirane z spletno propagando. Obstajajo dokazi o tem, da ima Al Kajda agente, ki izvajajo nadzor nad potekom rekrutiranja in rekruti. T.i. »talent spotters« so poslani na kraje kot so klubi v bližini univerz, občinske skupnosti ali verska okrožja, da poiščejo možne rekrute. Pogosto se zgodi, da kleriki v zaporu v pogovorih s svojimi sojetniki propagirajo jihad in pridobivajo nove pripadnike. Po izpustitvi iz zapora ti spreobrnjeni posamezniki obiščejo še radikalne mošeje, kjer se srečajo z ekstremizmom in tako postanejo rekruti. Pogosto skušajo pridobiti simpatizerje tudi znotraj varnostnih agencij, vlade ali pomembnih industrijskih obratov. Danes pa varnostni uslužbenci ugotavljajo, da Al Kajda pospešeno dela na rekrutiranju mladeničev z ameriškim, kanadskim ali evropskim izvorom. Smatrajo namreč, da t. i. »clean skin« rekruti lažje pridejo preko mejnih kontrol in se neopazno prebijejo preko policijskega nadzora in tako zagotovijo boljšo kamuflažo za skrivne operacije v ciljnih zahodnih državah.

Pomemben vidik rekrutiranja novih članov terorističnega omrežja oziroma samih celic je torej dejstvo, da rekrutiranje ne poteka od zgoraj navzdol, kjer rekruterji aktivno iščejo nove rekrute. Namesto tega znotraj omrežja poteka proces od spodaj navzgor, kjer posamezniki ali skupine, ki hočejo postati mudžahedini, iščejo poti, kako postati člani teroristične celice oziroma omrežja. Obstajajo le posebni agentje, ki širijo potrebne informacije, da lahko potencialni rekruti najdejo pot do celic ter posameznikom predstavljajo kulturo skupine. Prav tako kot preostale funkcije tudi ta vedno obstoja znotraj omrežja in tako v primeru prijetja posameznika, ki je zanjo odgovoren, njegovo mesto prevzame nekdo drug in tako se ohranja kontinuiteta funkcije in posledično celotne rekrutacije.

Razumevanje socioloških elementov in ekonomske strukture določenega mesta, kjer na primer mirujoča celica pridobiva nove člane, je pomembno zaradi dejstva, da lahko teroristi izkoriščajo socialni sistem za rekrutiranje. Potencialni subjekti rekrutacijskih tehnik lokalnih terorističnih celic so ljudje iz vseh socialnih razredov – od visoko izobraženih do neizobraženih, od socialne elite do kriminalnih izobčencev. Vendar prihaja do pojava, za katerega Daniel Pipes pravi, da je v nasprotju s pričakovanji. Analitiki namreč pričakujejo, da bodo te celice skušale vplivati predvsem na posameznike iz najnižjih socialnih razredov, vendar prihaja do ravno nasprotnega pojava, da so namreč usmerjeni predvsem k dobro preskrbljenim posameznikom. Tako novi rekruti pogosteje prihajajo iz bogatejših mest kot iz revnejšega podeželja. Proces pa poteka tako, da se najprej islamistični ekstremisti infiltrirajo v ciljno populacijo in začnejo z rekrutiranjem, vendar ne aktivno, temveč začnejo tiho širiti svojo religijo in politična prepričanja kot bolj sprejemljive alternative demokratičnemu vodenju v imperiju zahodnega sveta. Teroristične celice gradijo tudi mošeje, v katerih »vzgajajo« muslimane ameriškega porekla in druge v ZDA, da naj sodelujejo v sveti vojni (Hughbank 2007: 240, 241).

Pomembno vlogo pri rekrutiranju pa igra tudi svetovni splet, saj preko njega potencialni rekruti lahko dobijo ogromno informacij v zelo kratkem času (spletne strani, forumi, klepetalnice ipd.). Conway (2007: 366) ugotavlja, da naj bi bilo online rekrutiranje zelo razširjeno. Harris in drugi (Conway 2007: 366) predstavljajo primer iranske strani, ki hvali in s tem spodbuja samomorilske bombne napade in zagotavlja, da bodo novi mučeniki v raj zraven odpeljali 70 sorodnikov. Če je rekrut negotov glede sodelovanja ali je skupina negotova glede rekruta, ga napotijo v klepetalnico, kjer je virtualno pregledan. Če opravi pregled, je napoten v naslednjo klepetalnico na dodatno preiskavo in na koncu osebno kontaktira s članom skupine. Evropske protiobveščevalne službe so mnenja, da je omrežje mošej še vedno pomemben instrument za rekrutiranje ter financiranje in koordiniranje.

Po mnenju Nesserja (2006: 11, 12) celico sestavljajo člani z različnimi nalogami, ki se tudi na različne načine pridružijo celici. Celico po njegovem mnenju torej sestavljajo

podjetnik (entrepreneur)²³, njegov varovanec (protégé), posebneži (misfits) in potepuhi (drifters). Podjetnik in njegov varovanec sta pogosto verska idealista, ki se pridružita zaradi političnih krivic in klica po socialni pravičnosti. Posebneži se pridružijo celicam v glavnem zaradi osebnih problemov ali iz lojalnosti do drugih članov celice, medtem ko se potepuhi pridružijo celicam bolj nezavedno preko socialnega omrežja.

Rekrutiranje je torej med pomembnejšimi deli, saj preko rekrutiranja nastajajo vedno nove in nove teroristične celice, ki se povezujejo v globalno omrežje. Obstaja sicer veliko podatkov o tem, kakšni ljudje se pridružijo celicam, manj podatkov pa je o tem, kako natančno poteka ta proces. Nekateri analitiki trdijo, da poteka le na podlagi želje posameznikov, da postanejo člani celic. Nekateri pa pravijo, da imajo teroristične skupine rekruterje, ki pospešujejo ta proces ali celo sami rekrutirajo nove člane.

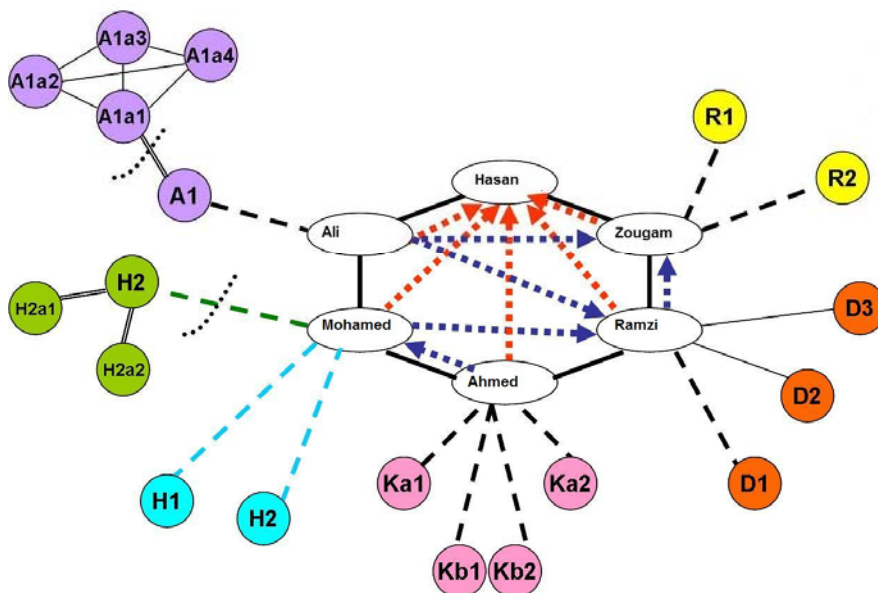
4.2.9. ŠTEVILO ČLANOV CELICE

Delovanje terorističnega omrežja je vsekakor odvisno od števila njenih pripadnikov. Ta vidik je še pomembnejši v času, ko je močno okrepljeno protiteroristično delovanje. Pojavlja se torej vprašanje, kakšno je optimalno število članov omrežja in celice. S tem vprašanjem se je ukvarjal Chris Allen, in sicer je optimalno velikost skupine razdelil v dve skupini: majhne in skupine srednje velikosti. Majhne skupine – celice, ki so sposobne izvesti nalogo, po njegovem mnenju štejejo 7-8 članov. Najnižja meja je 5 članov, saj celice z manj kot 5 člani ne morejo biti učinkovite, največje število članov pa je 9. Srednje velike skupine pa so najbolj optimalne pri velikosti 45-50 članov, s spodnjo mejo 25 in zgornjo do 80 članov (Globalguerillas 2004). Večinoma pa v celicah deluje 4-6 članov, ki imajo med seboj tesne odnose. Šele tik pred napadom pa se celica razširi ali združi z drugo.

²³ Podjetnik igra ključno vlogo pri nastanku in ohranjanju celice. Primeri kažejo, da tudi sam rekrutira nove privržence (Nesser 2006: 12).

5. DELOVANJE TERORISTIČNEGA OMREŽJA IN CELIC NA SPLOŠNO

Shema 5.1: Primer terorističnega omrežja in celic.

Na podlagi sheme 5.1, ki prikazuje imaginarno teroristično omrežje, in do sedaj podanih dejstev lahko prikažem delovanje terorističnega omrežja in celic na splošno. Posameznike v terorističnem omrežju najpogosteje vežejo osebna poznanstva in vezi, zato je infiltracija v takšno omrežje skoraj nemogoča. So pa ti pripadniki omrežja nadomestljivi v primeru njihovega odkritja. Tako po njihovi odstranitvi njihovo vlogo prevzamejo drugi posamezniki, kar dela omrežje in celice manj ranljive in zagotavlja njihovo nemoteno delovanje. Posamezniki, ki predstavljajo jedro omrežja, so med seboj povezani, vsak član pa nadalje tvori novo točko omrežja oziroma vodi eno ali več celic. V moji shemi osrednjega vodjo predstavlja Hasan, s katerim so povezani vsi preostali posamezniki v jedru. Vidimo, da vsi posamezniki v jedru nimajo medsebojnih povezav, prav vsi pa so drug preko drugega povezani s Hasanom. Vendar Hasan ne izvaja popolne kontrole nad jedrom, saj le-to v veliki meri deluje avtonomno, ker jih povezuje skupna ideologija in cilji, zato Hasan na nek način le koordinira njihovo delovanje. Celice, ki niso neposredno povezane z njim, lahko z njim v stik pridejo preko svojih osrednjih elementov omrežja. Rdeče črtkane puščice tako prikazujejo ideološko podrejenost posameznika na prvi ravni, kjer vidimo, da v tem smislu vsi spoštujejo Hasana. Modre črtkane puščice pa predstavljajo ideološko podrejenost na drugi stopnji,

pri čemer najverjetneje pomembno vlogo igrajo tudi močnejši osebni odnosi. Če bi prišlo do aretacije Hasana in bi bil odstranjen iz omrežja, bi najverjetneje njegovo vlogo prevzel Zougam, ki je bil neposredno povezan s Hasanom in je poleg Ramzija najbolj spoštovan.

Pomembna značilnost omrežja je, da lahko vsak posameznik preko nekoga drugega pride v stik z vsakim posameznikom v njem. Črne neprekinjene črte prikazujejo komunikacijske poti med člani jedra. Tako vidimo, da čeprav Ali ni neposredno povezan z Ramzijem, lahko pride v stik z njim tako, da najprej kontaktira Mohameda, ta pa Ahmeda. Pomemben vidik takšne povezave pa je tudi, da na primer Ali, ki ni neposredno povezan z Ahmedom, ne pozna članov njegove celice, kar zopet zmanjša ranljivost samih celic in omrežja kot celote.

Vsaka celica za svoje delovanje potrebuje določena sredstva, kot so dokumenti, komunikacijska sredstva, informacije, transportna sredstva in finance kakor tudi zagotavljanje usposabljanja in psiholoških operacij. Zato teroristično omrežje sestavljajo podporne in operativne celice, med katerimi so prve odgovorne za zagotavljanje potrebnih sredstev, druge pa za izvedbo samega napada. Pogosto je ena podpora celica odgovorna za zagotavljanje enega sredstva. Tako na primer obstajajo celice, ki se ukvarjajo samo z zagotavljanem ponarejenih dokumentov za operativce ali pa so zadolžene za pridobivanje denarja. Tako je na primer v moji shemi Zougam vodja celice, ki zagotavlja dokumente, Ramzijeva finance, Ahmedova komunikacijo in propagando, Mohamed in Ali pa sta vodji operativnih celic. Vodje operativnih celic so zadolženi, da usposobijo člane operativne celice za izvajanje operacij, da načrtujejo operacijo, izberejo operativnega vodjo celice in mu dajejo potrebne napotke in jim zagotavljajo potrebna sredstva. Tako je na primer Ali osrednji element omrežja, ki je odgovoren za operativno celico A. Z njo je povezan preko posameznika A1, ki je nato povezan z operativnim vodjem A1a1. Ta ima izmed članov celice edini stik z A1. Vidimo lahko tudi, da celica A tvori prepleteno omrežje, v katerem je vsakdo povezan z vsakim. Tu naj omenim še značilnost terorističnega omrežja, in sicer hibridno strukturo, ki kombinira različne oblike povezovanja elementov v omrežje. Mohamed na drugi strani pa vodi operativno celico H z operativnim vodjem H2. Njena člana H2a1 in H2a2 med seboj nista povezana. Ima pa tudi dva podrejena pripadnika H1 in H2, ki še nista oblikovala celice, in lahko delujeta kot mirujoča pripadnika v neki ciljni populaciji. Prav

tako posameznika R1 in R2, ki jima je vodja Zougam in zagotavljata ponarejene dokumente, med seboj nista povezana. Ahmed vodi dve celici, in sicer eno zadolženo za komunikacije in drugo za propagando.

6. ANALIZA SOCIALNIH OMREŽIJ (Social Network Analysis-SNA)

V obdobju vse večjega pojavljanja omrežij so se z njimi začeli ukvarjati različni strokovnjaki. Tudi na področju terorizma so njihove študije zelo pomembne, saj nam omogočajo in lajšajo razumevanje delovanja teroristov. Čeprav obstaja več metod za raziskovanje omrežij, se bom v diplomskem delu omejila na t.i. SNA metodo, ki se ukvarja z raziskovanjem socialnih povezav posameznikov znotraj omrežja in tako ugotavlja, kako je organizirano samo omrežje, kdo igra vlogo osrednjega elementa, kako velika je periferija ipd. SNA je matematična metoda za »povezovanje točk«. Omogoča nam, da naredimo načrt kompleksnih skrivnih skupin in organizacij (Krebs 2008). Uporabljajo jo tako sociologi, antropologi, sociolingvisti, socialni psihologi, biologi itd.

Medtem ko se je področje analize socialnih omrežij najhitreje razvijalo v ZDA, se med pomembne evropske raziskovalne centre, poleg groningenške šole na Nizozemskem ter francoskega raziskovalnega centra v Lillu že več let uvršča tudi ljubljanska šola (katero vodi Anuška Ferligoj), ki se ukvarja z različnimi pristopi in metodami za analizo omrežij. Gre za interdisciplinarno skupino, v kateri sodelujejo raziskovalci s Fakultete za družbene vede, Fakultete za matematiko in fiziko ter Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, ki se med drugim ukvarjajo z bločnim modeliranjem (Vizjak Pavšič 2005: 307). Bločno modeliranje je Anuška Ferligoj skupaj z Batageljem in Doreianom predstavila v knjigi *Generalized Blockmodeling*, ki je leta 2005 izšla pri izložbi Cambridge University Press. Poleg tega Vladimir Batagelj in Andrej Mrvar že od leta 1996 razvijata računalniški program *Pajek* za analizo in prikaz velikih omrežij. Prednost tega upešnega in razširjenega programa je med drugim velik poudarek na slikovnih prikazih omrežij. Program sta leta 2005 skupaj z de Nooyem predstavila v knjigi *Exploratory Social Network Analysis with Pajek*. Poleg omenjenih raziskovalcev se z dinamični omrežji ukvarja tudi Nataša Kejžar, analizo socialnih omrežij pa uporablja tudi Gregor Petrič pri analizi internetnih povezav. Na Fakulteti za družbene vede pa

imajo v okviru univerzitetnega programa Družboslovna informatika predmeta Analiza socialnih omrežij in Osebna omrežja, pri katerih se študentje seznanijo s programom Pajek, bločnim modeliranjem, z omrežji, analizo socialnih omrežij itd.

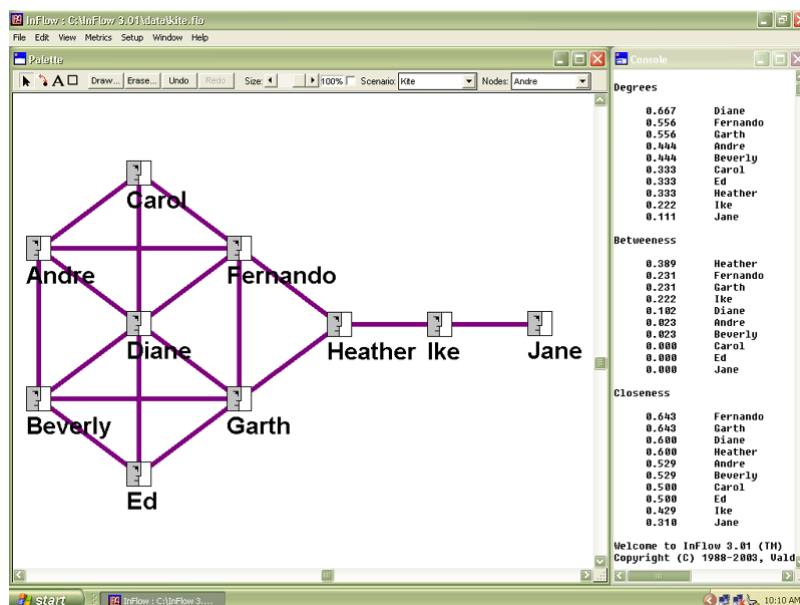
Na začetku 80. let prejšnjega stoletja so strokovnjaki za menedžment začeli ugotavljati, da so nekateri menedžerji boljši pri doseganju svojih ciljev preko socialnih odnosov. Tako so ugotovili, da jim različne povezave z drugimi posamezniki znotraj omrežja prinašajo posamezne koristi. Pri tem torej igra pomembno vlogo socialni kapital, pri katerem gre za zmožnost doseči druge posameznike znotraj ali zunaj organizacije za pridobivanje informacij, nasvetov in pomoči pri reševanju problemov. Morten Hansen ugotavlja, da podobno kot za posameznike velja tudi ta time oziroma skupine znotraj organizacije. Čeprav po njegovem mnenju ni najpomembnejše čim večje število povezav z drugimi, temveč kakovost le-teh. Pomembno je, da imamo vzpostavljene povezave s tistimi, ki so prav tako dobro vpeti v omrežje (Krebs 2007: 3, 4).

Preučevanje poslovnih omrežij, menedžerjev v teh omrežjih ipd. je pomembno vplivalo na preučevanje terorističnih omrežij. Tako se zelo viden strokovnjak na tem področju Vladis Krebs, ukvarja s preučevanjem in razkrivanjem terorističnega omrežja predvsem po 11. septembru 2001. Pri tem pa se srečuje s številnimi problemi, saj gre za skrivne organizacije, zato pogosto primanjkuje pomembnih podatkov, nekatere med njimi pa zaradi varnosti ne sme vključiti v svoje raziskave. Po Krebsovem (2002) mnenju se pri svojem delu srečuje predvsem s tremi problemi, in sicer (1) nepopolnostjo – preiskovalci ne podajo informacij o vseh točkah in povezavah, (2) nerazločne meje – problem pri določevanju, katerega posameznika vključiti v omrežje in katerega ne in (3) dinamičnost – omrežja niso statična, temveč se spreminjajo.

SNA je metoda, s katero izdelamo načrt omrežja in merimo odnose in tokove med ljudmi, skupinami, organizacijami ipd. Točke v omrežju so ljudje ali skupine, povezave med njimi pa so njihovi odnosi. SNA tako zagotavlja vizualno in matematično analizo človeških odnosov. Za razumevanje omrežja je odločilnega pomena določanje in vrednotenje lokacije posameznika znotraj omrežja. To nam da podatke o tem, kdo znotraj omrežja predstavlja osrednji element, povezovalce, izolirane posameznike, kdo je v jedru omrežja in kdo v periferiji. Na podlagi *sheme 6.1*, ki predstavlja omrežje, ki ga je razvil David Krackhardt, eden izmed vodilnih raziskovalcev na področju socialnih

omrežij, lahko prikažemo osnovne značilnosti omrežja, ki jih raziskovalci odkrijejo s pomočjo SNA (Krebs 2008a).

Shema 6.1: Predstavitev omrežja, ki ga je razvil David Krackhardt.

Vir: Krebs 2008a.

Točki sta med seboj povezani, ko med njima redno poteka pogovor ali kakšna druga oblika interakcije. Omrežje nam prikazuje razlike med glavnimi merami centralnosti oziroma središčnosti posameznikov: mero središčnosti glede na stopnjo (ang. Degree Centrality), mero središčnosti glede na vmesnost (ang. Betweenness Centrality) in mero središčnosti glede na dostopnost (ang. Closeness Centrality). Pri meri središčnosti glede na stopnjo gre za število neposrednih povezav, ki jih ima določena točka v omrežju. V zgornjem primeru ima Diana največ neposrednih povezav in je tako najaktivnejša točka omrežja. Vendar je bolj kot število pomembno, kam te povezave vodijo in kako se preko njih povezuje s posamezniki, s katerimi ni neposredno povezana. Diana ima tako povezave samo s posamezniki povezanimi v kliko, torej s posamezniki, ki so povezani drug z drugim. Mero središčnosti glede na vmesnost lahko predstavimo na naslednji način: medtem ko ima Diana številne neposredne vezi, jih ima Heather le nekaj, vendar ima kljub temu eno izmed najboljših lokacij v omrežju. Edini problem njene lokacije je, da brez nje Ike in Jane izgubita povezavo s preostalim omrežjem. Točka s takšno lokacijo ima v omrežju ponavadi zelo pomembno vlogo. Fernando in Garth imata manj neposrednih povezav kot Diane, vendar jima neposredne in posredne povezave dovoljujejo, da dosežeta preostale točke v omrežju najhitreje. Ta vidik omrežja

predstavlja mero središčnosti glede na dostopnost. Imata najkrajše poti do ostalih v omrežju – blizu sta vsem ostalim (Krebs 2008a). Mrvar pravi, da so po meri središčnosti glede na dostopnost najbolj središčne tiste enote, ki so dovolj blizu vsem ostalim – take enote lahko hitro komunicirajo z vsemi ostalimi. Ta mera središčnosti ne upošteva samo neposrednih sosedov neke enote, ampak vse – tudi vse posredne sosede (Mrvar 2004: 8). Poleg opisanih značilnosti omrežja pa lahko s pomočjo SNA razberemo tudi centralizacijo omrežja, kar pomeni, da ima omrežje eno ali nekaj centralnih točk. Če so te točke iz omrežja odstranjene, omrežje razpade na nepovezana manjša omrežja (Krebs 2008a).

Poglejmo primer, kako uporabljamo SNA v praksi. V začetku leta 2000 je dobila CIA podatke o posameznikih, ki naj bi bila povezana z Al Kajdo. Nawafa Alhazmija in Khalida Almihdharja so fotografirali, ko sta se sestala z znanimi teroristi, nato pa se vrnila v Los Angeles. Na tej točki se pojavi vprašanje, kaj narediti s posameznikoma – ju deportirati, aretirati. Pustimo ju, da nadaljujeta s svojo dejavnostjo, saj lahko z opazovanjem njunih dnevnih aktivnosti odkrijemo širšo omrežje Al Kajde. Tako kot teroristi izkoriščajo tehnologijo v svojo korist, jo lahko mi uporabimo proti njim (jih opazujemo, prisluškujemo njihovim telefonskim pogovorom, nadzorujemo elektronsko pošto, opazujemo, kdo jih obiskuje, kam potujejo, kdo jim nakazuje denar ipd.). S tema posameznikoma se torej začne SNA in korak 0 prikazuje *shema 6.2* (Krebs 2008).

Shema 6.2: Korak 0 SNA – povezava dveh osumljencev.

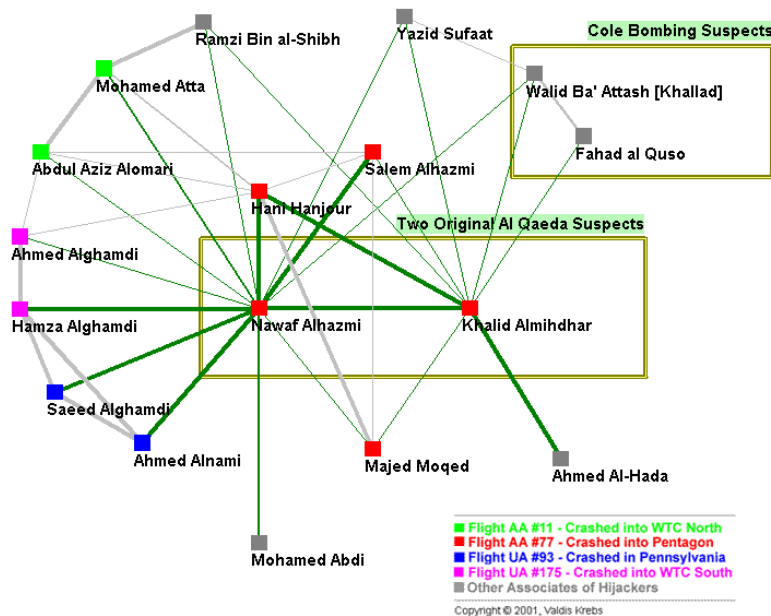

Vir: Krebs 2008.

Z nadaljnjim nadzorom pridobimo podatke, s katerimi lahko razkrijemo širše omrežje, saj imajo osumljenci številne povezave z drugimi. Pri tem pa moramo biti zelo pazljivi, saj so nekateri izmed njih naključni, kot na primer s trgovcem v trgovini, s sosedi ipd. Načrtovani stiki pa se ponavadi odvijajo pozno popoldne, obiskovalci imajo najete avtomobile itd. Ti kontakti pa so pomembni za odkrivanje omrežja in se uporabijo v SNA. Nato nadzorujemo vse povezave in teroristično omrežje počasi začne dobivati obliko. Tako je bilo tudi v tem primeru, kjer so preko povezav določenih posameznikov

prišli do podatkov o drugih posameznikih, ki so sodelovali v napadu na ZDA 11. septembra 2001. Pomemben podatek pri raziskovanju je bila povezava Alhamzija in Almidharja s Khalladom, ki naj bi bil kriv za napad na USS Cole oktobra 2000. *Shema 6.3* prikazuje naslednjo stopnjo SNA, kjer je v omrežje poleg prvotnih osumljencev povezanih že več posameznikov. Prikazana sta osumljenca in njune neposredne povezave z drugimi. Vse njune neposredne povezave so prikazane z zeleno barvo, debelina črte pa prikazuje intenzivnost povezave (ibid.).

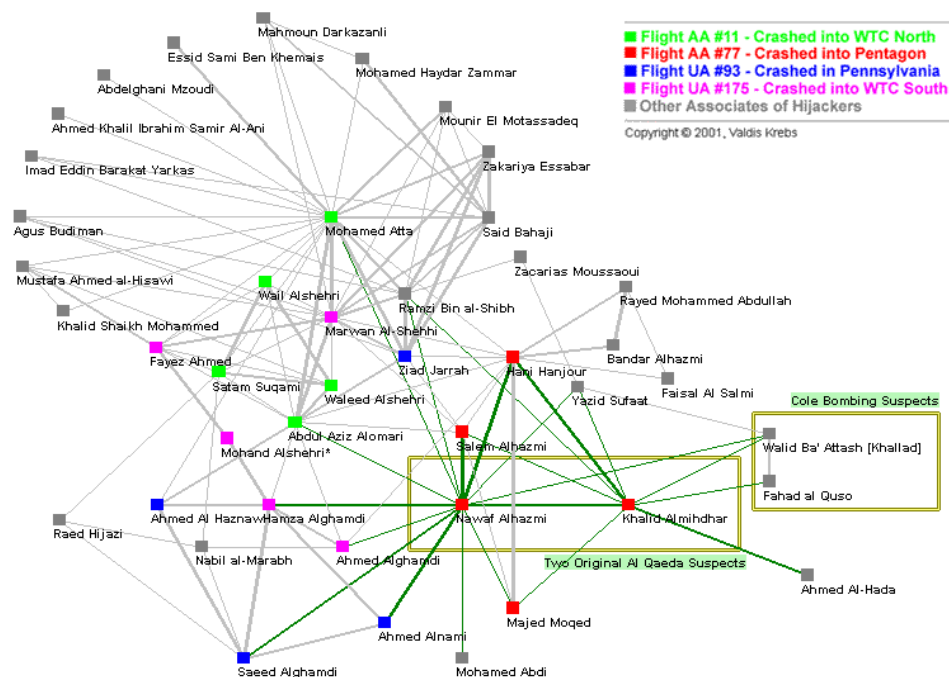
Shema 6.3: Korak 1 SNA.

Vir: Krebs 2008.

Ko imamo neposredne povezave, je naslednji korak odkrivanje posrednih povezav – povezave povezav (ang. connections of their connections). Šele ta korak razkrije več informacij o omrežju. Ključni posamezniki v omrežju začnejo izstopati. V *shemi 6.4* nas bi večina največ pozornosti namenila Mohammedu Atti, saj je po napadu 11. septembra postal eden izmed najbolj znanih teroristov, vendar je za preiskovalce, ki raziskujejo omrežje, le eden izmed številnih točk v omrežju, ki jih je treba opazovati in raziskati. V *shemi 6.4* so z zeleno črto prikazane neposredne povezave prvotnih osumljencev in s sivo njihove posredne povezave (ibid.).

Shema 6.4: Korak 2 SNA.

Vir: Krebs 2008.

Sedaj imamo dovolj podatkov, da lahko potrdimo, da je bilo vseh 19 teroristov, ki so izvedli napad 11. septembra, razkritih v drugem koraku. Prav tako lahko sklepamo, da je Mohammed Atta lokalni vodja. Iz prikazanega omrežja pa lahko tudi razberemo, da so bili posamezniki med seboj relativno nepovezani. Nekateri so bili z drugimi povezani celo preko dveh ali več posameznikov. To potrjuje dejstvo, da člani celic ne poznajo članov drugih celic, pogosto niti ne vedo za njihov obstoj.

Problem pri odkrivanju omrežja je predvsem v tem, da preiskovalci nikoli ne vedo, ali so odkrili celotno omrežje oziroma ali imajo dovolj informacij o njem, da ga lahko uničijo, kajti pogosto obstojajo močne povezave le med glavnimi posamezniki v omrežju (le-te pa večinoma nastanejo že v času njihove mladosti), med preostalimi pa so te vezi krhke. Pogosto namreč dobijo več podatkov šele po izvedenem napadu, prav tako pa šele po napadu vedo, na katere osumljence morajo biti še posebej pozorni. Dogajanje znotraj omrežja postane bolj aktivno, ko se približuje izvedba načrta. Ko pride do tega, je skrajni čas, da prenehamo s samim nadziranjem omrežja in začnemo odstranjevati točke – posameznike iz omrežja.

Poleg samega povezovanja posameznikov znotraj omrežja lahko izračunamo koeficient in povprečno dolžino povezave. Tako ima v tem primeru največja koeficienta Mohammed Atta, in sicer središčnost 0,588 in vmesnost 0,587. Posamezniki znotraj omrežja lahko uporabijo bližnjice in tako skrajšajo dolžino povezav in oblikujejo klike. Tako so naredili tudi posamezniki, ki so bili zadolženi za pilotiranje letal v napadu 11. septembra (Krebs 2002).

7. METODOLOŠKI MODEL ZA ANALIZO CELIČNEGA IN OMREŽNEGA TERORISTIČNEGA DELOVANJA

Teroristične skupine z novo obliko delovanja presenečajo varnostne sile po vsem svetu, saj le-te ne vedo natančno, v katerih mestih in državah so oblikovane celice in kdaj bodo izvedle napad. Še posebej velik problem predstavljajo mirujoče celice, ki so v ciljnem okolju infiltrirane tudi več let. Na podlagi do sedaj raziskanih terorističnih celic obstojajo določeni podatki in dejstva o njihovem delovanju. S pomočjo preučene dostopne literature in podatkov sem oblikovala metodološki model, ki ima namen preučevanje modusa operandi terorističnih celic. Na podlagi določenih značilnosti, kot so osrednji element celice, decentraliziranost, število članov, mirujoče, podporne in operativne celice, komuniciranje, financiranje, usposabljanje in mobilnost, lahko preučujemo delovanje terorističnih skupin in ugotovimo, ali le-te resnično delujejo kot celice, povezane v omrežje, ali gre vendarle za hierarhično organizacijo.

7.1. OSREDNJI ELEMENT

V vsaki celici obstaja posameznik, ki predstavlja osrednji element celice. Ta posameznik edini v celici ve za obstoj drugih celic in se povezuje z njihovimi osrednjimi elementi. Pomemben je za obstoj celice in izvedbo njenih načrtov, saj s pomočjo številnih poznanstev zagotavlja logistično podporo za izvedbo nalog. Osrednji elementi znotraj celotnega omrežja pa predstavljajo glavno komunikacijsko vez med razpršenimi celicami in osrednjim vodstvom.

7.2. KLIKA IN SOCIALNE VEZI

Teroristične celice po navadi predstavlja klika – manjša skupina ljudi, ki so povezani drug z drugim, povezujejo pa jih socialne vezi, ki temeljijo predvsem na sorodstvenih vezeh. Ti posamezniki pogosto najprej sami preučujejo islam, debatirajo o sveti vojni in

razvijajo sovraštvo do zahodnih držav. Ko eden izmed teh najde pot do jihada, se pogosto jihadu pridruži celotna klika, ki se nato oblikuje v teroristično celico. Preučevanje klike je v mojem modelu pomembno predvsem zato, ker na njeni osnovi nastane celica, ki je temeljni del terorističnega omrežja.

Socialne vezi predstavljajo temelj nastanka teroristične celice, saj klika ponavadi nastane med posamezniki, ki so tako ali drugače povezani med seboj. Najpogosteje gre za sorodstvene vezi, prijateljstvo in poznanstvo iz šole. Socialne vezi so pomembne tudi pri pridobivanju posameznikov v teroristično omrežje, saj obstoja kar nekaj primerov, ko so posamezniki s poroko pridobili nove sorodnike predane jihadu, ki so nato vplivali na posameznika, da je tudi sam postal del tega.

7.3. DECENTRALIZIRANOST

Glavna značilnost terorističnih omrežij je njihova decentraliziranost. Celice so razpršene po vsem svetu, ponavadi niti ne vedo za obstoj druga druge. Decentraliziranost se kaže tudi v odsotnosti poveljevanja kot takega. Pogosto obstoja znotraj omrežja več vodij, ki koordinirajo in usmerjajo celice. Pojavljajo se celo primeri, ko celice niso več neposredno povezane z Al Kajdo in ne delujejo s pomočjo njihovih navodil, temveč le še na podlagi njihove ideologije in vzorov.

7.4. ŠTEVILO ČLANOV

Analitiki se ukvarjajo z optimalnim številom članov celice. V praksi pa vidimo, da to število variira, čeprav v večini obsega 4-6 članov. To je pomembno predvsem z vidika povezanosti članov. Manjše število pripadnikov celice je tako med seboj mnogo bolj povezano, kot če bi jih bilo nekajkrat več. Torej pri tem zopet opazimo pomembnost socialnih vezi pri celici. Poleg tega pa celice večinoma delujejo skrivno in bi večje število pripadnikov prej vzbudilo pozornost. Že tako ali tako so znani primeri, ko so postali sosodje pozorni na posameznike, ki so bili po videzu muslimani in so se zbirali v nekem stanovanju. Če bi bila celica večja, bi torej obstojala večja verjetnost, da jo odkrijejo.

7.5. MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE

Za izvedbo napadov so pomembne različne vrste terorističnih celic. Mirujoče celice so tako dalj časa infiltrirane v ciljno populacijo in zato vzbujajo manj pozornosti. Poleg

tega pa dodobra spoznajo okolje in lahko natančneje načrtujejo napad. Za vsak napad pa poleg operativnih celic, ki napad izvedejo, nujno potrebujejo tudi podporne, ki zagotovijo vse potrebno za napad. Od drugih celic ali kriminalnih združenj tako dobijo orožje, ponarejene dokumente ipd. Po mnenju nekaterih analitikov, naj bi bila takšna specializiranost celic prisotna v vedno manjši meri, vendar sama menim, da takšen način dela vsaj v nekaterih primerih še vedno uporabljajo in to bom skušala dokazati na svojih preučevanih praktičnih primerih.

7.6. KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT

Za učinkovito decentralizirano teroristično delovanje so ključnega pomena komunikacije. Danes teroristi v veliki meri izrabljajo prednosti informacijske tehnologije, ki je omogočila povezanost celic na povsem različnih koncih sveta. Zaradi vedno boljše tehnologije varnostnih služb, ki si prizadevajo odkriti in dekodirati pogovore pripadnikov celic, le-ti navkljub dobro razviti informacijski infrastrukturi še vedno uporabljajo kurirje za prenašanje pomembnih sporočil ali pa se pomembni člani sami sestanejo. Za to pa je pomembna mobilnost članov in uporaba ponarejenih dokumentov, saj lahko le tako neopazno potujejo med različnimi državami, kjer skupaj pripravljajo napade.

7.7. FINANCIRANJE

Za vsakršno delovanje so potrebne finance, ki pa jih lahko pridobimo na legalne ali nelegalne načine. Teroristično omrežje tako uporablja oba načina pridobivanja potrebnega denarja, pri tem pa imajo tudi ta del delovanja oblikovan v finančno omrežje, saj s tem zagotavljajo večjo nedotakljivost sistema. Analitiki pa v zadnjih letih, ko varnostne službe izvajajo poostren nadzor tudi nad transakcijami večjih količin denarja, nad dobrodelnimi organizacijami ter tudi določenimi posamezniki, ugotavljajo, da celice pri zagotavljanju financ postajajo vedno bolj samozadostne in avtonomne in se zato poslužujejo različnih oblik kriminala.

7.8. USPOSABLJANJE

Zaradi decentraliziranosti in razpršenosti terorističnih celic po vsem svetu in poostrelega varnostnega nadzora nad sumljivimi posamezniki, so oteženi tradicionalni načini usposabljanja, kjer so na primer pripadniki Al Kajde odpotovali v Afganistan in se nekaj časa urili v tamkajšnjih kampih za usposabljanje. Danes se tako teroristično

omrežje poslužuje svetovnega spleta, preko katerega širi znanje potrebno za izvedbo terorističnih napadov.

7.9. MOBILNOSTI IN PONAREJANJE DOKUMENTOV

Zaradi decentraliziranosti jedra omrežja in celic je zelo pomembna mobilnost samih pripadnikov terorističnega omrežja. Primeri kažejo, da so teroristi zelo mobilni, pri tem pa uporabljajo različne taktike, s katerimi se izognejo detekciji s strani varnostnih služb. Za zagotavljanje mobilnosti pa so tako temeljnega pomena ponarejeni dokumenti, za kar pa ponovno potrebujemo denar.

Vidimo torej, da se večina indikatorjev celičnega in omrežnega delovanja med seboj prepleta in so medsebojno odvisni. Teroristično omrežje tako deluje v obliki omrežja na večini področij svojega delovanja, in tako na primer uporablja verižno omrežje za aktivnosti pranja denarja, zvezdo za finančne zadeve ipd.

8. ANALIZA CELIČNEGA IN OMREŽNEGA DELOVANJA IZBRANIH PRIMEROV

Z analizo bom skušala dokazati, da teroristične skupine vedno bolj delujejo v obliki celic in omrežij, ter na podlagi metodološkega modela dokazati, da so tudi v primeru 11. septembra 2001 in 11. marca 2004 imele glavno vlogo teroristične celice, ki so delovale enako ali vsaj podobno, kot sem opisala zgoraj.

8.1. NAPAD NA ZDA 11. SEPTEMBRA 2001

8.1.1. OSREDNJI ELEMENT

Idejni vodja operacije je bil *Khalid Sheikh Mohammed*, ki je z resnim načrtovanjem začel konec leta 1998. Med Al Kajdinimi pripadniki je zelo popularen in ga dojemajo kot učinkovitega vodjo predvsem po 11. septembru 2001. Most med celico in jihadom pa je bil *Mohamed Zammar*, ki je bil sicer del periferije celice. Imel je karakteristike, ki so pomembne za posrednika med celico in jihadom. Bil je širše poznan in ugleden, kar je izhajalo iz vojnih izkušenj. Člani klike so ga imenovali za glavni navdih, da so se pridružili jihadu (Sageman 2004: 168, 169).

S strani Al Kajde je bil za osrednji element izbran *Mohammed Atta*, mož z neomahljivo predanostjo in poštenostjo. Sin egipčanskega pravnika, ki je prispel v Nemčijo, da bi študiral arhitekturo na Hamburg Technical University. Atta je bil rekrutiran s strani Takfir Wal Hijra, egipčanske verske organizacije, in posledično Al Kajde. Leta 1996 je izrazil, da želi umreti kot dober musliman. Eden izmed dveh prič je bil Mounir al-Motassadeq, s katerim sta skupaj ustanovila molitveno skupino Islamic AG, ki se je sestajala v sobi na univerzi. Ko se je vrnil iz Afganistana, kjer je bil na usposabljanju v času 1996-1997, je rekrutiral še dva Arabca, ki sta študirala v Nemčiji, Marwana al-Shehhija iz ZAE in Ziada Jarraha iz Libanona (Gunaratna 2003: 141). Čeprav je Atta določal, kaj in kako mora celica študirati, je bil bin al-Shibh-Omar čustven vodja, ki jim je govoril, da morajo v kraje, kjer je islam napaden in se boriti kot sveti bojevniki. Da bi jih navdušil, jim je predvajal kasete z jihad pesmimi in posnetki iz Čečenije, Bosne in Kosova. Atta je bil motiviran s politiko, bin al-Shibh z verskimi prepričanji (McDermott 2005: 67).

8.1.2. KLIKA IN SOCIALNE VEZI

Jedro hamburške celice je bil Mohammad Belfas, ki je imel skupino v al-Quds mošeji. Ni znano, kateri izmed članov celice se je prvi pridružil njegovi skupini (Sageman 2004: 104). Bin al-Shibh in Atta sta se spoznala v mošeji v Hamburgu leta 1995 ter postala tesna prijatelja, ki sta delila tudi ekstremistične poglede. Leta 1998 sta si začela deliti stanovanje v Harburgu del Hamburga, skupaj še s študentom iz ZAE Marwanom al-Shehhijem. Po tem je al-Shehhi postal fundamentalist in prijatelji so opazili, da ne živi več tako udobno kot pred tem. Po drugi strani pa Ziad Jarrah nikoli ni stanoval z njimi in še danes ni jasno, kako in kdaj je postal del Attine skupine. Spoprijateljil se je z bin al-Shibhom, ki ga je spoznal v Quds mošeji v Hamburgu, ki jo je sam obiskoval od leta 1997. 1998 ga je znan pridigar v mošeji Mohammed Haydar Zammar prepričal, da se pridruži jihu in odide v Afganistan. Pod vplivom Zammarja in morda še koga drugega so se Atta, bin al-Shibh, Shehhi in Jarrah odločili, da svoja prepričanja spremenijo v akcijo. Postali so jedro radikalne skupine, ki se je pogosto sestajala na Marienstrasse 54 v Hamburgu²⁴, kjer so imeli izjemno antiameriške diskusije. Sestajali so se tri do

²⁴ Nikoli ne bo povsem znano, koliko načrtovanja in priprav na operacijo je bilo izdelanih na Marienstrasse 54. Vendar je stanovanje služilo kot nekakšna vojna soba in raziskovalni center članov celice. Zanimivo je tudi, da je 29 mož iz Bližnjega Vzhoda ali severne Afrike prijavilo Marienstrasse 54 kot svoje prebivališče (Miller in drugi 2003: 255).

štirikrat na teden in na nek način oblikovali »sekte«, stanovanje pa je predstavljalo center za skupino, ki so poimenovali »Dar el Ansar« ali »Hiša privržencev«. Skupina je vključevala tudi druge pripadnike, ki so jim pomagali pri izvršitvi načrta. Prvi izmed štirih je bil Said Bahaji, ki je bil edini nemški državljan v celici. Atta in bin al-Shibh sta uporabljala njegov računalnik za uporabo svetovnega spleta. Zakariya Essabar, ki ga je bin al-Shibh spoznal v mošeji, je tik pred napadom odpotoval v Afganistan, kjer se je z vodji dogovoril o točnem datumu napada. Mounir el Motassadeq je pomagal članom celice prikriti njihovo potovanje v Afganistan. Zadnji pa je bil Abdelghani Mzoudi (GPO Access 2007: 161-165). Celica je postala v svojih prepričanjih vedno bolj ekstremna, zaradi prikrivanja konteksta svojih pogovorov je uporabljala izključno arabski jezik. Konec leta 1999 so štirje člani celice odšli v Afganistan in pred tem verjetno niso bili povezani z Al Kajdo.

Dostopni dokazi pričajo o tem, da se je četverica odločila, da se odide borit v Čečenijo, za kar naj bi kontaktirali Mohamedoua Ould Slahija, pomembnega Al Kajdinega operativca. Bin al-Shibh, Jarrah in Shehhi so ga obiskali v Duisburgu, vendar jim je povedal, da je zelo težko priti v Čečenijo in jim svetoval, naj raje gredo v Afganistan. Po njegovem nasvetu sta iz Hamburga odšla Atta in Jarrah v Afganistan zadnji teden v novembru leta 1999, tudi Shehhi v podobnem času, bin al-Shibh pa približno dva tedna kasneje, kjer so osebno spoznali Osamo bin Ladna. Atta je bil izbran za vodjo skupine, svojim kolegom pa je povedal, da so izbrani za posebno strogo tajno operacijo. Atta se je nato še nekajkrat sestal z bin Ladnom, ki mu je dal natančnejša navodila. Medtem ko so bili štirje člani celice v Afganistanu, so preostali v Nemčiji skrbeli za to, da je njihovo potovanje ostalo skrivnost. Ko so se vrnil, so naredili vse, da bi prikrili svoje resnične namene (GPO Access 2007: 165-167). Prenehali so se družiti z Zammarjem, ki so ga oblasti že opazovale, oblačili so se v »zahodna« oblačila, obrili brade ipd.

Čeprav je bila skupina najprej dokaj velika in se vsi niso strinjali z radikalnimi pogledi, se je sčasoma zmanjšala, saj so ostali le največji radikalc. Vidimo torej, da je celica temeljila na kliku, majhni skupini prijateljev, ki so jamčili drug za drugega ter drug preko drugega spoznali preostale člane. Tako na primer Mounir al Motassadeq spozna Bahajija in ga predstavi Atti in bin al-Shibhu. Nato za skupino religija postane obsesija.

Glede socialno ekonomskih značilnosti članov celice lahko na podlagi dostopnih podatkov rečem, da so prihajali iz relativno premožnih družin, bili pa so tudi dobro izobraženi (večina jih je obiskovala fakultete v Nemčiji). Hamburška celica je nastala predvsem na podlagi prijateljstva, ki se je skozi proces radikalizacije članov celice še poglobilo.

8.1.3. DECENTRALIZIRANOST

Za izvedbo napada je Al Kajda uporabila Nemčijo, ZAE in Malezijo kot vrata v ZDA. Celice v vsaki državi so bile ustanovljene neodvisno druga od druge. Zavarovane so bile s strogo decentralizacijo, vendar je nekaj izbranih pripadnikov povezovalo te celice. Med samim načrtovanjem operacije so ohranjali kar največjo varnost. Agentje so pripravljali drugo operativno celico v Maleziji in dokler ni Atta prispel v Newark, je vedel le za svoje naloge in naloge članov svoje celice (Gunaratna 2003: 140, 141). Vidni člani celice v Maleziji so bili Khalid al-Midhar, Nawaf al-Hazmi in Zakarias Moussaoui²⁵ (alias Shaqil alias Abu Khaild al-Sahrawi).

Za sam napad pa so bile odgovorne štiri celice. Vodje so bili načrtovani piloti letal, ki jih bodo ugrabili. Sestali so se vsaj enkrat, drugače pa so komunicirali preko elektronskih sporočil. Ker so vodje celic vedeli za obstoj drugih, je v primeru prijeteja

²⁵ Moussaoui, rojen 30. maja 1968 v Saint-Jean-de-Luz v jugozahodni Franciji, je bil predviden za ugrabitev letala. Obiskoval je London's South Bank University leta 1995, medtem pa je redno zahajal v mošejo Finsbury Park. Kljub temu, da je odraščal v Franciji, je postal goreč Islamist. Potoval je v Čečenijo in nekajkrat v Afganistan, kjer se je leta 1998 udeležil Al Kajdinega kampa Khalden. Ko je kontaktiral Airman Flight School v Oklahomi, mu je podpornica celica v Kuala Lumpurju, ki jo je vodil bivši malezijski vojaški poveljnik, in sedaj poslovnež, zagotovila pisma od Infocus Tech, v katerih je pisalo, da je njihov svetovalec v ZDA, Britaniji in Evropi. Ko je decembra 2000 odšel iz Malezije, je preko Pakistana odšel še v Afganistan. Pred odhodom v Oklahomo je februarja 2001 odšel še v London, kjer se je srečal s tamkajšnjim predstavnikom Al Kajde. Na letališču v Chicagu je prijavil 35.000 dolarjev, odprl bančni račun v Normanu, kontaktiral Pan Am International Flight Academy v Miamiu ter začel z usposabljanjem na Airman Flight School maja 2001. Ko mu je zmanjkalo denarja, se je obrnil na al-Shibha v Düsseldorfu 29. julija in 2. avgusta 2001. Al-Shibh, ki je uporabljal Al Kajdino ime Ahad Sabet, je prejel dve transakciji s skupno 15.000 dolarjev od al-Hawsawija, ki je uporabil vzdevek Hashim Abdulrahman. Obdržal je 1.000 dolarjev, preostalo je poslal z železniške postaje v Düsseldorfu in Hamburgu 1. in 3. avgusta Moussaouiju v Oklahomo. Na usposabljanju je svojemu inštruktorju dejal, da se želi naučiti samo pilotirati letalo v zraku, ne pa vzletanja in pristajanja. To je vzbudilo pozornost in 16. avgusta ga je FBI aretiral (Gunaratna 2003: 142, 143, 146).

enega izmed njih grozila verjetnost odkritja tudi drugih celic. Tako so en teden po prijetju Moussaouija, ki je vedel za obstoj hamburške celice in celice iz Kuala Lumpurja, celice pospešile svoje finančne, logistične in administrativne priprave. Tudi celice v ZDA so imele minimalne medsebojne stike pred izvedbo napada. Prav tako niso imele stikov s preostalimi operativci, saj je bin Laden verjel, da so starejši agentje pod nadzorom FBI. Usposabljali so se tudi za različne oblike napadov, da v primeru, če bi jih ujeli, ne bi razkrili pravega načrta. Podrobnosti operacije niso poznali, dokler niso prišli v ZDA, poleg tega pa je le malo pripadnikov Al Kajde poznalo celoten in natančen načrt napada (Jessee 2006: 382).

8.1.4. ŠTEVILO ČLANOV

Sam napad je izvedlo 19 članov, vendar so imeli glavno vlogo predvsem piloti, ki so v ZDA tudi predstavljali vodje štirih celic. Ti štirje člani so bili Mohammed Atta, Marwan al-Shehhi, Khalid al-Midhar in Ziad Jarrah. Vidimo torej, da so bili kar trije od štirih glavnih posameznikov člani Hamburške celice v Nemčiji. Na *sliki 8.1.4.1* so prikazani vsi sodelujoči v napadu, dodatno pa so predstavljene še njihove medsebojne povezave.

Slika 8.1.4.1: Pripadniki celic, ki so izvedli napad in vezi med njimi.

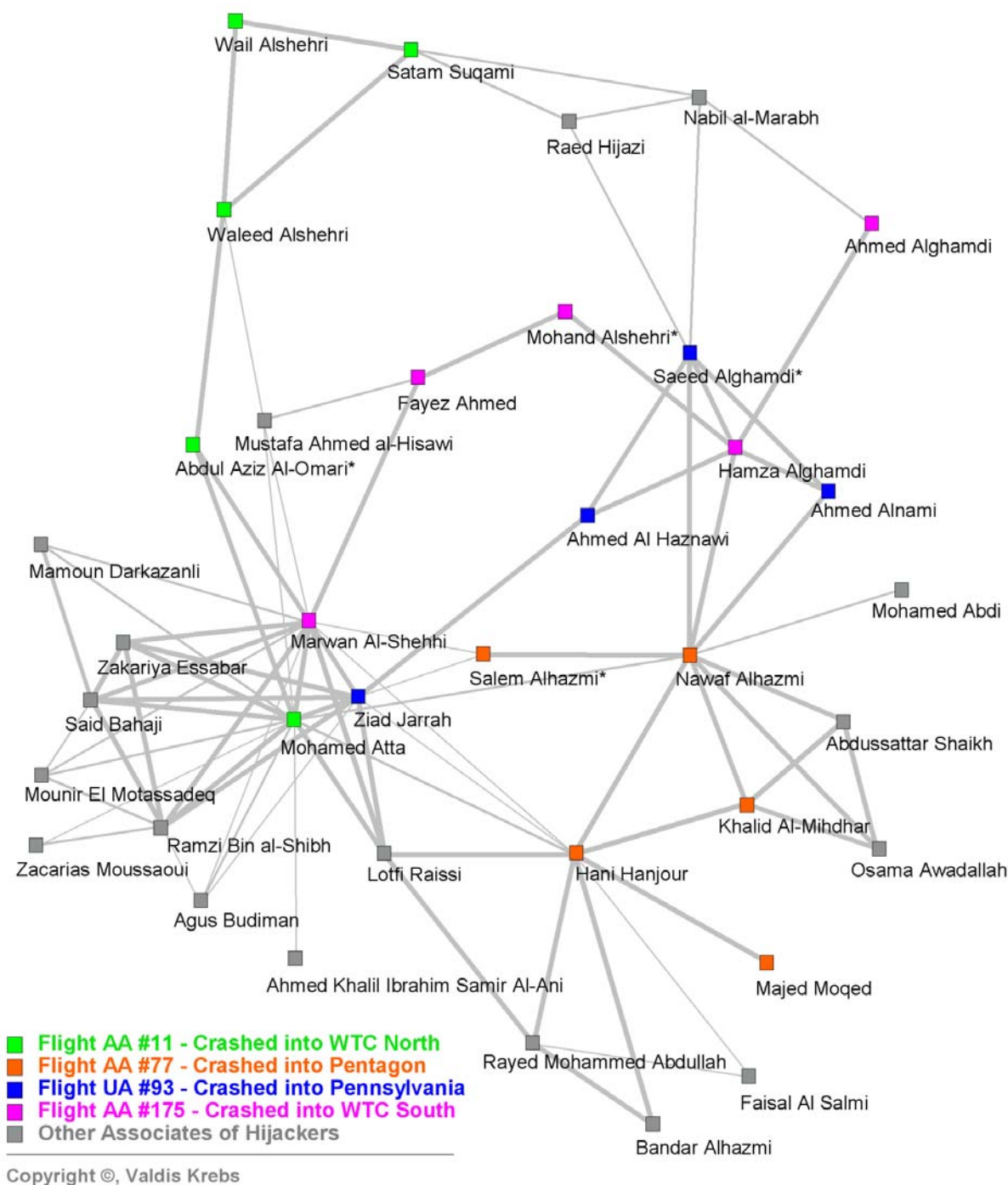
THE HIJACKERS ...		AND HOW THEY WERE CONNECTED	
American Airlines 11 Crashed into WTC (north)	United Airlines 175 Crashed into WTC (south)	Attended same technical college Hamburg, Germany Mohamed Atta Marwan al-Shehhi Ziad Jarrah	Known to be together in week before attacks Stayed together in a Florida motel Mohamed Atta Marwan al-Shehhi
 Mohamed Atta (Egyptian) Received pilot training	 Marwan al-Shehhi (United Arab Emirates) Received pilot training	Took flight classes together Pilot schools in Florida Mohamed Atta Marwan al-Shehhi	Last known address Hollywood, Florida Marwan al-Shehhi Waleed M. Alshehri Wail Alshahri Ziad Jarrah Hani Hanjour
 Waleed M. Alshehri (Saudi) Commercial pilot	No picture available Fayez Ahmed (Believed to be Saudi)	Pilot schools in Maryland (Sept 2-6), also seen dining together Khalid al-Midhar Majed Moqed Salem Alhamzi Nawaf Alhamzi Hani Hanjour	Other cities in Florida Mohamed Atta Fayez Ahmed Ahmed Alghamdi Mohald Alshehri Khalid al-Midhar Ahmed Alhaznawi Ahmed Alnami Saeed Alghamdi
 Wail Alshahri (Saudi) Possible pilot training	 Ahmed Alghamdi (Possibly Saudi)	Bought flight tickets using same address • Mohamed Atta* Marwan al-Shehhi Abdulaziz Alomari* * Also used same credit card	Bought flight tickets together Mohamed Atta Ziad Jarrah Ahmed Alhaznawi
 Satam al-Suqami (Nationality unknown)	 Hamza Alghamdi (Believed to be Saudi) Possible pilot training	Picked up tickets bought earlier in Baltimore Khalid al-Midhar Majed Moqed	Outside Florida Satam al-Suqami Hamza Alghamdi Abdulaziz Alomari Majed Moqed Salem Alhamzi Nawaf Alhamzi
No picture available Abdulaziz Alomari* (Saudi) Possible pilot training	 Mohald Alshehri (Nationality unknown) Possible pilot training	• Waleed M. Alshehri Wail Alshahri	Bought from the same travel agent in Florida Ahmed Alnami Saeed Alghamdi
American Airlines 77 Crashed into Pentagon	United Airlines 93 Crashed in Pennsylvania	Bought flight tickets using same address • Fayez Ahmed Mohald Alshehri	
 Khalid al-Midhar (Nationality unknown) Received pilot training	 Ziad Jarrah (Lebanese) Received pilot training	• Ahmed Alghamdi Hamza Alghamdi	
 Majed Moqed (Nationality unknown)	 Ahmed Alhaznawi (Saudi)		
 Salem Alhamzi* (Saudi) Possible pilot training	 Ahmed Alnami (Nationality unknown)		
 Nawaf Alhamzi* (Saudi)	 Saeed Alghamdi* (Seems to be Saudi)		
 Hani Hanjour (Saudi)			

*Disputed identity

SOURCE: 9/11

Vir: Krebs 2002: 45.

Shema 8.1.4.1: Povezave med člani.

Vir: Krebs 2002: 50.

Iz sheme 8.1.4.1 lahko razberemo, da je tudi glede na število povezav z drugimi člani in nečlani imel glavno vlogo Mohammed Atta, ki je bil povezan z mnogimi posamezniki. Veliko poznanstev sta imela tudi Ziad Jarrah in Marwan al-Shehhi, najmanj izmed štirih pilotov pa Khalid al-Midhar. Sklepamo lahko, da so imeli člani Hamburške celice več povezav.

8.1.5. MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE

Pri preučevanju priprav celic na samo izvedbo napada sem ugotovila, da so bile razen v primeru zagotavljanja financ neodvisne od podpornih celic. Ker so uporabljali originalne potne liste, za katere so zaprosili po vsakem potovanju v sumljive države z izgovorom, da so prejšnjega izgubili, niso potrebovali pomoči podpornih celic, ki zagotavljajo ponarejene dokumente. Prav tako niso uporabili pomoči pri zagotavljanju drugih pomembnih sredstev za izvedbo operacije. Na primer Jarrah je sam kupil GPS anteno in drugo potrebno opremo; operativci so v času od 25. do 29. avgusta sami kupili letalske karte z denarjem ali preko letalskih spletnih strani.

Nekaj pomoči je sicer nudila Madridska celica, vendar večinoma v obliki nadziranja WTC, nekaj mostov v New Yorku in Kaliforniji konec 1990. Zagotavljala je tudi nekaj denarja za člane Hamburške celice (Levitt 2003).

8.1.6. KOMUNICIRANJE IN UPORABA IKT

Za ohranjanje varnosti je celica komunicirala z vodji v Afganistanu preko kodiranih elektronskih sporočil in s pomočjo kurirjev (Gunaratna 2003: 141). Čeprav so bile priprave na operacijo koordinirane s pomočjo elektronskih sporočil, so se vodje celice vsaj enkrat tudi sestali. Med 23. aprilom in 29. junijem 2001 je 13 operativcev veliko potovalo, da so se lahko sestali: Satam al-Suqami, Waleed al-Shehri, Ahmed al-Ghamdi, Majed Moqed, Marwan al-Shehhi, Mohammed Atta, Ahmed al-Nami, Hamza al-Ghamdi, Mohald al-Shehri, Ahmed al-Haznawi, Fayez Ahmed in Salem al-Hazmi. Nawaf al-Hazmi je že bil v Oklahomi, kjer se je sestel s kolegi 1. aprila 2001. Atta je pogosto potoval v Švico, Češko in Španijo. Pri svojih potovanjih pa so vedno prikrili sledi (ibid.).

8.1.7. FINANCIRANJE

Člani celic so denar dobili od Al Kajde preko nakazil ali gotovine od Khalid Sheikh Mohammeda. 9/11 Commission Report ugotavlja, da ne obstojajo dokazi, da bi kdor koli iz ZDA nudil članom kakršnokoli finančno pomoč. Ne obstojajo pa dokazi, da bi Hamburška celica dobila denar od Al Kajde pred letom 1999. Ko pa so postali del načrta, jim je Al Kajda začela dajati denar, čeprav so dokazi o tem zamegljeni (GPO Access 2007: 172). Finančni načrt operacije je bil zelo sofisticiran. Vse štiri celice v ZDA so imele neodvisne bančne račune in večina članov celic je imela bančne kartice z

enotno identifikacijsko številko za celotno celico. Na primer Fayed Ahmed, Saeed al-Ghamdi, Hamza al-Ghamdi, Waleed al-Shehri, Ziad Jarrah, Satam al-Suqami, Mohald al-Shehri, Ahmed al-Nami in Ahmed al-Haznawi so odprli bančni račun v Florida SunTrust Bank (Gunaratna 2003: 143).

Večino denarja je celica dobila iz ZAE. Tako je Mustafa Ahmed al-Hawsawi nakazal večino denarja potrebnega za operacijo iz menjalnice v Sharhaj preko Citybank v New Yorku na Florido. 29. junija je al-Shehhi prejel 4.790 dolarjev iz ZAE na Manhattan, na Attino ime pa so dobili 109.440 dolarjev preko štirih transakcij v času od julija do septembra 2000 na svoj skupni bančni račun v SunTrust Bank v južni Floridi. Preko sostanovalca v Nemčiji Ramzija bin al-Shibha²⁶ je al-Shehhi dobil še več denarja.

Napad 11. septembra naj bi bil Al Kajdina najdražja operacija, kljub temu pa je stala le nekaj manj kot 500.000 ameriških dolarjev, nekaj denarja pa je bilo celo vrnjenega. 8., 9. in 10. septembra so Mohammed Atta, Marwan al-Shehhi in Waleed al-Shehri nakazali 15.000 dolarjev Mustafi Ahmedu v ZAE, denar pa je bil dvignjen v Al Ansari menjalnici. Prav tako je Mohammed Atta poslal dvakrat 2.000 dolarjev v ZAE, prav tako je bilo iz Bostona poslano 5.000 dolarjev. Al Kajda je izbrala operativce, ki so bili skromni in so »znali« z denarjem. Na primer dvanajst operativcev, ki so bili varčni in skromni, spali so v motelu, najemali poceni avtomobile, jedli pa predvsem pice in hamburgerje. Po drugi strani pa z denarjem ne varčujejo pri izvajanju operacij. Na primer operativci so kupovali letalske vozovnice za poslovni razred za vsakega po 4.500 ameriških dolarjev, ko so potovali iz Bostona v Los Angeles, da bi bili čim bližje pilotski kabini (Gunaratna 2003: 86, 87).

Pomembno dejstvo tega napada je, da za zagotavljanje denarja celicam niso uporabljali hawale. Ugotavljamo, da so se v večini posluževali kar formalnih bančnih sistemov, preko katerih so nakazovali denar operativcem.

²⁶ Al-Shibh, rojen 1. maja 1972 v Jemnu, je bil prav tako Al Kajdin pripadnik. Ker ni dobil vizuma za ZDA, je bil posrednik v Nemčiji in je koordiniral finance preko al-Hawsawija in ZAE (Gunaratna 2003: 142).

8.1.8. USPOSABLJANJE

Člani Hamburške celice so se udeležili tabora v Afganistanu, kjer so se usposobili za operacijo in prevzeli odgovornost za izvedbo napada. Al Kajda daje veliko pozornost psihološkemu treningu pripadnikov, zato pogosto pošiljajo inštruktorje v zahodne države, kjer širijo novim članom religijo, ki jim je bolj pomembna od bojnega treniranja. Organizacija verjame, da takšna politika oblikuje bojavnike z nujno mentalno pripravljenostjo za samožrtvovanje. Večina operativcev, ki so sodelovali v tem napadu ni šla skozi ekstenzivno vojaško usposabljanje, temveč so več pozornosti namenili psihološkemu stanju operativcev in njihovi pripravljenosti, da umrejo za Alaha (Gunaratna 2003: 97).

Ker so morali biti operativci odlično fizično in psihično pripravljeni, so tudi v času, ko so že bili nastanjeni v ZDA, obiskovali telovadnice, kjer so skrbeli za svojo fizično pripravljenost. Februarja 2001 sta Atta in al-Shehhi obiskovala Klub zdravja v Oklahomi; od maja do julija 2001 je tudi Jarrah redno zahajal v telovadnico na Floridi, kjer se je uril v kickboks in bojevanju z nožem; telovadnice pa so obiskovali tudi Waleed al-Shehri, Marwan al-Shehhi in Satam al-Suqami. Al Kajda je namreč predvidevala, da bi jih med izvajanjem operacije lahko napadli potniki na letalu, zato so morali operativci ohranjati telesno moč in pripravljenost (Gunaratna 2003: 144).

Čeprav je bilo načrtovano, da bodo samo štirje piloti, se je pilotiranja učilo šest članov v ameriških šolah 18 mesecev pred napadom. Skupaj z al-Shehhijem je Atta obiskoval Airman Flight School v Oklahomi in od julija do decembra 2000 Huffman Aviation na Floridi. Šolnina je znašala 38.000 dolarjev in večji del je plačal Mustafa Ahmed al-Hawsawi (Mustafa Ahmed), Al Kajdin računovodja (Gunaratna 2003: 141, 142). Za usposabljanje so uporabljali tudi simulacijske videe.

8.1.9. MOBILNOST IN PONAREJANJE DOKUMENTOV

Ta napad nam daje dokaz, da je Al Kajda lahko inovativna v svojih operativnih tehnikah. Tako člani celice niso uporabljali ponarejenih dokumentov in vizumov, temveč so člani Hamburške skupine zaprosili vedno za nove potne liste, da so prikrili sledi o tem, v katere države so potovali. Zaradi uporabe pravih dokumentov pripadniki celic niso potrebovali pomoči podpornih celic, ki bi jim zagotovile ponarejene dokumente.

Za vstop v ZDA so vsi uporabili vizum za imigrante, za kar so uporabili izmišljene zgodbe. Le Hani Hanjour je uporabil turistični vizum (Jessee 2006: 374).

8.2. NAPAD NA MADRID 11. MARCA 2004

Raziskave so pokazale, da so islamisti v Španijo prišli konec 1990 in v začetku leta 2000 ter organizirali omrežje celic za rekrutiranje samomorilskih napadalcev za operacije v Iraku in Bosni. Ti jihadisti so odigrali ključno vlogo pri ustanavljanju celic, ki so bile vpletene v napadu 11. septembra 2001. Vodile so napad v Madridu in planirale napad na Državno višje sodišče (Haahr 2005).

8.2.1. OSREDNJI ELEMENT

Obveščevalne službe so prišle do zaključka, da je napad načrtoval Abu Masa al-Zarqawi, veteran vojne v Afganistanu proti Rusom, ki naj bi bil povezan tudi z napadom 11. septembra. Čeprav sam ni bil član Al Kajde, je imel stike z bin Ladmom (Townsend in drugi 2004).

Španski eksperti v terorizmu so identificirali Imada Eddina Barakata Yarkasa ali Abu Dahdaha kot vodjo Al Kajdine celice, katere člani so bili tesno povezani z napadi 11. septembra 2001 in napadi v Madridu 11. marca 2004. Čeprav je bil leta 2001 aretiran in je njegova celica razpadla, je član celice Amer Azizi leta 2004 sodeloval v napadu v Madridu (Haahr 2005).

11- M Commission report je opredelil *Rabeia Osmana Ahmeda* (bolje poznanega pod imenom *Mohamed the Egyptian*) kot domnevnega vodjo celice in načrtovalca napada. Po drugi strani pa so mediji kot vodjo označili Allekema Lamarija, sodelavca Mohameda the Egyptian. Vendar je verjetneje, da je imel vlogo emirja omrežja, ki je načrtoval in izvedel napad (Haahr 2005).

Williams (Williams 2008) pa meni, da je bil osrednji element *Serhane ben Abdelmajid Fakhel, 'the Tunisian'*, ki ga je nalog za aretacijo 1. aprila 2004 opisoval kot vodjo in koordinatorja napada. V Španijo je prišel leta 1994 in postajal vedno večji radikalec, v tem času pa razvil tesne odnose z drugimi ekstremisti, in sicer z Barakatom Yarkasom (Abu Dahdah), Amerom Azizijem, Mustaphom el-Mimounijem, ki ga je rekrutiral

Azizi, Mouhannadom Almallahom Dabasom, ki je imel pomembno vlogo pri indoktrinaciji članov celice, in Rabeiom Osmanom poznanim kot Mohammed the Egyptian, ki ga je Fakheth spoznal marca 2003. Osman naj bi spodbujal Fakhethov ekstremizem, ponašal pa se je tudi s tem, da naj bi bil napad njegov projekt, čeprav naj bi bil samo navdušen nad tem in se je povezoval z različnimi skupinami. To se je pokazalo tudi v tem, da je bil na sodišču oproščen oktobra 2007. Ko so leta 2003 aretirali Fakhethovega svaka, je prevzel vodenje celice. Kmalu zatem je začel skrbeti za Yarkasovo družino. Pogosto je peljal Yarkasovega sina na obisk v zapor, nazadnje 5 dni pred napadom 11. marca. Čeprav je bil jezen zaradi Yarkasovega zaprtja, ga je še bolj razjezilo špansko sodelovanje pri invaziji na Irak. Almallah Dabas je povedal, da je na Fakheta močno vplivala vojna v Iraku in je zato začel pritiskati na ljudi, da se pridružijo jihu. Sestal naj bi se z Azizijem in prosil, naj mu maroški borci pomagajo pri napadu v Španiji. Azizi ga je zavrnil, vendar mu je predlagal, naj začne rekrutirati lokalno. Na iniciativo naj bi vplivala tudi Al Kajda. Drugi pomemben osrednji element je bil Jamal Zougam, ki je prav tako imel povezavo z globalnim jihuom in je morda bil najpomembnejši vezni člen med napadalci. Zougam je sicer predstavljal periferne člana v Yarkasovi celici. Nekatere izmed njegovih povezav – predvsem z Yarkasom in Azizijem – se prekrivajo z odnosi Fakheta. Toda Zougam je imel ekstenzivnejše povezave s posamezniki, ki so kakorkoli povezani z jihuom, in sicer z Davidom Courtallierjem v Franciji, Abdelazizom Benyaichom in Imamom Mohamedom Fizazijem v Maroku, ki sta bila vpletena v napade v Casablanci, Mullahom Krekarjem na Norveškem in Mohammedom al-Garbusizijem, maroškim klerikom, ki je bil tesno povezan z Abu Qatado. Vidimo torej, da celica ni bila izolirana in da so imeli nekateri člani celice pomembne povezave z ljudmi, ki so direktno ali indirektno povezani z Al Kajdo. Čeprav so bili dobro povezani z globalnim jihuom, ne obstojajo dokazi, da je bila celica pod neposredno Al Kajdino kontrolo. Po drugi strani pa je imel glavno vlogo od julija 2003 do napada 11. marca 2004 odnos med Fakhetom in maroškim preprodajalcem drog Jamalom Ahmidanom. Ta odnos je bil ključnega pomena, da je Fakheth svojo jezo spremenil v akcijo in da je celica razvila sposobnosti, ki so bile potrebne za izvedbo usklajenega in smrtonosnega napada. Ahmidan je bil tihotapec hašiša iz Maroka in ekstazija iz Nizozemske v Španijo. Najprej ni bil veren, vendar se je to spremenilo med služenjem zaporne kazni med letoma 2000 in julijem 2003. Ko je prišel iz zapora, je svoji ženi rekel, da namerava oditi v Irak. Fakheth je imel močan vpliv na Ahmidana, njun odnos pa naj bi bil kritičen v napadu na Madrid. Fakheth je v jun

odnos prinesel versko nestrpnost in predanost nasilju, Ahmidan pa sposobnost organiziranja in izvrševanja. Brez Ahmidana bi Fakheta najverjetneje ostal posameznik, ki si je želel poln jeze in zamer postati terorist, vendar brez sposobnosti spremeniti svoje aspiracije v realnost. Brez Fakheta pa bi Ahmidan še vedno svojo energijo in organizacijske sposobnosti vlagal v trgovino s prepovedano drogo. Ahmidan je torej imel nujne sposobnosti, potrebne za prenos operacije iz načrta v realnost. Prva je bila njegova karizma, ki je pripomogla k temu, da je pridobil člane iz svoje kriminalne organizacije, ki je prekupčevala z drogami. Druga so bile njegove vezi, nekatere izmed njih s prijatelji iz zapora, preko katerih je pridobil dinamit, potreben za napad. Tretja je bila njegova sposobnost delovanja pod nadzorom zakona, kar je vodilo tudi v uporabo varnih hiš. Ahmidan je prav tako doprinesel strokovno znanje o logistiki in zagotovil denar, orožje, telefone, avtomobile, varne hiše in drugo potrebno infrastrukturo. In nazadnje ter morda najpomembnejše – deloval je kot financer napadov, tako da je uporabljal denar, ukradene avtomobile in hašiš, da je plačal eksploziv in plačeval najemnine tako za varne hiše kot stanovanje v Leganesu ter mobilne telefone, ki so bili uporabljeni za detonacijo bomb. Omrežje v Madridu je bila tako samozadostno samo zaradi Ahmidana in uporabe dohodka iz trgovine z drogo. Skupaj sta bila ta dva moška sposobna načrtovanja in izvedbe napada na Madrid. Napad 11. marca ni zahteval niti zunanjega vodstva niti zunanje finančne podpore.

8.2.2. KLIKA IN SOCIALNE VEZI

Madridska celica je zrasla okoli 36-letnega Tunizijca Abd al-Majida al-Fakheta al-Tunisija (The Tunisian) v mošeji M-30 v Madridu. V Španijo je prišel leta 1994, da bi študiral ekonomijo. Na začetku je bil vnet študent, med osebno krizo pa se je obrnil k religiji in kmalu postal radikalec. Spoprijateljil se je s posamezniki, ki so bili del terorističnega omrežja, kot je bil na primer Abu Dahdah. Umaknil se je iz družbe, prenehal delati in večino časa preživel v mošeji. Invazija na Irak ga je zelo razjezila, zato je bojevnikom iz Maroka predlagal, da bi izvedli napad na Španijo. Zavrnili so ga in predlagali, naj rekrutira lokalno, kar je tudi storil. Izrabil je svoj položaj kot verski mentor v mošeji in privabil v svojo celico predvsem mlade imigrante iz severne Afrike. Sredi leta 2003 je skupina postala bolj skrivna in se zato premaknila v »podzemno mošejo«. Kmalu pa Ramadanu novembra 2004 so ustanovili celico in začeli pripravljati napad. Versko in politično motiviran Fakheta je bil »podjetnik« celice in odločilen člen pri rekrutiranju operativcev. Njegov »varovanec« je bil Jamal Ahmidan, ki je imel vezi

z Yarkasovo celico in verjetno je denar, ki ga je pridobil s trgovino z drogo namenil za financiranje terorističnega omrežja. Preostali člani so bili mešanica »potepuhov« in »posebnežev«, med katerimi so nekateri imeli poznanstva v jihad skupinah v Alžiriji, Maroku, Siriji in Španiji (Nesser 2006: 17).

8.2.3. DECENTRALIZIRANOST

Natančna preiskava napada v Madridu nam pokaže, da so bile komponente top-down (to pomeni, da celica deluje po navodilih Al Kajde) manj pomembne kot bottom-up dinamika, pripadniki celice niso bili popolnoma izolirani od Al Kajde. Pripadniki celice so delovali znotraj omrežja, ki je vsebovalo tudi posameznike, ki so vsekakor bili člani Al Kajde. Obstaja pa malo dokazov, da je celica delovala po navodilih Al Kajde (Williams 2008).

Zougama je španska policija začela preiskovati na prošnjo francoskih oblasti, ki so njegovo ime našle v adresarju Davida Courtaillerja, ko si je nekaj časa delil stanovanje z Zachariasom Moussaouijem, ki je sodeloval pri napadu 11. septembra. Zougama naj bi imel stike tudi z Mullahom Krekarjem, ki je ustanovil kurdsko skupino, ki je postala Ansar al-Islam (Ford 2004).

Finance je celica pridobila sama. Interakcija med deli je imela vpliv na celoto – posamezniki sami so se organizirali v celico. Imeli so pomembne vezi s pomembnimi posamezniki, preko katerih so si zagotovili potrebna sredstva za izvedbo napada. Vendar to še vedno ne pomeni, da je celica delovala v vakuumu oziroma popolnoma brez Al Kajdninih napotkov. Čeprav je bila operacija lokalne narave in je bila tarča lokalna, so se pripadniki vsekakor počutili člani širšega globalnega terorističnega omrežja. Čeprav ni bilo formalnega vodstva in kontrole s strani Al Kajde, je bilo omrežje odgovorno za napad. Bilo je del globalnega terorističnega omrežja od katerega je dobilo vsaj gonilno silo in inspiracijo (Williams 2008).

8.2.4. ŠTEVILO ČLANOV

Za napad je bilo obtoženih 28 mož, glavni med njimi pa so bili Jamal Zougama, Otman el Ghanoui, Jose Emilio Suarez Trashorras, ki je zagotovil eksploziv, Abdelmajid Bouchar, Basel Ghalyoun, Rabei Osman Sayed Ahmed, Youssef Belhadj in Hasan el

Haski (BBC 2007). *Slika 8.2.4.1* prikazuje tri posameznike, ki so v napadu odigrali pomembno vlogo.

Slika 8.2.4.1: Jamal Zougam, Jose Emilio Suarez Trashorras, Rabei Osman Sayed Ahmed.

Vir: BBC 2005.

8.2.5. MIRUJOČE, PODPORNE IN OPERATIVNE CELICE

Španski sodnik je aprila 2005 obtožil 11 pakistanskih državljanov zaradi formiranja celice v Barceloni, ki je podpirala in imela stike s celico, ki je bila vpletena v napad. Vodja celice Mohammad Azaal je bil povezan z Mohamedom the Egyptian (Haahr 2005).

Celica naj bi imela podporo tudi v Veliki Britaniji. Maročan, Mohammed al-Guerbouzi naj bi bil potencialni most med madridsko celico in londonskimi ekstremisti. Al-Guerbouzi naj bi bil po mnenju maroških oblasti eden izmed vodij skupine Group of Islamic Combatants of Marocco in eden izmed osumljencev za napad v Casablanci, vendar britanske oblasti niso zbrale dovolj dokazov o njegovi vpletenosti v teroristične napade. Španski mediji so objavili novico, da je Zougam odšel v London iskat finančno in logistično podporo, zato je kontaktiral številne posameznike iz severne Afrike vključno z al-Guerbouzijem. Pozornost pa najbolj vzbuja vez med madridsko celico in Londonom preko sirskega klerika Abu Dahdaha. Zougam naj bi sodeloval z Dahdahom, ki je imel tesne odnose tudi z Abu Qatado in ga nekateri označujejo kot bin Lodnovega ambasadorja v Evropi. Po mnenju sodnika Garzona, naj bi Abu Dahdah med leti 1995 in 2000 obiskal Abu Qatada v Londonu kar sedemnajstkrat (Townsend in drugi 2004).

Zougam naj bi se sestal tudi z Mohamedom Fizazijem in mu ponudil finančno pomoč. Za Fizazija se domneva, da je spiritualni vodja maroške ekstremistične skupine Salafiya Jihadiya.

Pomemben vidik Madridske celice je, da naj bi bilo od 12 do 30 teroristov nameščenih v Španiji kot mirujoči agentje oziroma kasneje, ko so se oblikovali v celico, kot mirujoča celica (Martin 2006: 299).

8.2.6. KOMUNICIRANJE in UPORABA IKT

Uporaba svetovnega spleta je imela vpliv na sam napad, saj naj bi napadalce za napad na Španijo navdušile analize na jihad spletnih straneh, na katerih so ugotavljali, da je Španija ena izmed najšibkejših držav v koaliciji proti Iraku (Williams 2008).

Natančnih podatkov, kako so posamezniki komunicirali med seboj, ni. Iz dejstev o posameznih sestankih pa lahko sklepamo, da so se na teh dogovarjali o pripravah in izvedbi napada.

8.2.7. FINANCIRANJE

Celica je bila na področju financiranja samozadostna. Denar so v večini pridobili s trgovino z drogo predvsem s pomočjo Ahmidana, ki je zagotovil denar, orožje, telefone, avtomobile, varne hiše in drugo potrebno infrastrukturo. Deloval je kot financer napadov, tako da je uporabljal denar, ukradene avtomobile in hašiš, da je plačal eksploziv in plačeval najemnine tako za varne hiše kot stanovanje v Leganesu ter mobilne telefone, ki so bili uporabljeni za detonacijo bomb.

8.2.8. USPOSABLJANJE

Celica je uporabljala za usposabljanje spletno revijo Serije za pripravo na jihad (The Series for Preparation to Jihad), ki je izšla v začetku leta 2003 na Yahoo. Vsebovala je 19 lekcij, wordov dokument pa je obsegal 219 strani. Verzijo te revije so našli na računalniku celice, čeprav je težko reči, kakšen vpliv je imela revija na člane celice. Sodni dokumenti kažejo, da je bila ta revija le ena izmed mnogih jihad dokumentov, ki so jih imeli shranjene na računalniku (Stenersen 2008: 222, 223, 226). Ta primer nam kaže, da je celica za usposabljanje uporabljala priročnike, ki so bili dostopni na svetovnem spletu.

8.2.9. MOBILNOST IN PONAREJANJE DOKUMENTOV

Natančnih podatkov o tem nisem našla, verjetno pa so posamezniki potovali na podlagi ponarejenih dokumentov.

9. PRIMERJAVA MODUSA OPERANDI CELIC V NAPADU

11. SEPTEMBRA 2001 IN 11. MARCA 2004

Na podlagi podanih dejstev lahko primerjam delovanje celic v obeh napadih, kjer vidim nekaj podobnosti ter tudi razlik. Če se najprej osredotočim na podobnosti, izstopa podatek, da je bil v obeh primerih znan idejni vodja, znani sta tudi vodji celice. Osrednji element pri napadu na ZDA je bil Mohammed Atta, ki je tudi sam rekrutiral dva člana, ki sta nato imela pomembno vlogo pri izvedbi napada, in sicer al-Shehhi in Ziad Jarrah. V obeh primerih je imela pomembno vlogo tudi klika, okoli katere se je nato oblikovala celica. Posameznike je družilo prijateljstvo, vera in sovraštvo do nemuslimanskih držav. Obe celici sta se torej oblikovali na podoben način, ki je specifično znan za nastanek celic. Poleg tega pa sta v obeh primerih imeli veliko vlogo mošjeji, v katerih so se posamezniki spoznali in v kateri je nato potekal proces njihove radikalizacije. Celice pa je sestavljalo relativno malo posameznikov in so se šele pred napadom združevali v večje skupine.

Tudi glede decentraliziranosti lahko sklepam, da je v obeh primerih šlo za decentralizacijo, vendar je v primeru Madrida celica delovala bolj avtonomno kot celica zadolžena za napad na ZDA. Hamburška celica je delovala na podlagi načrtov Al Kajde in tudi natančnejša navodila je prejela od njenih glavnih vodij. Madridska celica pa je bila bolj avtonomna, delovala je po svojih načrtih. Kljub temu pa celica ni bila popolnoma izolirana. Obstojajo namreč dokazi, da so bili nekateri posamezniki povezani s pomembnimi predstavniki Al Kajde.

Pomembna razlika v njunem delovanju pa je bila njuna samozadostnost. Medtem ko je celica v ZDA dobivala denar predvsem iz ZAE in se za pridobivanje potrebnih financ ni posluževala kriminala, je bila celica v Madridu na tem področju popolnoma samozadostna in se financirala predvsem iz dobičkov iz trgovine z drogo. Celice v ZDA prav tako niso dobivale podpore iz podpornih celic in so si vse potrebno pridobivale same. Madridska celica pa naj bi dobivala pomembno pomoč tudi iz celic v Londonu. Celici sta se prav tako razlikovali v načinu infiltracije v ciljno populacijo. Hamburška celica je v ZDA prišla relativno krajši čas pred samim napadom, tako da zanjo ne morem trditi, da je bila mirujoča celica. Madridska celica pa je bila v državi infiltrirana približno 4-5 let, zato zanjo lahko rečem, da je delovala kot mirujoča celica.

O mobilnosti madridskih teroristov ni natančnih podatkov, čeprav so verjetno vsaj vodilni posamezniki veliko potovali, za to pa uporabljali ponarejene dokumente. Teroristi v ZDA pa so, kar je skoraj specifično za njih, potovali s pomočjo originalnih dokumentov, le da so se sledi o prejšnjih potovanjih znebili tako, da so po vsakem potovanju v sumljive države zaprosili za nove dokumente, češ da so prejšnje izgubili.

Sklenem lahko, da so celice v obeh primerih po eni strani delovale podobno, vendar se je njihovo delovanje v pomembnih vidikih zelo razlikovalo. Obstojajo pa tudi dokazi, da sta bili celici med seboj povezani. Posamezniki v obeh primerih so bili tako povezani v globalnega omrežja, v katero se združujejo različne teroristične skupine ali posamezniki, ki delujejo pod skupno ideologijo.

10. SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

V dobi globalizacije in pospešenega razvoja tehnologije dobivajo teroristične skupine še posebej veliko moč. Z uspešno izrabo tehnološkega napredka v svojo korist lahko teroristične skupine delujejo razpršene po vsem svetu, a kljub temu delujejo koordinirano in učinkovito. Celično delovanje ni nov pojav, saj je bil Louis Auguste Blanqui, socialist v Napoleonovi dobi, prvi revolucionar, ki je svoje pripadnike organiziral v obliki celic. Prav tako so bili anarhisti in revolucionarji na Irskem, v Rusiji, Nemčiji, Franciji in Švici organizirani v obliki celic že okoli leta 1880. Čeprav so se torej celice pojavile že v zgodovini, njihovo pravo razsežnost spoznavamo šele danes, ko se jih poslužujejo teroristične skupine. S takšno organiziranostjo namreč dosegajo mnogo manjšo ranljivost, saj skoraj onemogoča infiltracijo protiterorističnih agentov, ki bi tako najlažje odkrili širšo omrežje. Poleg tega pa v primeru odkritja ene izmed celic mrežna struktura in dejstvo, da se posamezniki med celicami le redko poznajo, onemogočata odkritje drugih celic. Ker pa je poznavanje delovanja terorističnih celic in omrežja ključnega pomena pri njihovem odkrivanju, se mnogi analitiki predvsem po 11. septembru 2001 ukvarjajo z raziskovanjem delovanja tako organiziranih terorističnih skupin.

Ne moremo trditi, da je do sedaj raziskano o modusu operandi terorističnih celic in omrežij pravilno, saj verjetno ne bomo nikoli natančno poznali njihovega delovanja, ker so te skupine tajne. Kljub temu pa lahko na podlagi do sedaj raziskanih dejstev in preučenih razkritih celic o njihovem delovanju naredimo nekaj zaključkov. Če začnem

pri nastanku samih celic, ki jih v večini oblikujejo majhne skupine prijateljev, celico po navadi sestavlja 4-6 posameznikov, v večje skupine pa se praviloma združujejo šele tik pred napadom. Prijatelji postajajo radikalni in vedno bolj predani svoji veri. Ko pa najdejo most med svojo skupino in globalnim jihadom, se nemudoma priključijo globalnemu terorističnemu omrežju. Na sam nastanek celic ima torej velik vpliv prijateljstvo, prav tako pa tudi sorodstvene vezi in poznanstva med sošolci. Odnosi med pripadniki celice so pogosto zelo tesni, po drugi strani pa je celotno omrežje organizirano relativno ohlapno, člani celic pa pogosto niti ne vedo za obstoj drugih celic. Za obstoj širšega omrežja praviloma ve le osrednji element oziroma vodja celice. Na podlagi do sedaj povedanega lahko potrdim svojo prvo hipotezo: *»Omrežno strukturirane teroristične celice so relativno avtonomne in med seboj komunicirajo le preko vodilnih članov celice.«* Vodje celic vedo za obstoj drugih celic in z njihovimi vodji tudi komunicirajo in usklajujejo svoje delovanje. Čeprav so decentralizirane in med seboj izmenjujejo le nujno potrebne informacije, lahko rečem, da je njihovo delovanje učinkovito, če sklepam po do sedaj dobro koordiniranih in izvedenih napadih.

Tudi drugo hipotezo: *»Omrežno delovanje terorističnih organizacij omogoča lažjo infiltracijo skupin v okolje in s tem učinkovitejše izvajanje nalog.«*, lahko potrdim, saj številni primeri dokazujejo, da so se teroristi v nekaterih primerih v ciljno populacijo infiltrirali že nekaj let pred napadom. Da bi jih bilo čim težje odkriti, so se popoloma infiltrirali v populacijo in s tem povečali varnost svojega delovanja. Takšne mirujoče celice pa so pogosto tudi zelo uspešne, saj zaradi tega, ker nekaj časa živijo »normalno« življenje v ciljni populaciji, lahko do potankosti načrtujejo in se pripravijo na napad. Dejstvo, da naj bi bile mirujoče celice v številnih državah predvsem v Evropi in ZDA, postavlja vprašanje, ali se je morda katera oblikovala tudi pri nas. Glede na to, da v državah, kjer vedo, da se nahajajo, ostajajo neodkrite številna leta, obstaja možnost, da se je kakšna že oblikovala tudi pri nas. Možno je, da pripadniki takšne celice pri nas le študirajo na fakultetah, saj vemo, da so pripadniki relativno dobro izobraženi in da gredo pogosto študirati zaradi potrebnega znanja za svoje delovanje. Poleg tega pa naj bi danes Al Kajda rekrutirala tudi muslimanske državljane ciljnih držav. Prvi primer takšne celice je Lackawanna Six, ki je sicer bila razkrita, celico pa so sestavljali državljani ZDA. Takšne celice predstavljajo veliko težavo protiterorističnim službam, saj so takšni posamezniki teroristi tudi njihovi državljani, ki imajo določene pravice. Poleg tega zelo težko dokažejo kakšno koli teroristično delovanje pred samo izvedbo

napada in tako nimajo oprijemljivih dokazov, na podlagi katerih bi lahko aretirali takšne posameznike.

Tretjo hipotezo: »*Celice v omrežno strukturiranih terorističnih organizacijah imajo različne naloge, in sicer obstojajo operativne celice, ki izvajajo teroristične napade, in podporne celice, ki operativnim celicam zagotavljajo kadrovska, materialna in finančna sredstva.*«, lahko prav tako potrdim, saj sem skozi celotno diplomsko nalogo navajala dejstvo, da so celice specializirane na podporne celice, ki zagotavljajo predvsem logistično podporo, in operativne celice, ki so zadolžene za izvedbo napadov. Podporne celice v večini zagotavljajo potrebna finančna sredstva, material in orožje, ponarejene dokumente, izvajajo nadzor nad tarčami, pomagajo celicam, ki pridejo v ciljno državo, da bi izvedle napad ipd.

Rekrutiranje v teroristično omrežje ne poteka aktivno s strani članov, temveč temelji na podlagi želje posameznikov, da se pridružijo omrežju. Aktivni člani le pospešujejo njihovo vključevanje. V večini primerov tako pomembno vlogo odigrajo verski centri, ki predstavljajo enega prvih stikov z radikalnim islamom. Na začetku opozarjajo na krivice, ki se dogajajo muslimanom po svetu, bodoči rekruti pa začnejo z aktivnim delovanjem, da bi le-te omilili in se maščevali krivcem za njihovo trpljenje. Ko se posamezniki pridružijo omrežju pa sledi usposabljanje, ki predvsem po napadu na Afganistan, ne poteka na tradicionalen način. Pripadniki celic se vse pogosteje in v večji meri usposabljujejo s pomočjo svetovnega spleta, kjer na spletnih straneh, forumih in klepetalnicah dobijo potrebno znanje in informacije.

Zanimivo je, da so skoraj vse dejavnosti terorističnega omrežja strukturirane omrežno. Tako tudi na primer zagotavljanje financ temelji na finančnem omrežju, v katero je povezanih mnogo posameznikov predvsem zaradi zmanjšanja ranljivosti. Tako se lahko teroristično omrežje v primeru odstitve enega izmed sponzorjev nemudoma obrne na drugega. Po 11. septembru, ko protiteroristične in obveščevalne službe vedno bolj nadzirajo takšne sponzorje, postajajo teroristične celice na področju financiranja vedno bolj samozadostne in tako potreben denar za svoje preživetje in izvedbo napada pridobivajo s kriminalnimi dejanji.

Da lahko teroristične celice razpršene po vsem svetu delujejo učinkovito, je kritičnega pomena komuniciranje med jedrom omrežja in celicami in med samimi celicami. Pogosto se poslužujejo svetovnega spleta, kjer komunicirajo preko elektronskih sporočil in klepetalnic. V primeru kritičnih informacij pa uporabijo zaupanja vredne kurirje ali pa se vodje srečajo osebno. Za to pa je potrebna velika mobilnost posameznikov in zakrivanje sledi njihovih potovanj, na podlagi katerih bi lahko varnostne službe odkrile njihove teroristične aktivnosti.

Al Kajda se danes razvija iz hierarhične organizacije v ohlapno organizirano omrežje, ki celicam daje le strateške napotke, drugače pa jim pušča taktično samostojnost. V primeru 11. septembra pa je šlo morda za zadnji primer, kjer je glavno besedo imelo vodstvo Al Kajde. Tako lahko potrdim svojo četrto hipotezo: *»V primeru 11.9.2001 je šlo za delo dobro organizirane celice – Hamburške celice, ki je bila neposredno povezana tudi z glavno bazo Al Kajde.«*, saj je bila Hamburška celica res povezana s samim Osamo bin Ladnom. Tako je Mohammed Atta, ki je bil vodja te celice, bin Ladna spoznal tudi osebno, med usposabljanjem v taboru v Afganistanu. Tudi finance je celica dobivala iz ZAE, torej od financierjev Al Kajde, prav tako pa tudi potrebne informacije za delovanje.

Teroristične celice so se s svojim učinkovitim delovanjem in dobro infiltracijo razširile po vsem svetu. Nikoli ne bomo natančno vedeli, kako razvejan je skriti sovražnik. Globalno omrežje, ki jo vodita predvsem bin Laden in al-Zawahiri, je postalo na eni strani ohlapno, po drugi strani pa tako dobro organizirano, da bo najverjetneje tudi po njuni odstranitvi delovalo naprej. Njuno mesto bo prevzel nekdo drug ali pa bo njihova ideologija in vera prevzela mesto pajka, ki bo tiho in še naprej pridno tkal niti mreže in jo razpredal naprej. Za države in njihove državljane, ki jim v prihodnosti grozi teroristični napad, pa je pomembno, da se zavedajo, da je teroristično omrežje stekano po vsem svetu in da bo do novega napada vsekakor prišlo. Vprašanje je le kje in kdaj.

11. VIRI

1. Anžič, Andrej (2002): Mednarodni terorizem – varnostni izziv in dileme. *Teorija in praksa* 39(3), 454-466.
2. Arquilla, John in David F. Ronfeldt (2001): The Advent of Netwar (Revisited). V John Arquilla in David F. Ronfeldt (ur.): *Networks and Netwars: The Future of terror, Crime, and Militancy*, 1-25. Santa Monica: RAND.
3. Arquilla, John in David F. Ronfeldt (2001a): *Networks, Netwars, and the Fight for the Future*. Dostopno na http://firstmonday.org/issues/issue6_10/ronfeldt/index.html (15. december 2007).
4. Aydinli, Ersel (2006): From Finances to Transnational Mobility: Searching for the Global Jihadists' Achilles Heel. *Terrorism and Political Violence* 18(2), 301-313. London: Cass.
5. BBC (2005): *Madrid bombing suspects*. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/3560603.stm> (9. julij 2008).
6. BBC (2007): *Madrid bombings: Defendants*. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4899544.stm> (17. april 2008).
7. Brisard, Jean-Charles in Damien Martinez (2005): *Zarqawi: The New Face of al-Qaeda*. Cambridge: Polity Press.
8. Comras, Victor (2007): Al Qaeda Finances and Funding to Affiliated Groups. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 115- 133. Stanford, California: Stanford University Press.
9. Conway, Maura (2007): Terrorism and New Media: The Cyber-Battlespace. V James J. F. Forest (ur.): *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century. International Perspectives. Volume 2: Combating the Sources and Facilitators*, 363- 384. Westport: Praeger Security International.
10. Council of the European Communities (2001): *Proposal for a Council Framework Decision on combating terrorism*, september 2001. Dostopno na http://ec.europa.eu/external_relations/cfsp/doc/com_01_521.pdf (26. junij 2008).
11. Federation of American Scientists (2007): *A Military Guide to Terrorism in the Twenty- First Century. US Army Training and Doctrine Command. Intelligence Support Activity – Threats*. Dostopno na <http://www.fas.org/irp/threat/terrorism/guide.pdf> (15. december 2007).

12. Fellman, Vos Philip (2008): *Modeling Terrorist Networks – Complex Systems at the Mid-Range*. Dostopno na <http://www.psych.lse.ac.uk/complexity/Conference/FellmanWright.pdf> (15. januar 2008).
13. Fleishman, Charlotte (2005): *The Business of Terror: Conceptualizing Terrorist Organizations as Cellular Business*. Dostopno na <http://www.cdi.org/pdfs/terrorist-business-model.pdf> (13. marec 2008).
14. Ford, Peter (2004): *Terrorism Web Emerges from Madrid Bombing*. Dostopno na <http://www.csmonitor.com/2004/0322/p01s02-woeu.html> (4. april 2008).
15. Fox News (2002): *FBI Searches for Americans Suspected of Advising Al Qaeda Sleeper Cells*. Dostopno na <http://www.foxnews.com/story/0,2933,57507,00.html> (4. maj 2008).
16. Giraldo, Jeanne K. in Harold A. Trinkunas (2007): *The Political Economy of Terrorism Financing*. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 1-20. Stanford, California: Stanford University Press.
17. Global Security (2008): *Sleeper cells*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/al-qaida-sleeper-cells.htm> (3. maj 2008).
18. Globalguerillas (2004): *The Optimal Size of a Terrorist Network*. Dostopno na http://globalguerillas.typepad.com/globalguerillas/2004/03/what_is_the_opt.html (14. december 2007).
19. GPO Access (2007): *9/11 Commission Report*. Dostopno na <http://www.gpoaccess.gov/911/pdf/fullreport.pdf> (2. december 2007).
20. Gunaratna, Rohan (2003): *Inside Al Qaeda. Global Network of Terror*. New York: Barkley Books.
21. Haahr, Kathryn (2005): *Assesing Spain's al-Qaeda Network*. Dostopno na http://www.jamestown.org/terrorism/news/article.php?issue_id=3388 (17. april 2008).
22. Hughbank, Richard J. (2007): *Guerilla Warfare and Law Enforcement: Combating the 21st-century Terrorist Cell within the United States*. V James J. F. Forest (ur.): *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century. International Perspectives. Volume 1: Strategic and Tactical Considerations*, 235- 252. Westport: Praeger Security International.

23. Jackson, Brian A. (2005): *Aptitude for Destruction. Volume 2. Case Studies of Organizational Learning in Five Terrorist Groups*. Dostopno na http://www.rand.org/pubs/monographs/2005/RAND_MG332.pdf (18. april 2008).
24. Kovač, Jure (1999): Mrežne organizacije. V Jure Kovač (ur.): *Sodobne oblike in pristopi pri organiziranju podjetij in drugih organizacij*, 321-329. Kranj: Založba moderna organizacija.
25. Krebs, Vladis (2002): *Mapping Networks of Terrorist Cells*. Dostopno na <http://www.sfu.ca/~insna/Connections-Web/Volume24-3/Valdis.Krebs.web.pdf> (17. december 2007).
26. Krebs, Vladis (2002): *Unlocking Terrorist Network*. Dostopno na http://www.firstmonday.org/Issues/issue7_4/krebs/ (1. avgust 2008).
27. Krebs, Vladis (2004): *Power in Networks*. Dostopno na <http://www.orgnet.com/PowerInNetworks.pdf> (1. avgust 2008).
28. Krebs, Vladis (2007): *Managing the 21st Century Organization*. Dostopno na <http://www.orgnet.com/Managing21CenturyOrganization.pdf> (1. avgust 2008).
29. Krebs, Vladis (2008): *Connecting the Dots. Tracking Two Identified Terrorists*. Dostopno na <http://www.orgnet.com/tnet.html> (1. avgust 2008).
30. Krebs, Vladis (2008a): *Social Network Analysis, A Brief Introduction*. Dostopno na <http://www.orgnet.com/sna.html> (4. avgust 2008).
31. Lee, Gregory D. (2007): The Global Drug Trade and its Nexus to Terrorism. V James J. F. Forest (ur.): *Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century. International Perspectives. Volume 2: Combating the Sources and Facilitators*, 178-195. Westport: Praeger Security International.
32. Levitt, Matthew (2003): *Combating Terrorist Financing: Where the War on Terror Intersects the 'Roadmap'*. Dostopno na <http://www.jcpa.org/brief/brief3-4.htm> (25. marec 2008).
33. Martin, Gus (2006): *Understanding terrorism: Challenges, Perspectives and Issues*. Second Edition. Thousand Oaks: Sage Publications.
34. McDermott, Terry (2005): *Perfect soldiers. The 9/11 hijackers. Who they were, why they did it*. London: Politico's.
35. Miller, John, Michael Stone in Chris Mitchell (2003): *The cell. Inside the 9/11 plot, and why the FBI and CIA failed to stop it*. New York: Hyperion.

36. Mishal, Shaul in Maoz Rosenthal (2005): *Al Qaeda as a Dune Organization: Toward a Typology of Islamic Terrorist Organizations*. Dostopno na http://www.shaulmishal.com/pdf/sm_academic_04.pdf (07. marec 2008).
37. Morgan, Gareth (2004): *Podobe organizacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Mrvar, Andrej (2004): *Središčnost in pomembnost*. Dostopno na <http://mrvar.fdv.uni-lj.si/sola/info4/uvod/mrvar4.pdf> (10. september 2008).
39. *National Strategy for Combating Terrorism: The Nature of the Terrorist Threat Today*, 20. september 2001. Dostopno na http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/02/counter_terrorism/threat.pdf (12. februar 2008).
40. Nesse, Petter (2006): Jihad in Europe; Recruitment for Terrorist Cells in Europe. V Laila Bokhari (ur.): *Paths to Global Jihad: Radicalization and Recruitment to Terror Networks*. Proceedings from a FFI Seminar, Oslo, 15. March 2006. Dostopno na <http://rapporter.ffi.no/rapporter/2006/00935.pdf> (4. april 2008).
41. Passas, Nikos (2007): Terrorism Financing Mechanisms and Policy Dilemmas. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 21-38. Stanford, California: Stanford University Press.
42. Picarelli, John T. in Louise I. Shelly (2007): Organized Crime and Terrorism. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 39-55. Stanford, California: Stanford University Press.
43. Prezelj, Iztok (2005): *Nacionalni sistemi kriznega menedžmenta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
44. Prezelj, Iztok (2006): Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti. *Varstvoslovje: revija za teorijo in prakso varstvoslovja* 8(1), 18-30.
45. Rothenberg, Richard (2002): *From Whole Cloth: Making up the terrorist network*. Dostopno na <http://www.sfu.ca/~insna/Connections-Web/Volume24-3/Rothenberg.web.pdf> (12. januar 2008).
46. Rudner, Martin (2008): Misuse of Passports: Identity Fraud, the Propensity to Travel, and International Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism* 31(2), 95-110. London: Taylor & Francis Group.
47. Sageman, Marc (2004): *Understanding Terror Networks*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

48. Shapiro, Jacob N. (2007): Terrorist Organizations' Vulnerabilities and Inefficiencies. A Rational Choice Perspective. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 56-71. Stanford, California: Stanford University Press.
49. Stenersen, Anne (2008): The Internet: A Virtual Training Camp? *Terrorism and Political Violence* 20(2), April-June, 215-233. London: Cass.
50. Terrill, Frantz L. in Kathleen M. Carley (2005): *A Formal Characterization of Cellular Networks*. CASOS Technical Report. Dostopno na <http://casos.isri.cmu.edu/publications/papers/CMU-ISRI-05-109.pdf> (12. januar 2008).
51. *The Battar Training Camp (Mu'askar Al- Battar)* (2004). 7. izdaja. Dostopno na http://datadump.galeropia.org/Al%20Qaida/al-battar_training_camp_7.pdf (25. junij 2008).
52. Townsend, Mark, John Hooper, Paul Harris, Peter Beaumont, Antony Barnett, Martin Bright in Jason Burke (2004): *The secret war*. Dostopno na <http://www.guardian.co.uk/world/2004/mar/21/alqaida.afghanistan> (4. april 2008).
53. Vizjak Pavšič, Mojca (2005): Patrick Doreian, Vladimir Batagelj, Anuška Ferligoj: Generalized Blockmodeling. Cambridge, New York: Cambridge University Press, zbirka Structural Analysis in the Social Science, 2005. 385 strani (ISBN 0 521 84085 6), 80.00 USD. *Družboslovne razprave* 21(49/50), 307-308.
54. Wikipedia the free encyclopedia (2008): *Clandestine cell system*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Clandestine_cell_system (15. april 2008).
55. Williams, Phil (2001): Transnational Criminal Networks. V John Arquilla in David F. Ronfeldt (ur): *Networks and Netwars: The Future of teror, Crime, and Militancy*, 64-66. Santa Monica: RAND.
56. Williams, Phil (2007): Warning Indicators and Terrorist Finances. V Jeanne K. Giraldo in Harold A. Trinkunas (ur.): *Terrorism Financing and State Responses. A Comparative Perspective*, 72-90. Stanford, California: Stanford University Press.
57. Williams, Phil (2008): *In Cold Blood-The Madrid Bombings*. Dostopno na http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php?option=com_rokzine&view=article&id=57 (4. april 2008).
58. Zanini, Michele (1999): Middle Eastern Terrorism and Netwar. *Studies in Conflict and Terrorism* 22(3), 247-256. London: Taylor&Francis Group.

59. Zanini, Michele in Sean J.A. Edwards (2001): *The Networking of Terror in the Information Age*. V John Arquilla in David F. Ronfeldt (ur.): *Networks and Netwars: The Future of terror, Crime, and Militancy*, 29-60. Santa Monica: RAND.